

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавство
на тему: «Відтворення лінгвoseміотичної моделі персонажного образу в
українськомовному перекладі семилогії Дж. К. Роулінг «Harry Potter»»

Студентки групи МПа 52-19
факультету
перекладознавства
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
за спеціальністю 035 Філологія
Лучинської Аліни Володимирівни

Допущена до захисту
«___»_____2020 року

Завідувач кафедри англійської і німецької
філології та перекладу імені професора
І. В. Корунця

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (ПБ)

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Кравченко Н.К.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Degree Thesis in Translation Studies

under the title: “Rendering the semiotic model of the character’s image
in Ukrainian translation of J. K. Rowling’s “Harry Potter”

Group MPa 52-19

School of translation

studies

Educational Programme Translation Studies:
Specialized Translation (English and Second Foreign
Language)

Majoring 035 Philology

Alina V. Luchynska

Research supervisor:

N.K. Kravchenko

Doctor of Philology,

Full Professor

Kyiv – 2020

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця

_____ (підпис)

д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ

**на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства
студентки І курсу групи МПа 52-19 факультету перекладознавства КНЛУ
Лучинської Аліни Володимирівни**

(ІПБ студента)

**спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури
(переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна
мова)**

Тема роботи Відтворення лінгвосоціотичної моделі персонажного образу в
українськомовному перекладі семіології Дж. К. Роулінг «Harry Potter»

Науковий керівник Кравченко Н.К.

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2019 р.	
2.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Листопад 2019 р.	
3.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Грудень 2019 р.	
4.	Перевірка готовності теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1), Списку літератури (70–80 джерел) і Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	03-07 лютого 2020 р.	
5.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2020 р.	
6.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Квітень 2020 р.	
7.	Перевірка готовності 3-х розділів кваліфікаційної роботи	Травень 2020 р.	
8.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2020 р.	
9.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	15 жовтня 2020 р.	
10.	Перевірка на плагіат, оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2020 р.	
11.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2020 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студентки І курсу групи **МПа 52-19** факультету перекладознавства спеціальності **035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Лучинської Аліни Володимирівни

(ПІБ студента)

за темою **Відтворення лінгвoseміотичної моделі персонажного образу в українськомовному перекладі семилогії Дж. К. Роулінг «Harry Potter»**

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити ✓ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	+ ___ усі компоненти присутні , ___ один компонент відсутній ___ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	+ ___ повна відповідність ___ незначні помилки в оформленні ___ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	+ ___ повна відповідність ___ відповідність неповна ___ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	+ ___ повна відповідність ___ відповідність неповна ___ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	+ ___ повна відповідність ___ відповідність неповна ___ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	+ ___ повна відповідність ___ відповідність неповна ___ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	+ ___ повна відповідність ___ відповідність неповна ___ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника кваліфікаційга робота магістра з перекладознавства_ Лучинської Аліни Володимирівни цілком відповідає нормативним вимогам, що висуваються до наукових досліджень цього кваліфікаційного рівня. Заслуговує на високу оцінку.

Кваліфікаційна робота_Лучинської Аліни Володимирівни **може бути**
(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

– (_Кравченко Н.К.)
(ПІБ керівника)

” _____ ” _____ 2020 року

**РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студентки I курсу групи **МПа 52-19** факультету перекладознавства спеціальності **035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно)**, перша – **англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Лучинської Аліни Володимирівни

(ПІБ студента)

за темою **Відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу в українськомовному перекладі семилогії Дж. К. Роулінг “Harry Potter”**

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” _____ ” _____ 2020 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНИХ ОЗНАК ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ В ПЕРЕКЛАДІ.....	5
1.1 Художній образ у лінгвістиці, лінгвосеміотиці та перекладознавстві.....	5
1.1.1. Поняття «образ» та «художній образ»	5
1.1.2. Категорія символу та образу-символу в перекладознавстві та лінгвосеміотиці.....	11
1.2 Класифікації перекладацьких трансформацій релевантних завданням художнього перекладу.....	16
1.3 Семілогія «Harry Potter» у вітчизняних дослідженнях із перекладознавства.....	18
Висновки до розділу 1.....	22
РОЗДІЛ 2 ЛІНГВОСЕМІОТИЧНІ ОЗНАКИ ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ В ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТУ СЕМІЛОГІЇ “HARRY POTTER” ДЖ. К. РОУЛІНГ.....	25
2.1. Лінгвосеміотичні засоби створення художнього персонажного образу Гаррі Поттера	25
2.2. Лінгвосеміотична модель персонажного образу Гаррі Поттера.....	40
Висновки до розділу 2.....	44
РОЗДІЛ 3 ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОЇ МОДЕЛІ ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ У ТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ.....	45
3.1. Стратегії перекладу лінгвосеміотичних імплікатур у художніх англомовних творах українською мовою.....	45

3.2. Трансформації, застосовані у відтворенні лінгвосеміотичних ознак персонажного образу Гаррі Поттера в цільовому тексті.....	48
3.2.1. Граматичні трансформації.....	49
3.2.2. Лексико-семантичні трансформації.....	58
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	75
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	82
ДОДАТКИ.....	84
Додаток А. Лінгвосеміотичні ознаки персонажного образу Гаррі Поттера та їх відтворення в українськомовному перекладі.....	84
Додаток Б. Перекладацькі трансформації, застосовані для перекладу лінгвосеміотичних ознак персонажного образу.....	102
Додаток В. Діаграми та рисунки, використані в тексті роботи.....	122
SUMMARY.....	126

ВСТУП

Художній переклад був і залишається фокусом перекладознавчих досліджень. М. К. Зеров, Р. П. Зорівчак, В. І. Карабан, В. В. Коптілов, Г. П. Кочур, О. Л. Кундзіч, М. О. Новикова, О. М. Фінкель, І. Я. Франко, О. І. Чередниченко розвинули українське перекладознавство від його утвердження у першій чверті ХХ ст. до високого професійного рівня кінця ХХ ст. Наразі досліджено теоретичні проблеми перекладу, історії та лінгвостилістичної специфіки входження українського художнього Слова до англомовного світу; схарактеризовано фразеологію письменника у перекладацькому висвітленні (Р. П. Зорівчак), розроблено концептуально-методологічні засади сучасного українського поетичного перекладу (Л. В. Коломієць), цілісну концепцію теорії адаптації в перекладі та її понятійного апарату; визначено лінгвокультурологічні й методологічні засади застосування перекладацької адаптації до прагматичних текстів (В. В. Демецька), сучасні концепції творчості у перекладі (О. В. Ребрій), а також критерії для аналізу особистості перекладача в українсько-німецьких літературних взаєминах (М. Л. Іваницька), історія, теорія і методологія перекладу (О. І. Чередниченко), сфокусовано увагу на особливостях інтерпретації міфологічних алюзій при перекладі (Л. М. Черноватий), запропоновано класифікації перекладацьких трансформацій (Л. С. Бархударов, Л. К. Латишев, Я. І. Рецкер, А. Д. Швейцер).

Серію романів про Гаррі Поттера досліджувало багато українських лінгвістів, зокрема Л. Л. Белей, М. В. Бережна, О. В. Бока, Г. В. Волчанська, О. С. Колесник, А. Є. Потапова, О. В. Ребрій, та ін. Значна частина праць присвячена проблемам перекладу ономастики (в тому числі антропоніміки) (Т. Барсук, Л. Л.

Белей, М. В. Бережна, О. В. Бока, О. В. Ребрій), особливостям відтворення стилістичних засобів (А. Є. Потапова) і відображення мовної, концептуальної картин світу в мові оригіналу та перекладу (Г. В. Волчанська), а також виявленню лінгвосеміотичних властивостей номінацій емоцій крізь призму змісту міфологічного простору (О. С. Колесник).

Тема кваліфікаційної роботи – відтворення лінгвoseміотичної моделі персонажного образу в українськомовному перекладі семилогії “Harry Potter” Дж. К. Роулінг.

Актуальність пропонованого дослідження зумовлена необхідністю пошуку нових шляхів інтерпретації й характеристики перекладацьких трансформацій, що застосовує перекладач для відтворення лінгвoseміотичних ознак персонажного образу в українському перекладі англomовного художнього тексту.

Мета даної роботи полягає у виявленні перекладацьких трансформацій, які вживає автор для відтворення лінгвoseміотичних ознак персонажного образу в перекладі семилогії “Harry Potter” Дж. К. Роулінг українською мовою. Для реалізації поставленої мети передбачено розв’язання таких завдань:

- 1) з’ясувати сутність понять «образ», «художній образ», «символ», «образ-символ» у лінгвістиці, лінгвoseміотиці та перекладознавстві;
- 2) схарактеризувати лінгвoseміотичні особливості персонажного образу в тексті оригіналу і тексті перекладу “Harry Potter”;
- 3) систематизувати міжмовні трансформації у відтворенні лінгвoseміотичних особливостей персонажного образу в українському перекладі аналізованого тексту;
- 4) порівняти лінгвoseміотичну модель персонажного образу в тексті оригіналу та перекладу.

Об’єктом дослідження обрано лінгвoseміотичні ознаки персонажного образу в семилогії Дж. К. Роулінг “Harry Potter”.

Предмет дослідження – перекладацькі трансформації у відтворенні лінгвoseміотики персонажного образу в українському перекладі тексту Дж.К. Роулінг “Harry Potter”.

Методи дослідження. Комплексний характер дослідження передбачав застосування загальнонаукових методів (аналіз, синтез, спостереження, індукція/дедукція, узагальнення) та філологічних і власне перекладознавчих методів: дефінітивний метод – для витлумачення значень символів, які лежать в основі створення лінгвoseміотичних ознак персонажного образу; тексто-

інтерпретаційний – для виявлення та класифікації лінгвосеміотичних ознак персонажного образу у вихідному та цільовому текстах; метод дескриптивного аналізу – для опису та класифікації перекладацьких трансформацій, що їх застосовано у цільовому тексті; метод зіставного перекладознавчого аналізу, спрямованого на порівняння засобів створення лінгвосеміотики персонажного образу у вихідному та цільовому текстах.

Матеріалом дослідження є оригінальний текст семилогії Дж. К. Роулінг “Harry Potter” та його українського перекладу, виконаного Віктором Морозовим.

Наукова новизна здобутих результатів полягає в тому, що розв’язано проблему порівняння лінгвосеміотики персонажного образу романів Дж. К. Роулінг “Harry Potter” в тексті оригіналу та його перекладі українською мовою на основі виявлених перекладацьких трансформацій.

Теоретичне значення полягає у тому, що в роботі запропоновано спосіб лінгвосеміотичного моделювання персонажного образу художнього прозового тексту, систематизовано способи відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу в текстах оригіналу та перекладу твору Дж. К. Роулінг “Harry Potter”, класифіковано види трансформацій, що застосовано у процесі відтворення в тексті перекладу лінгвосеміотики персонажного образу.

Практична цінність. Результати дослідження можуть бути використані для вирішення практичних завдань інтерпретації лінгвосеміотики персонажного образу у перекладах художніх текстів, а також у розробці методичних посібників з проблем теорії перекладу та теорії художнього тексту.

Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи висвітлено у статті «Типи трансформацій в українському перекладі тексту Дж. К. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone”: лінгвосеміотичний аспект», опублікованій у науковому журналі “Вісник КНЛУ. Серія Філологія (Том 22, № 2, 2019), а також у тезах «Образи-символи роману Дж. К. Роулінг “Harry Potter and the Philosopher’s Stone” в тексті його українського перекладу», опублікованих у збірнику наукових праць “Ad orbem per linguas. До світу через мови”. Матеріали

Міжнародної студентської науково-практичної конференції «Світ як інтертекст»
17-18 червня 2020 р.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу, двох додатків та резюме. Загальний обсяг роботи становить 137 сторінок, з них основного тексту – 75 сторінок. Список використаних джерел налічує 77 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОЇ МОДЕЛІ ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ В ПЕРЕКЛАДІ

1.1 Художній образ у лінгвістиці, лінгвосеміотиці та перекладознавстві

1.1.1 Поняття «образ» та «художній образ». Образ – це складна та багатоаспектна естетична категорія, яка є ключовою для цілого ряду гуманітарних дисциплін (філософії, лінгвістики та літературознавства, психології, фольклористики та ін.) і в кожній із них поняття та визначення цієї категорії різняться.

Починаючи з античних часів, проблемою образності займалася ціла плеяда мислителів і вчених у філософії (Арістотель, В. фон Гумбольдт, Ксенофонт, І. Кант, Платон та ін.), літературознавстві (І. Ф. Волков, О. А. Галич, В. В. Кожин, М. Х. Коцюбинська, О. Л. Лосєв, М. Б. Храпченко та ін.), лінгвістиці (Л. І. Белехова, В. В. Виноградов, С. В. Волкова, В. А. Маслова, О. С. Маріна, С. М. Мезенін, О. М. Мороховський, В. Г. Ніконова, О. А. Потебня, та ін.).

Теоретичне осмислення поняття «образ» бере свій початок ще в епоху античності, а сам термін «образ» походить від грецького слова *eidos* (ейдос), яким в античній філософії позначали форму відображення й освоєння людиною зовнішнього світу [38: 135—136].

У лінгвістиці образ витлумачують як словесний образ, який буває двох типів – мовний образ та мовленнєвий образ. У контексті теорії словесного поетичного образу, обґрунтованої Л. І. Белеховою, словесний образ кваліфікують як засіб особливої організації словесної тканини поетичного тексту, у якій типи знань про світ набувають предметного значення [9: 10]. У зв'язку з цим словесний образ визначається як відрізок мовлення – слово чи словосполучення, – що несе образну інформацію, значення якої не є еквівалентним значенню окремо взятих елементів даного відрізка [29: 30]. Наприклад, *a voice crying in the wilderness*

(одинокий голос серед усюдисущої тиші) є словесним образом людини, яка хоче бути почутою.

Огляд сучасних досліджень з проблеми образності дав змогу виділити такі риси мовного образу: образ – це ілюстрація, яка сприяє кращому сприйняттю інформації [57: 60—63]; це «відбиток» об'єктів навколишньої дійсності у мові людини [44: 86]; становить сигніфікат (узагальнено-образний понятійний зміст) мовного знаку [57: 125—141]; має асоціативно-перцептивну основу; має конотативну забарвленість та емотивність; набуває символічного значення у мовній діяльності; це двостороння одиниця, що об'єднує в собі словесну та концептуальну сторони [9: 10]; це вербалізоване сприйняття навколишнього середовища [45: 30—35].

Дослідниця Е. Табаковська, переосмислюючи погляди М. М. Бахтіна, вважає мовний образ образом героя твору, який формується як засіб його характеристики. Таким чином мова використовується для зображення персонажів [43: 43].

Мовленнєвий образ реалізується у тексті за допомогою контекстуальної метафори, метонімії та інших лексико-стилістичних засобів. Мовленнєвий образ розуміється як троп або фігура, що створюється завдяки ментальним операціям і відображається у тексті [56: 50—58]. Багатий на асоціативні зв'язки, мовленнєвий образ несе додаткову, контекстуальну інформацію. Наприклад, вислів *He was Jesus to me* (Р: 32) містить власну назву *Jesus* – Ісус. Мовленнєвий образ *He was Jesus to me* виступає в ролі метафори. Ісус був відомим своєю добротою та співчуттям. У цьому контексті автор хотів показати, що герой твору був схожим на Христа за своїми рисами характеру [49: 192].

Сучасна лінгвістика досліджує мовлення героїв художнього твору в межах різних філологічних наук. У лінгвістиці на матеріалі художніх текстів досліджують загальні, типологічні та специфічні особливості спілкування, систематизують етикетні формули та розмовні кліше, виявляють специфіку мовлення різноманітних соціальних та професійно орієнтованих груп; моделюють

процеси створення та інтерпретації фрагментів самого мовлення та тексту в цілому.

Уявний світ, створений письменником, постає як складна система художніх образів, яка і формує відповідне ставлення читача до описуваних у творі подій та персонажів [33: 85—86].

У лінгвістичному ключі образність трактується з точки зору семантичної двоплановості, а носіями образних значень є, насамперед, тропи. За визначенням О. М. Мороховського, словесний образ – це відрізок мовлення, який містить образну інформацію, значення якої не є еквівалентним значенню окремо взятих елементів цього відрізка [29: 37]. Межі та структура образу можуть бути різноманітними: образ може передаватися одним словом, словосполученням, реченням, може займати цілий розділ або навіть охоплювати композицію цілого роману [4: 58].

О. О. Потєбня підійшов до визначення образності через виділення у слові внутрішньої форми, яка виступає «центром образу». Вчений визначав внутрішню форму слова як «відношення змісту думки до свідомості; вона показує, яким чином уявляється людині її власна думка» [37: 98]. За О. О. Потєбнею, образ – це зв'язок між зовнішньою формою та значенням, який здійснюється за допомогою внутрішньої форми.

Отже, в лінгвістиці під образністю розуміється властивість мовних та текстових одиниць позначати певний фрагмент дійсності в інакомовній формі за допомогою тропів [38].

Образ, як форма мислення та засіб пізнання, є передумовою появи художнього образу, який виникає з розвитком художньої свідомості [13: 8]. На думку Н. О. Кожевнікової, образне мислення передбачає здатність людини бачити один предмет крізь призму іншого [20: 18].

Поняття «художній образ» є ширшим, ніж «словесний образ» та «чуттєвий образ» [9: 22], це специфічна форма та спосіб пізнання дійсності в мистецтві, для якої характерна єдність чуттєвих та смислових елементів [21: 14]. О. Б. Борисова пропонує найбільш комплексне визначення художнього образу: «Художній

образ» – це конкретна і водночас узагальнена картина буття, створена за допомогою вербальних засобів і художньо-композиційних прийомів та наділена естетичним значенням» [11: 25]. Специфіка художнього образу полягає в тому, що, створюючись за активної участі уяви, він сприяє не лише відтворенню одиничних фактів, але й концентрує суттєві для автора сторони життя з метою їх оцінного осмислення [50: 113].

Художній образ, на відміну від філософського, має на меті не просто відображення предметів та явищ оточуючої дійсності, а узагальнення цієї дійсності, фактів та явищ у вигляді чуттєвих уявлень, асоціативно пов'язаних одне з одним, реальних або створених уявою митця [47: 21].

Отже, художній образ є естетичною категорією, яка володіє здатністю концентрувати авторське бачення світу та відтворювати його за допомогою вербальних та художньо-композиційних засобів.

Лінгвосеміотика, розділ лінгвістики й семіотики, що вивчає природну мову в аспекті її спільних та відмінних рис із іншими знаковими системами, використовуваними в суспільстві, має окремий підхід до проблеми образності. Деякі аспекти знакової природи мови розглядали ще в античності (зокрема Платон, Аристотель, стоїки); питання мови як знакової системи порушували і в епохи Середньовіччя (дискусії номіналістів, реалістів, концептуалістів) та Відродження. Однак основи семіотики, зокрема лінгвосеміотики, закладено наприкінці XIX – початку XX ст. працями Ч. Пірса, Ч. Морріса і Ф. де Соссюра. Зокрема Ч. Пірс увів у науковий обіг термін «семіотика», сформулював її головні засади та запропонував типологію знаків. Ч. Морріс обґрунтував поняття «знакова ситуація», започаткував розрізнення семантики, синтактики і прагматики як змістової організації знаків. Ф. де Соссюра вважають засновником лінгвосеміотики. Він опрацював основні засади і поняття знакової теорії мови та сформулював принцип двобічності (білатеральності) мовного знака. У XX ст. окремі теоретичні аспекти лінгвосеміотики опрацьовували Ш. Баллі, Р. Барт, Е. Бенвеніст, Дж. Ділі, У. Еко, Л. Єльмслев, В. Іванов, О. Лосєв, Ю. Лотман, Я. Мукаржовський, Ю. Степанов, Р. Якобсон та ін.

В Україні окремі ідеї лінгвосеміотики отримали розвиток у працях Н. І. Андрейчук (семіотичні вияви лінгвокультурного простору Англії епохи Тюдорів), С. В. Волкової (семіотична природа міфологічних образів), С. С. Єрмоленка (проблеми іконічності мовного знака в аспекті моделювання дійсності), О. С. Маріної (семіотична природа парадоксальних образів), Г. Г. Почепцова (питання знаковості мови в аспекті теорії комунікації), О. О. Селіванової (семіотичні проблеми теорії когнітивної ономазіології).

У сучасній лінгвосеміотиці мовний знак розглядають як двобічну матеріально-ідеальну сутність системно організованого мовного коду, яка довільно, символічно й одночасно конвенційно фіксує в чуттєво сприйнятій формі певний зміст і служить засобом отримання, збереження, опрацювання й передавання інформації. Найважливішими рисами мовних знаків вважають: двобічність (у деяких концепціях – однобічність), системність, довільність стосовно референтів, відтворюваність у вживанні, інформативність, узагальненість стосовно позначуваного, комбінаторність, мотивованість іншими знаками у системі мови (ЕСУ, URL).

У систематиці Ч.С. Пірса іконічним називається знак, який вказує на свій об'єкт в силу подібності з ним. Разом з індексальними і символічними знаками іконічні знаки утворюють, мабуть, найвідомішу тріаду Ч.С. Пірса, яка розрізняє знаки з точки зору відносин між знаковим засобом і об'єктом [35: 185].

Отже, з лінгвосеміотичної точки зору, образом називають комплексну семіотичну конструкцію, що має в ролі знакового засобу певний первинний знак, а в ролі об'єкта – всі фрагменти дійсності (факти), подібні до цього знаку [48: 44].

При застосуванні лінгвосеміотичного підходу до аналізу художнього образу останній тлумачиться як особливий лінгвокультурний код [3: 18; 12: 73; 18], що відображає зв'язок між знаками у художньому дискурсі й культурно та соціально зумовленим життєвим світом людини. Для інтерпретації образу вагомою є категорія лінгвокультурного простору [3: 18].

Образ як знак використовується для позначення позамовної реальності і для передачі інформації про об'єкт і про учасників комунікації. Тлумачення знака обов'язково потребує особливих знань про його відношення до інших знаків у знаковій системі [30: 39—42].

Середовищем функціонування образів є текст, який містить набір базових кодів – мовних позначень речей людського буття. Базовий код – це тривимірний мовний знак для думки, яка його інтерпретує, знак для об'єкта і знак, який в певному відношенні пов'язує його з об'єктом [2: 65]. Цей код виражає існування об'єктів: у світі речей існує предмет (у широкому сенсі), про який індивід має уявлення у ментальній свідомості. Базовий код, як компонент мовного буття, називає цей предмет. Через базові коди здійснюється фіксація денотату у дискурсі.

Поєднання базових кодів утворює лінгвокультурний код. Цей код є різновидом культурних кодів, які забезпечують передумови комунікації та відіграють визначальну роль у формуванні національно-культурного простору людини [2: 18].

В. В. Красних визначає такі коди: соматичний, просторовий, часовий, предметний, біоморфний, духовний [23: 233].

Соматичний код, як зазначає дослідниця, є найдревнішим, тому що людина почала вивчати навколишній світ з самої себе. У соматичному коді символами є частини тіла людини, наприклад, *тримати в руках все місто* [23: 235].

Просторовий код певним чином пов'язаний з соматичним кодом, «нашаровується» на нього. Існує поділ простору на чотири частини: внутрішній світ (напр. *у глибині душі*), особистий простір (напр. *наважитися на крок*), «свій» (напр. *рукою подати*) та «чужий» (напр. *за тридев'ять земель*) фрагменти зовнішнього світу [23: 235—237].

Часовий код має тісний зв'язок з просторовим кодом і фіксує рух людини часовою віссю, наприклад, *за спиною досвід минулих років* [23: 240].

Предметний код стосується навколишнього світу та предметів, які в ньому знаходяться. Наприклад, частиною цього коду є метрично-еталонна сфера: *крапля*

(як субстанція) може набувати символічного значення *трохи, дуже мало* (як-от *крапля в морі*) [23: 244].

Біоморфний код відображає світ тварин, рослин та міфічних істот і пов'язаний зі стереотипами. Наприклад, *крук* у традиційному розумінні постає демонічним, «нечистим» птахом, який асоціюється зі світом мертвих. У фольклорі існує уявлення, що у *дубі*, як у посереднику між двома світами, живуть міфічні істоти (русалки, відьми тощо) [23: 247—248]. Для фантастичних істот у різних культурах також є певні стереотипи, наприклад, дракон у східних країнах є символом сонця, щастя та безсмертя, у той час як на Заході, особливо серед християн, він символізує моральне зло та безлад [73].

Останній, але не менш важливий, духовний код, як пише В. В. Красних, поєднує в собі всі вищезазначені коди і включає моральні еталони та цінності, а також опозиції на кшталт «добро-зло», «добре-погано» [23: 256].

Як показав наш інтерпретаційно-текстовий аналіз, базові та лінгвокультурні коди лежать в основі лінгвосеміотичних ознак художніх образів-символів.

1.1.2 Категорія символу та образу-символу в перекладознавстві та лінгвосеміотиці. Щоб дослідити явище образу-символу, спочатку розглянемо поняття символу, його спільні та відмінні риси з образом, а також проблеми його перекладу.

Теорії символу почали розповсюджуватися ще в античності (Платон, Аристотель), у Середньовіччі, у часи епохи Відродження та XVIII ст. (І. Кант, Й. Гете, Г. Гегель).

Аристотель трактував символ як знак, смислом якого є якийсь знак іншого роду, який є засобом передачі плану вираження у план змісту, значення. Ці значення прозорі та піддаються класифікації. На думку Платона, символ – це вираження якоїсь вищої, але не знакової сутності, яка не має чітко зафіксованого значення, а тому сутність символу можна вловити через посередність образів, що виникають інтуїтивно. Через це інтерпретація символів не завжди однозначна, а

отже, існує можливість безмежного пізнання та тлумачення символу через протилежності: з одного боку – таємниче, з іншого – зрозуміле [17: 25].

Середньовічні дослідники вважали, що пізнання вищої істини можливе лише на основі розкодування символічних образів, у яких закладено знання першооснов буття. Науковці епохи Відродження відзначали пізнавальну та естетичну роль символу [17: 25].

Німецький філософ І. Кант розглядав символ як чуттєвий спосіб подання ідей розуму. Й. Гете конкретизував поняття символу: «Символіка перетворює явище в ідею, ідею в образ і причому так, що ідея залишається в образі безкінечно діючою і непізнаною» [14: 353]. Г. Гегель у символі вбачав знакову природу, смисл і вираження смислу. На його погляд, символ як знак може мати мистецьке значення лише тоді, коли перетворюється в образ [17: 25—26].

У ХХ ст. проблематикою визначення символу і символіки займалися З. Фройд, Г. Бейлі, К.-Г. Юнг, К. Леві-Стросс, Е. Кассіерер, М. Еліаде, Дж. Купер, П. Флоренський, О. Лосєв, К. Свасьян, Х. Керлот, Р. Кох, Г. Гадамер, Е. Сепір, С. Гайдегер, А. Голан, Т. Тодоров, Й. Бартмінський, О. Гура та ін. До сьогодення погляди на природу символу, його функції, роль і місце в житті людей і суспільств досить неоднозначні [17: 26].

Отже, поняття символу багатозначне, поєднує в собі філософську та семіотичну природу і тісно пов'язане з образом. Особливу увагу концепції символу приділяють сучасні українські перекладознавці.

Як зазначають М. О. Новикова та І. М. Шама, значення символу завжди обумовлене певною національно-культурною системою. Тому, з одного боку, перекладач може скористатися аналогічним символом приймаючої культури, але, з іншого боку, він має враховувати диференційні ознаки цього символу у двох культурах [32: 15].

І. М. Шама підкреслює, що під час інтерпретації сенсу вихідного тексту на основі закладених у нього символів культури, перекладати треба не слова, а їх сенс, що актуалізується у цьому тексті [52: 225]. Ю. П. Солодуб пише, що перекладач має право дещо відхилитись від тексту оригіналу для досягнення

емоційної та естетичної адекватності за умови збереження основної ідеї та системи символів вихідного тексту [42: 205]. В. М. Кикоть має схожу з вищезазначеною дослідницею думку про те, що в силу різних умов перекладач стикається з необхідністю щось опустити і додати щось своє, чого немає в першотворі. Але такі заміни виправдовують себе лише тоді, коли вони здійснюються без суттєвої шкоди для семантико-стилістичної структури твору, і, найголовніше, – для його ідейно-сміслової спрямованості [19: 53].

Під час перекладу символіки твору перекладач може зіткнутися з певними труднощами. Це труднощі 1) виокремлення; 2) класифікації; 3) інтерпретації символів. Для їх подолання М. О. Новикова та І. М. Шама розробили методику аналізу символіки у художньому тексті, яка включає методики вилучення, класифікації та інтерпретації символів [32: 16—18]. Пропонуючи методику ідентифікації символів у художньому тексті, І. М. Шама зазначає, що декодування символічного рівня має відбуватися ще на етапі підготовки до власне перекладу [52: 231], і оскільки символ є національно-обумовленим, необхідно застосовувати словниковий метод аналізу із залученням міфологічних словників та словників символів [53].

Отже, символ з позицій перекладознавства це – національно- і культурно-обумовлена мовна одиниця, що відзначається багатозначністю та залежністю від контексту. Символ зберігає естетичну та емоційну функції в художньому тексті за умови адекватного перекладу тексту оригіналу.

Дослідивши природу художнього образу, можна визначити ознаки, які зближують його із поняттям «символ». Найголовнішою серед цих ознак є співіснування конкретного предмета та абстрактної ідеї, а також єдине джерело виникнення – чуттєвий образ [5: 22]. Символ і художній образ за своєю природою є знаками, які здатні перетворювати дійсність [34: 53].

Незважаючи на певні схожі риси, поняття «символ» і «художній образ» характеризуються суттєвими відмінностями. Основна диференційна ознака символу полягає в його первинному та вужчому понятті порівняно з образом, у його здатності до створення художнього образу [34: 53].

На думку української дослідниці С. М. Альботи, термінологічна варіативність символу й образу зумовлена їхньою безпосередньою взаємодією: художній символ допомагає розширити смислову перспективу твору на основі сприйняття художніх образів [1: 16].

М. О. Новикова та І. М. Шама роблять висновок, що головна відмінність символу від образу полягає в загальнокультурній, надіндивідуальній заданості першого [32: 14].

Американські вчені Р. Уеллек та О. Уоррен вважають повторюваність та стійкість символу його дистинктивною рисою [46: 205]. Йохан Гуізінг у своїй праці “Занепад середньовіччя” (1928), розкриваючи сутність символізму, зазначав, що символізм стає способом короткого викладення ідей та дозволяє виявити безкінечну кількість асоціацій між предметами [19: 44].

На погляд С. С. Аверінцева, поняття символу тісно пов’язане з поняттям автологічного (тобто самозначущого) художнього образу. Він писав, що будь-який символ є образом (і будь-який образ є, хоча б певною мірою, символом). Образ стає прозорим, зрозумілим, коли він переходить у символ (ЛЭС: 378).

Ю. М. Лотман визнає символи важливим механізмом культури, оскільки вони переносять тексти, сюжетні схеми та інші семіотичні утворення з одного пласту культури в інший. Дослідник наголошує на подвійній природі символу: з одного боку, символу притаманна повторюваність, нагадування про інші культури, а з іншого – він активно взаємодіє з культурним контекстом, зазнає змін сам і трансформує його [26].

Окремим семіотичним та літературним явищем є образ-символ – складне семіотичне явище, яке виникає внаслідок поєднання образів та символів. Його розуміння сприяє глибинному сприйняттю тексту твору, авторського бачення світу, а також сприяє адекватному перекладу тексту твору.

Як зазначає український дослідник В. М. Кикоть, символічного змісту художні образи здатні набирати за двох умов. По-перше, тоді, коли зображуваний автором предмет вже сам по собі є символом. У цьому разі говорять про традиційну символіку, усталені образи-символи, які притаманні певній культурі

та народу [19: 45]. Наприклад, одним із найяскравіших сакральних символів, пов'язаний з Україною, є *калина*, яка уособлює дівочу чистоту й красу, гармонію життя та природи, а також неперервність життя (CC2). Друга умова передбачає, що зображуваний предмет не є символом або є «призабутим» символом, який набуває символічного значення у контексті твору. Такі символи називають індивідуально-авторськими. Матеріальними носіями символу в художньому творі можуть бути предмети, персонажі, природа, кольори і т. п. Наприклад, індивідуально-авторським символом можна вважати *перстень* у творі Дж. Р. Р. Толкіна «Володар перстнів», який має незвичне трактування, порівняно з традиційним позитивним значенням: обручки символізують вічність та вірність (TIBSS: 83), у казках та легендах міфологема *перстень* уособлює виконання бажань (ЭС1: 124). Толкін наділяє цей символ негативною конотацією – хоча перстень дарує своєму власникові абсолютну владу (DLS: 169—170) і подовжує життя, він стає залежним від перстня і в нього з'являються неймовірна жадібність та жорстокість до інших.

Образи-символи є часто вживаними у творах сучасних американських письменників. Їх правильне тлумачення сприяє більш змістовній інтерпретації художнього тексту, тоді як нерозуміння символічної природи образів може призвести до перекручування авторського задуму. Письменники використовують образи-символи для того, щоб підкреслити змістову глибину створюваних ними образів [49: 193].

За С. В. Волковою, у структурі образної системи художнього тексту його смисл сконцентрований у певному символі, образній домінанті. Символ завжди має узагальнюючий характер і обов'язково фігурує у мовленні [12: 280]. Вона подає міфолорно-авторський образ у вигляді метелика, крильця якого уособлюють ознаки персонажного образу, вербалізовані в романі в словесних знаках, які належать до різних кодів (етнокультурного, природного, соматичного й сакрального) [12: 293].

Отже, символ і художній образ виникають з чуттєвого образу, але символ, як вужче поняття, є передумовою виникнення образу. Образ стає зрозумілим,

коли стає символом. Існують дві групи образів-символів – традиційні, які ґрунтуються на світогляді певного народу, та індивідуально-авторські, які стають символами в певному контексті. У контексті нашого дослідження образи-символи розуміємо як такі, що постають носіями базових та лінгвокультурних кодів, які декодуються шляхом інтерпретації мовних засобів їх відтворення у вихідному та цільовому текстах.

1.2 Класифікації перекладацьких трансформацій релевантних завданням художнього перекладу

За визначенням Л. С. Бархударова, перекладацькі трансформації – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквіваленту [41: 90].

У перекладознавстві є безліч різних точок зору (Л. С. Бархударов, Л. К. Латишев, Р. К. Міньяр-Білоручев, Я. Й. Рецкер, О. Д. Швейцер) щодо розподілу трансформацій на види й типи.

Л. К. Латишев виділяє шість типів перекладацьких перетворень [25: 46]:

1. Лексичні перетворення (заміни лексем синонімами, залежними від контексту).
2. Стилiстичні перетворення (трансформація стилістичного забарвлення слова, що піддається перекладу).
3. Морфологічні перетворення (перетворення однієї частини мови в іншу або заміна її декількома частинами мови).
4. Синтаксичні перетворення (трансформацію синтаксичних конструкцій (слів, словосполучень і речень), зміна типу підрядних речень, зміна типу синтаксичного зв'язку і перестановку придаткових частин у складнопідрядних і складносурядних реченнях).
5. Семантичні трансформації (зміна семантичних значень).

б. Трансформації змішаного виду (конверсна трансформація і антонімічний переклад).

У класифікації Л. С. Бархударова перекладацькі трансформації розрізняються за формальними ознаками [6: 112]:

- перестановки (зміни розташування мовних елементів у тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу);
- додавання (використання в перекладі додаткових слів, що не мають відповідників в оригіналі);
- заміни (як зміни при перекладі слів, частин мови, членів речення, типів синтаксичного зв'язку, так і лексичні заміни (конкретизація, генералізація, антонімічний переклад, компенсація));
- опущення (опущення тих або інших слів при перекладі).

С. Є. Максимов об'єднує декілька класифікацій і розподіляє трансформації на граматичні та лексико-семантичні:

- граматичні трансформації:

- перестановка (напр. A girl entered the room. – У кімнату увійшла дівчина.);
- заміна частини мови або синтаксична заміна (напр. He is a good runner. – Він гарно бігає.);
- додавання (напр. workers of all industries – робітники всіх галузей промисловості);
- опущення (напр. the right to rest and leisure – право на відпочинок).

- лексико-семантичні трансформації:

- диференціація (напр. challenge – не тільки *виклик*, а і *питання, проблема*)
- конкретизація (напр. Have you had your meal? – Ви вже поснідали?);

- генералізація (напр. My baby is 18 months. – Моїй дитині півтора року.);
- модуляція (напр. I don't think she's living here at the moment. Her bed wasn't slept in. – Я не думаю, що вона зараз тут живе. Її ліжко не зім'яте.);
- антонімічний переклад (напр. The woman at the other end asked him to hang on. – Жінка на іншому кінці проводу сказала, щоб він не вішав слухавку.);
- цілісне перетворення речення (напр. be my guest – ласкаво прошу);
- компенсація (напр. The first word he learned to spell was gain, and the second (when he got into two syllables), money. – Перше слово, яке він навчився промовляти було гроші, а друге (коли він дійшов до трискладових слів) – нажива) [27: 112—117].

Розподіл трансформацій за критерієм граматичних та лексико-семантичних ознак, запропонований С. Є. Максимовим, слугує тим підґрунтям, на основі якого у третьому розділі нашої роботи ми виявили і класифікували трансформації у відтворенні лінгвoseміотичних ознак персонажного образу Гаррі Поттера.

1.3 Семилогія «Harry Potter» у вітчизняних дослідженнях із перекладознавства

Семилогія “Harry Potter” англійської письменниці Дж. Роулінг вважається літературним феноменом, який став надзвичайно популярним і охопив всі сторони нашого життя. Останнім часом визначається особливий лінгвістичний інтерес до різновекторного дослідження самої «поттеріани» (О. С. Солодова «Лінгвокогнітивні характеристики композиції тексту англійських казок Дж. К. Роулінг»; І. В. Александрук «Вербалізація можливих світів у жанрі фентезі (на матеріалі творів сучасних англійських та американських авторів)»);

І. З. Терсіна «Прикметникові словосполучення у текстах поттеріани: системні та ідіолектичні особливості»; А. Є. Потапова «Відтворення стилістичних засобів у перекладі дитячої художньої літератури (на матеріалі українських, німецьких та російських перекладів творів Дж. К. Роулінг)»; О. В. Марчук «Вивчення динаміки текстотвірних одиниць лексичної структури англійськомовного художнього фентезійного тексту на матеріалі семилогії британської письменниці Дж. К. Роулінг «Harry Potter»). Розглянемо основні моменти деяких перекладознавчих досліджень.

Як зазначає О. В. Бока, засоби номінації та образи, які покладені в основу імені, є етнічно обумовленими, незважаючи на те, що в образності імен наявними є типовість та антропологічні універсалії. Імена та прізвиська в розмовній мові пов'язані з реаліями, традиціями, релігією. У власних іменах завжди відбивається культурне і соціальне життя суспільства [10: 17].

Л. Л. Белей наводить низку власних назв, під час перекладу яких використано метод калькування, щоб адаптувати їх для українського читача. Серед них:

- значна частина хрематонімів: газета Щоденний віщун (англ. The Daily Prophet), чаклунські бари Три мітли (англ. Three Brooms), Кабаняча голова (англ. Hog's Head), Дірявий казан (англ. Leaky Cauldron), транспорт Лицарський автобус (англ. Knight bus), мітла Вогнеблискавка (англ. Firebolt);
- назви магічних книжок: Тисяча магічних трав і грибів (англ. One Thousand Magical Herbs and Fungy), Чарівні звірі і де їх знайти (англ. Fantastic Beasts and Where to Find Them), Стандартна книга заклинань (англ. The Standard Book of Spells), Історія магії (англ. A History of Magic), Магічна теорія (англ. Magical Theory);

- назви магічних істот (Войовнича Верба (англ. Whoomping Willow), окремі зооніми (кіт Криволапик (англ. Crookshanks) [7: 82].

На думку О. В. Ребрія та Г. І. Шевцової, в антропонімах фентезі-дискурсу зашифрована важлива інформація стосовно характеру чи історії літературного героя. Отже, перекладач повинен вилучити та зберегти цю інформацію під час перекладу [8; 15].

Вищезазначені дослідники виокремлюють дві найрозповсюдженіші перекладацькі стратегії – одомашнення (domesticating) та очуження (foreignizing) [51]. Перша стратегія передбачає перенесення героїв твору в культурно-історичні умови суспільства приймаючої мови, тоді як друга стратегія, навпаки, переносить читача на іншомовне та іншокультурологічне підґрунтя. Для втілення головної мети при перекладі фентезі-твору, перекладач повинен зберегти конотативне значення онімів і магічну атмосферу, створену автором. Якщо замість збереження промовистого імені буде застосована транскрипція або транслітерація, прихований зміст буде втрачено [55: 138—139].

Як свідчить сама Дж. К. Роулінг у інтерв'ю та коментарях, антропоніми є одними з найбільш значущих елементів її індивідуального стилю. Наприклад, саме ім'я Гаррі Поттера є навантаженим історичними, культурними та літературними алюзіями. Його прізвище сягає давньоанглійського періоду. Так, *potter* походить від *pot* і означає «гончар». Крім того, Гаррі в англійській культурі сприймається як ім'я на позначення звичайної середньостатистичної людини.

Контрастують з цією звичністю чисельні додаткові імена, які Гаррі отримує під час навчання, і всі вони ситуативно прив'язані до певних подій у житті героя. Наприклад, імена, в яких підкреслені надзвичайні властивості хлопця: *the Boy Who Lived* – *Хлопчик, що вижив*; *Chosen Captain* (буквально «обраний капітан») – *капітан-обранець* [55: 139].

О. В. Ребрій та Г. І. Шевцова пропонують декілька способів перекладу онімів:

1. Транскрипція/транслітерація використовується переважно для передачі нехарактеристичних імен власних: *Evans* – *Еванс*; *Fudge* – *Фадж*; *Vernon Dursley* – *Вернон Дурслі*.

2. Морфологічна модифікація вживається для передачі імені однієї з головних героїнь семилогії: *Hermione Granger* – *Герміона Грейнджер*.

3. Семантична експлікація, тобто уточнюючий переклад, за якого транскрипція чи транслітерація доповнена одним чи декількома словами безпосередньо в тексті. Наприклад, персонаж *Lee Jordan* – *Лі Джордан* – обирає собі псевдонім *River* – *Річка*. В тексті українського перекладу наводиться пояснення: «*Річка*» – *це ж від річки Йордан*.

4. Використання традиційного найменування: використовується, як правило, для передачі алюзивних імен, які належать відомим історичним особам: *Circe* – *Цирцея*; *Paracelsus* – *Парацельс*, святим *Hedwig* – *Гедвіга* чи героям міфів *Hermes* – *Гермеса*.

5. Калькування використовується, як правило, для передачі характеристичних імен і прізвиськ: *He Who Must Not Be Named* – *Той–Кого–Не–Можна–Називати*; *Dark Lord* – *Лорд Темряви*.

6. Деонімізація: використовується при передачі оказіональних прізвиськ: *Crackpot* – *психопаттер*; *Fat Friar* – *гладкий чернець*.

7. Змішаний спосіб перекладу: використовується, коли ім'я персонажа складається з двох і більше частин, які передаються різними методами. Наприклад, *Big D* – *Великий Дад* перекладач калькує першу частину імені, а для передачі другої використовує метод обмеження варіативності імені [55: 139—140].

Отже, на думку дослідників, при перекладі антропонімів з романів Дж. К. Роулінг про Гаррі Поттера українською мовою переважає стратегія очуження, яка сприяє перенесенню читача до іншомовного культурного середовища, у

результаті якої втрачається первинний сенс цих онімів, закладений у них авторкою.

Аналізуючи передачу експресивно-емоційної лексики в українському перекладі, А. Є. Потапова приділяє увагу передачі стилістично нейтральних висловлювань стилістично маркованими (просторічними) лексемами або фразеологічними одиницями під час відтворення діалогічного мовлення В. Морозовим. Наприклад: *Personally, I won't let any of the children out alone until he's back in Azkaban* / Особисто я не випущу дітей без нагляду, доки Блека знову не запроторять до Азкабану. Або: *And it's really none of your business* / *Не пхай свого носа до чужого проса!*

На думку дослідниці, типовою для індивідуального стилю перекладача В. Морозова є зміна експресивності твору за рахунок надмірного використання демінутивних суфіксів, які додають лексиці додаткового експресивного та емотивного забарвлення. Наприклад: Фадж, попиваючи *чайочок*, усміхався до Гаррі; *манюсінькі* лискучо-чорні *очка* жуків [36: 198—199].

Твори Дж. Роулінг розглядаються сучасними лінгвістами і з лінгвосеміотичної точки зору. Вони висвітлюють такі аспекти, як лінгвосеміотичні властивості номінацій емоцій крізь призму змісту міфологічного простору, лінгвосеміотичні особливості мовних одиниць на позначення феноменів міфологічного характеру, лінгвосеміотичні властивості вербалізації концептів ДУХ і ДУША, авторська символіка творів та ін. Однак ніхто з них не розглядав специфіку відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу.

Семилогія “Harry Potter” багата на образи-символи різних персонажів – позитивних і негативних. Для створення атмосфери магічного світу авторка використала велику кількість лінгвосеміотичних засобів. У розділі 2 буде детально проаналізовано відтворення лінгвосеміотичних ознак персонажного образу Гаррі Поттера в тексті оригіналу, а у розділі 3 – їх трансформації в українському перекладі.

Висновки до розділу 1

У ході проведення огляду теоретичних джерел з проблеми образності було виявлено, що образ тлумачиться з кількох аспектів.

У філософських ученнях образ розглядають як форму відображення людиною зовнішнього світу. Лінгвісти виокремлюють мовний та мовленнєвий образи та вважають образність властивістю мовних одиниць відображати дійсність мовними фігурами, які мають прихований зміст. З лінгвосеміотичного аспекту образ вивчається як семіотична конструкція, певний код, який пов'язує знаки в художньому дискурсі. Для правильної інтерпретації мовного знаку необхідні знання про лінгвокультурне середовище, в якому він знаходиться.

У кожному тексті існують базові коди, які позначають речі людського буття в мовній формі. Поєднуючись, базові коди утворюють лінгвокультурні коди, які формують національно-культурний простір людини. Лінгвокультурні коди поділяють на соматичний, просторовий, часовий, предметний, біоморфний та духовний. Вони складають основу для лінгвосеміотичних ознак художніх образів-символів, які будуть висвітлені у розділі 2.

Образ-символ є складною семіотичною конструкцією, поєднанням образів і символів, які, як було виявлено під час огляду досліджень, мають спільні та відмінні риси.

Символ із філософської точки зору – це знак, сутність якого тлумачать через ряд образів, який він викликає. З перекладознавчого аспекту, специфіка перекладу символів з однієї мови на іншу полягає у відтворенні сенсу, закладеного автором тексту.

Спільними рисами, притаманними образам і символам, є їх знакова природа, здатність перетворювати навколишню дійсність, а також єдине джерело виникнення – чуттєвий образ. З іншого боку, вони суттєво відрізняються, оскільки символ представляє собою вужче поняття порівняно з образом, створює художній образ і має загальнокультурну заданість.

Існує поділ образів-символів на традиційні, тобто закріплені в культурі певного народу, та індивідуально-авторські, які набувають символічного значення у контексті.

У розділі 3 даної роботи будуть досліджуватися ступінь еквівалентності перекладу лінгвосеміотичних ознак образу-символу Гаррі Поттера та різниця між лінгвосеміотичною моделлю оригіналу та перекладу. Для цього під час нашої теоретичної розвідки ми проаналізували три різних підходи до класифікації перекладацьких трансформацій: за Л. С. Бархударовим, Л. К. Латишевим та С. Є. Максимовим. Для нашого перекладацького аналізу було обрано останню, оскільки вона дозволяє дуже докладно розібрати та дослідити відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу в українськомовному перекладі семилогії “Harry Potter”.

Як свідчить огляд сучасних перекладознавчих досліджень, романи Дж. К. Роулінг є у центрі уваги науковців головним чином через велику кількість антропонімів, які містять історичні, культурні та літературні алюзії. Їх відтворення у перекладі складає проблему для перекладачів через те, що оніми мають у собі прихований зміст, дають характеристику персонажам і створюють чарівну атмосферу. Перекладацькі стратегії поділяють на одомашнення/доместикацію та очуження/форенізацію. Одомашнення означає перенесення героїв твору в культурно-історичні умови суспільства мови перекладу, у той час, як очуження, навпаки, передбачає занурення читача в іншомовну культуру. Для втілення головної мети при перекладі фентезі-твору, перекладач повинен зберегти конотативне значення онімів і магічну атмосферу, створену автором. Якщо замість збереження промовистого імені перекладач застосує транскрипцію або транслітерацію, підтекст буде втрачено.

Семилогія досліджується українськими науковцями і з лінгвосеміотичної точки зору, але специфіки відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу ще ніхто з них не торкався.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОСЕМІОТИЧНІ ОЗНАКИ ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ В

ОРИГІНАЛІ ТА ПЕРЕКЛАДІ ТЕКСТУ СЕМИЛОГІЇ “HARRY POTTER”

ДЖ. К. РОУЛІНГ

2.1. Лінгвосеміотичні засоби створення художнього персонажного образу Гаррі Поттера

Художній персональний образ Гаррі Поттера розгортається у тексті семилогії за допомогою лінгвосеміотичних засобів, спрямованих на відтворення фізичного та словесного його портретів, артефактів чарівного світу, магічних істот та кольорів, якими користується герой і які відображають його внутрішній світ. Результати нашої вибірки представлено в таблицях основного тексту (Табл. 2.1, 2.2), а також у додатках (див. Додаток А).

Таблиця 2.1

Зовнішність, одяг, риси характеру головного персонажу

Зовнішність, одяг, риси характеру		
1	Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a <u>curiously shaped cut, like a bolt of lightning</u> (НРПС: 18).	На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся <u>дивної форми знак, подібний на блискавку</u> (ГПФК: 19).
2	He looked even <u>smaller</u> and <u>skinnier</u> than he really was because all he had to wear were old clothes of Dudley's, and Dudley was about four times bigger than he was (НРПС: 21).	Але він видавався ще <u>меншим</u> і <u>худішим</u> , ніж насправді, бо щоразу мусив доношувати старий одяг Дадлі, а той був десь учетверо ширший від нього (ГПФК: 23).
5	Harry had a thin face, knobbly knees, black hair, and <u>bright green</u>	Гаррі мав худе обличчя, гострі коліна, чорне волосся і <u>ясно-зелені</u>

<u>eyes</u> (НРTPS: 21).	<u>очі</u> (ГПФК: 23).
--------------------------	------------------------

У вищенаведених прикладах з англомовного тексту авторка формує образ одинадцятирічного Гаррі за допомогою бінарних опозицій *smaller/skinnier* :: *bigger*, *менший/худіший* :: *шириший*. Ці вербальні засоби постають носіями базових кодів, оскільки містять інформацію про сімейне оточення головного героя, недобре ставлення членів сім'ї Дурслів до нього (соціальний код). Портрет головного героя створюють вислови *a curiously shaped cut, like a bolt of lightning – bright green eyes – round glasses* (*дивної форми знак, подібний на блискавку – ясно-зелені очі – круглі окуляри*), які постають контейнерами різнокової інформації. У міфологічному просторі блискавка асоціюється з божественними силами. У наведеному прикладі реалізується міфологічний код, оскільки лексеми, що вербалізують цей код, *cut* та *lightning* (*знак* та *блискавка*), символізують могутність темного мага Волдеморта, який ненавмисно передав Гаррі частину своєї сили, а саме здатність розмовляти зі зміями. Змія є розповсюдженим символом у Єгипті, адже ієрогліф, який схожий на літеру Z, означає рух змії (СМСЭ: 265—267; СС1: 212).

Якщо порівняти шрам Гаррі Поттера і давньоєгипетський ієрогліф, відмічаємо схожість форми (рис. 1 та рис. 2):

Рис. 1 Шрам Гаррі Поттера

Рис. 2 Давньоєгипетський ієрогліф “змія”

Окуляри Гаррі – символ того, що він має приховувати своє справжнє походження від звичайних людей (маглів).

Бінарні опозиції *a revolting old sweater of Dudley's :: a thick, hand-knitted sweater* (огидний старий Дадлів джемпер :: пухнастий яскраво-зелений светр) дозволяють побачити різницю у ставленні до Гаррі рідної тітки Петунії, яка змушувала хлопця доношувати старий одяг кузена, та матері шкільного приятеля Рона, місіс Візлі, яка власноруч зв'язала для нього теплий светр.

Лексеми *dream* і *scar* (сон і шрам) уособлюють духовний зв'язок Волдеморта і Гаррі Поттера, який виражається у здатності останнього бачити уві сні події, які відбуваються насправді через «канал зв'язку» – шрам.

Шрам головного героя відіграє важливу роль протягом усього твору – він слугує «маячком», за допомогою якого Гаррі відчуває присутність Волдеморта, його наміри і думки, а також бачить події у реальному часі. Для опису цієї особливості Гаррі Поттера авторка використовує лексеми *cut* і *scar* (в українському перекладі *знак* і *шрам* відповідно).

Крім того, відтворити лінгвосеміотичний портрет головного персонажа допомагають прізвиська, які він отримує упродовж часового простору тексту, як-от, “*The Boy Who Lived*” («Хлопець, що вижив»). Гаррі Поттер, який виживає в різних обставинах, постає символом перемоги добра над злом.

Не менш важливу роль у тексті відіграють кольори, природні явища та час доби (Табл. 2.2; Додаток А):

Таблиця 2.2

Кольори, природні явища та час доби

Кольори, природні явища та час доби		
15	The <u>storm</u> raged more and more ferociously as the night went on. Harry couldn't sleep (НРTPS: 41).	<u>Шторм</u> лютував що далі, то несамовитіше, і Гаррі не міг заснути (ГПФК: 49).
17	As Hagrid's story came to a close, he saw again the blinding flash of	Коли Гегрід уже закінчував, він знову побачив сліпучий спалах <u>зеленого</u>

	<u>green light</u> , more clearly than he had ever remembered it before – and he remembered something else, for the first time in his life: a high, cold, cruel laugh (HPTPS: 54).	<u>світла</u> , найвиразніше, ніж будь-коли раніше, – і вперше в житті йому пригадався уїдлиий, холодний, жорстокий регіт (ГПФК: 62).
30	“You have until <u>midnight</u> ” (HPTDH: 31 URL)	– Ваш час минає <u>опівночі</u> (ГПСР: 87 URL)
35	A red-glow burst suddenly across the enchanted sky above them as an edge of dazzling <u>sun</u> appeared over the sill of the nearest window (HPTDH: 36 URL)	Червоно-золотисте <u>сяйво</u> раптом освітило зачаровану під небо стелю, коли над підвіконням найближчого вікна з'явився краєчок сліпучого <u>сонця</u> (ГПСР: 106 URL)

Лексема *storm* (*шторм*) у наведеному в таблиці прикладі відображає напружену атмосферу, неминучі зміни, і разом з тим невдоволеність магічних сил через вчинки сім'ї Дурслів. Внутрішній стан головного героя в тексті оригіналу виражено іменниками *light* і *warmth*, і лексемами *сяйво* і *тепло* в тексті перекладу. Вербалізований базовий код *green light* (*зелене світло*) супроводжує смертельне закляття і є символом смерті в романі.

Криваво-червоний захід сонця (*blood-red sunset*), *рубіново-червоне сонце* (*ruby-red glare*) і *криваво-червоне небо* (*blood red sky*) є передвісниками трагічних подій у творі – загибелі хресного батька головного героя Сіріуса та директора Гогвортсу Дамблдора, а також попередженням про напад смертежерів на Гаррі, Рона і Герміону. Червоний колір у даному контексті уособлює небезпеку, агресію і кров (DLS: 178; TIBSS: 106; CC3).

У цитатах (21) *The Hogwarts Express moved steadily north and the scenery outside the window became wilder and darker while the clouds overhead thickened overhead* (HPTPA: 5 URL). – «Гогвортський експрес» рухався все далі на північ, і

красвиди за вікном спохмурніли, а небо затягли хмари (ГПВА: 10 URL) лексема *хмари* (*clouds*), як і туман, є уособленням таємниць і містичних подій (TIBSS: 37), а також небезпеки, що наближається (дементорів).

Затяжний дощ (*downpour*), який переживають головні герої під час свого перебування в лісі, є символом невдачі у пошуках горокраксів (DLS: 164).

Час доби теж відіграє важливу роль у романі. Вночі відбувається битва за Гогвортс, зокрема поєдинок Гаррі і Волдеморта, оскільки ніч уособлює зло і смерть (у аналізованому фрагменті імпліцитну інформацію містить слово *опівніч* (*midnight*) (DS: 228; CC3). Натомість, лінгвосеміотична імплікатура *сонце* (*sun*) символізує перемогу світла над темними силами (ЭС2: 638; CC3), а також сміливість (DS: 317).

У романах про Гаррі Поттера неабияку символічну роль відіграють кольори, які в залежності від контексту мають різні, часто зовсім протилежні значення.

Зелений і чорний кольори у творі мають двозначне трактування. З одного боку, зелений колір супроводжує смертельне закляття та Чорну мітку і є символом смерті в романі: (16) *As Hagrid's story came to a close, he saw again the blinding flash of green light...* (НРTPS: 50). – *Коли Гегрід уже закінчував, він знову побачив сліпучий спалах зеленого світла...* (ГПФК: 60); (19) *As they watched, it rose higher and higher, blazing in a haze of greenish smoke...* (НРTPGF: 9 URL). – *Череп здіймався дедалі вище, палаючи в мареві зеленуватого диму...* (ГПКВ: 3 URL). З іншого – зелені очі символізують життєрадісність головного героя, його зв'язок з магічним світом, а також виступають символом надії (DLS: 87—89; CC3]: (5) *Harry had a thin face, knobbly knees, black hair, and bright green eyes* (НРTPS: 21). – *Гаррі мав худе обличчя, гострі коліна, чорне волосся і ясно-зелені очі* (ГПФК: 23).

Так само чорний колір у європейській традиції символізує смерть, потойбічний світ і зло (DLS: 28; TIBSS: 106; ЭС1: 295). У творі, як демонструють численні приклади, одяг негативних персонажів або артефакти темних чаклунів зображено чорним кольором. Наприклад, дementори описуються наступним чином: (18) *As though the creature beneath the cloak sensed Harry's gaze, the hand was suddenly withdrawn into the folds of its black cloak* (НРTPA: URL). – *Істота в*

плащі неначе відчула погляд Гаррі, бо рука рвучко зникла у складках чорної тканини (ГПВА: 11 URL); (31) *Shapes moved out in the darkness, swirling figures of concentrated blackness...* (НПТДН: 32 URL). – У темряві рухалися тіні, мінливі обриси сконцентрованої чорноти (ГПСП: 92 URL). У той же час, викладачі та студенти Гогвортсу носять чорні мантиї і капелюхи як знак скромності і консервативних традицій (ЭС1: 295; СМСЭ: 400).

Червоний колір, який має світло захисного закляття, має символічне значення боротьби не на життя, а на смерть (ЭС1: 131). У творі червоний колір часто подається поряд із зеленим, створюючи бінарну опозицію *добро :: зло*, наприклад: (20) *A jet of green light issued from Voldemort's wand just as a jet of red light blasted from Harry's...* (НПТГФ: 34 URL) – З Волдеморової палички вирвався струмінь зеленого світла. Тієї ж миті чарівна паличка Гаррі випустила струмінь червоного кольору (ГПКВ: 91 URL).

У наступних цитатах червоний колір очей Волдеморта уособлює агресію (СС3), а прямий погляд Гаррі – його безстрашність і готовність до самопожертви: (33) *Harry looked back into the red eyes, and wanted it to happen now, quickly, while he could still stand, before he lost control, before he betrayed fear* (НПТДН: 34 URL). – Гаррі подивився прямо в ці червоні очі, волюючи, щоб усе відбулося зараз, швидко, поки він ще стоїть на ногах, поки він ще панує над своїми почуттями і не виказує свого страху... (ГПСП: 100 URL)

Срібний колір і вироби зі срібла мають важливу символічну роль у романі. У християнській традиції срібло захищає від злих сил і допомагає подолати ворогів, а срібний колір уособлює радість і безтурботний стан душі (ЭС1: 242; СМСЭ: 399). Саме тому патронуси чарівників срібного кольору ((22) *And out of the end of his wand burst, not a shapeless cloud of mist, but a blinding, dazzling, silver animal* (НПТРА: 21 URL). – І з кінця його палички вилетіла не якась безформна хмарка, а сліпуча, яскрава, срібна тварина (ГПВА: 53 URL); (27) *It was a silver white doe, moon-bright and dazzling...* (НПТДН: 19 URL). – Срібно-біла лань, яскрава, як місяць... (ГПСП: 52 URL); (32) *There was a silver spark, then a wavering light...* (НПТДН: 32 URL). – Спалахнула срібна іскорка, з'явилося мерехтливе

саяво... (ГПСР: 92 URL)), і меч, яким Гаррі Поттер знищив василіска, був срібним ((17) *A gleaming silver sword had appeared inside the hat, its handle glittering with rubies the size of eggs* (НПТС: 22 URL). – У капелюсі з'явився розкішний срібний меч, на руків'ї якого виблискували рубіни завбільшки з яйце (ГПТК: 44 URL)).

Золотий колір зілля успіху фелікс-феліціса, пляшку якого отримує головний герой у якості призу, символізує відвагу та інтуїцію (ЭСЗ), оскільки саме ці якості допомогли Гаррі його виграти: (25) *The potion within was splashing about merrily; it was the color of molten gold* (НПТНВР: 9 URL). – Там весело булькав якийсь відвар кольору розтопленого золота (ГПНП: 26 URL).

Суттєва частина аналізованих фрагментів містить назви магічних істот та артефактів магічного світу.

В аналізованому в нашій роботі творі магічні істоти мають контекстуальний зв'язок з артефактами. Як-от, гобліни охороняють галеони, серпики та кнати – гроші чарівників. Лінгвокультурний код, який містить лексема *goblin* (гоблін), символізує жадібність та скупість, але у магічному світі Гаррі Поттера ці істоти є надійними охоронцями грошей та іншого важливого артефакту – філософського каменя. Словосполучення [*philosopher's*] *stone* (філософський камінь) символізує еліксир життя та засіб перетворення будь-якого металу в золото, якого всі прагнуть дістатися.

Протягом розвитку подій у семилогії головний герой зустрічає на своєму шляху безліч магічних істот – позитивних і негативних. Наприклад, ельф-домовик Добі, який з'являється в сюжеті у другому романі, допомагає Гаррі Поттеру в різних ситуаціях і в кінці-кінців захищає його життя ціною власного. Таким чином він символізує відданість і здатність до самопожертви. Словосполучення *tiny elf* (крихітний ельф), яке використано для його згадки, підкреслює, що навіть хтось незначний може відіграти важливу роль у сюжеті.

Цікавим двозначним образом у семилогії є тестрали – крилаті коні, яких можуть бачити лише ті, хто бачив чиюсь смерть. Вони описуються як схожі на рептилій скелетоподібні чорні коні з великими шкірястими крилами. У міфології смерть часто представляється у вигляді чорного коня або скелета (СС1: 256; СС3;

ЭС2: 882), отже, тестрали є нагадуванням про смерть і певним її уособленням. У той самий час, вони відіграють важливу роль у сюжеті, допомагаючи героям твору дістатися до Лондона, а пізніше беруть участь у битві за Гогвортс. У цьому аспекті вони набувають символічного значення помічників і захисників.

Опинившись вперше у кабінеті Дамблдора, Гаррі побачив незвичного золотистого птаха – фенікса Фоукса (див. рис. 2): (41) “*Fawkes is a phoenix, Harry. Phoenixes burst into flame when it is time for them to die and are reborn from the ashes. Watch him...*” (НПТС: 14 URL). – *Фоукс – це фенікс, Гаррі. Фенікси спалахують, коли їм пора вмирати, а потім відроджуються з попелу. Он подивися* (ГПТК: 29 URL).

Рис. 3 Фенікс Фоукс (кадр з фільму «Гаррі Поттер і таємна кімната»)

Фенікс у східних країнах є символом безсмертя, сонця і милосердя, так як він не шкодить іншим живим істотам (ТІВСС: 31; ЭС1: 282; ЭС2: 361—363). У контексті твору фенікс Фоукс, який допоміг Гаррі Поттеру здолати василіска, набуває символічного значення, притаманного християнській традиції – перемога життя над смертю, людського духа над труднощами матеріального світу (СС1: 538; СС3).

Крім того, стержні чарівних паличок Гаррі Поттера і Волдеморта зроблені з пір'їн фенікса: (38) *It so happens that the phoenix whose tail feather is in your wand, gave another feather – just one other* (НРTPS: 74). – Так сталося, що той фенікс, чия пір'їна з хвоста міститься у вашій паличці, лишив мені ще й другу пір'їну – одну-однісіньку (ГПФК: 89). У цьому випадку, реалізується символічне значення відродження (ССЗ), оскільки як Гаррі Поттер, так і темний чаклун вижили після смертельного закляття.

До того ж, пісня фенікса, яка звучить під час магічного поєдинку Гаррі Поттера і Волдеморта, є символом надії та захисту, особливо у поєднанні з кліткою зі світла (cage of light), оскільки лексема *світло* є опозицією до слова *смертежеру* і теж уособлює захист від темних сил: (82) *The golden thread connecting Harry and Voldemort splintered; though the wands remained connected, a thousand more beams arced high over Harry and Voldemort, crisscrossing all around them, until they were enclosed in a golden, dome-shaped web, a cage of light, beyond which the Death Eaters circled like jackals, their cries strangely muffled now...* (НРTPGF: 34 URL). – Золота нитка розділилася. Одна її половина й далі поєднувала палички супротивників, а друга вистрелила вгору тисячами відростків, що почали перехрещуватися, аж доки утворили золоту куполовидну павутину – клітку зі світла, поза якою, наче шакали, кружляли смертежеру, але їхні крики тепер звучали приглушено... (ГПКВ: 91 URL).

Іншого символічного значення – туги – пісня фенікса набуває, коли вона звучить одразу після загибелі Дамблдора: (52) *Somewhere out in the darkness, a phoenix was singing in a way Harry had never heard before: a stricken lament of terrible beauty* (НРТНВР: 29 URL). – Десь там у темряві співав фенікс. Гаррі ще ніколи не чув такого співу – то був тужливий плач якоїсь аж моторошної краси (ГПНП: 87 URL).

Ще один біоморфний код, який міститься у тексті твору, представлений образом пса. Ця лексема має три різних символічних значення у романі. По-перше, триголовий пес, який охороняє вхід до таємного люку (алегорія на пса Цербера у давньогрецькій міфології (DLS: 59—60; TIBSS: 60; ЭС1: 251—252)),

уособлює страх перед невідомістю на шляху досягнення цілей. Іншого значення слово *пес* набуває, коли головний герой бачить на уроці віщування обриси чорного пса Гріма, що є попередженням про смертельну загрозу (ЭС1: 252). Третє імпліцитне значення цього слова декодується, коли Гаррі Поттер дізнається, що його хрещений батько Сіріус має здатність перетворюватися на пса. Так як Сіріус дуже любить свого хресника і намагається захистити його від небезпеки, тут реалізується найбільш розповсюджене символічне значення слова *пес* – відданість, захист, здатність до самопожертви (DLS: 59; TIBSS: 60; ЭС1: 251; СС1: 476; СМСЭ: 324; ЭС2: 901; СС3).

Дракон у семилогії має два кардинально різних значення. З одного боку на Тричаклунському турнірі він уособлює небезпеку і темні сили (представлений лексемою *рогохвістка (Horntail)*), а з іншого – допомагає Гаррі, Рону і Герміоні тікати з чаклунського банку Грінготс: (55) *...it [the dragon] forced its way through the metal doors, leaving them buckled and hanging from their hinges, as it staggered into Diagon Alley and launched itself into the sky* (HPTDH: 26 URL). – *Дракон проломив металеві двері, що так і повисли, зігнуті й зірвані з завіс, пролетів над Алеєю Діагон і стрімко здійнявся в небо* (ГПСР: 77 URL).

Відбуваючи своє покарання в лісі (який є уособленням таємниць та небезпеки), головний герой та його друзі стикаються з незнайомцем, який п'є кров єдинорога (міфологічний код *the blood of a unicorn*). Єдиноріг у міфології є символом чистоти та мудрості, а його кров має здатність врятувати від смерті, але ціною вічного прокляття (СС3).

Однією з негативних магічних істот є василіск – велетенський змії, який символізує смерть в романі (TIBSS: 30; ЭС2: 339—340). Перемога Гаррі Поттера над ним означає часткову перемогу над злом.

Дементори і Чорна Мітка також є одними з багаточисленних символів смерті у творі. У міфології смерть зображується, зазвичай, у вигляді фігури (скелета) у чорному плащі з капюшоном (такий же вигляд мають і дементори), або у вигляді черепа (Чорна Мітка описується у романі як череп, з рота якого стирчить змія, утворений зі зеленого диму) (TIBSS: 74; ЭС1: 250; СС3). Образ

дементорів часто подається у творі разом з образами патронусів, утворюючи бінарні опозиції *тінь (темрява, сконцентрована чорнота) :: світло*.

Патронус, тобто магічну захисну сутність Гаррі Поттера у вигляді оленя (stag) було обрано не випадково – олень у міфології є символом відродження і ворогом змії (TIBSS: 63). Беручи до уваги, що свого патронуса головний герой успадкував від померлого батька, це є символом батьківського захисту від зла (змія уособлює зло у творі, зокрема темного чаклуна Волдеморта: (50) *She [snake] underlines the Slytherin connection, which enhances Lord Voldemort's mystique* (НРТНВР: 23 URL). – *Змія символізує зв'язок зі Слизерином, що тільки поглиблює містичний образ Лорда Волдеморта* (ГПНП: 72 URL)). Змія у загальному контексті твору символізує факультет Слизерин, а змія Наджині уособлює темні сили, оскільки містить у собі частку душі Волдеморта і виконує всі його накази, а також уособлює смерть (ССЗ).

Для занурення читачів у чарівний світ, Дж. К. Роулінг двічі використовує у творі образ арки – у першому і шостому романі семилогії. У першому випадку слово *archway* (арка) у поєднанні з лексемою *world* (світ) уособлюють зв'язок між двома світами, де арка є порталом у магічний світ. У другому – словосполучення *an arched outline* (обриси арки) виступає бар'єром між безпекою і небезпекою, який відділяє головних героїв від підземної печери (cavern). Печера у кельтській міфології вважається входом у пекло (ССЗ), у контексті твору вона набуває значення обійстя темних сил – армії мертвих (army of the dead).

Іншим символом зв'язку світу чарівників та звичайного світу є листи, які доставляють Гаррі сови. Лексема *letter* (лист), поєднана з лексемою *owl* (сова) створюють магічну атмосферу навколо головного героя. Сова – символ мудрості, у Давній Греції вважалася супутницею богині мудрості й навчання Афіні (зображувалась із совою на плечі, див. рис. 4):

Рис. 4 Давньогрецька богиня мудрості Афіна з совою на плечі

У християнській традиції сови вважаються символом чаклунства (ЭС2: 836—838). Для Гаррі Поттера його сова Гедвіга значила дуже багато: вона була його першим у житті подарунком на день народження, подругою і незамінною помічницею. Тому її загибель у останньому романі семилогії символізує закінчення дитинства і втрату почуття безпеки головного героя: (53) *But the owl lay motionless and pathetic as a toy on the floor of her cage* (НРТДН: 4 URL). – *Однак сова лежала на дні клітки нерухомо й жалюгідно, наче поламана іграшка* (ГПСР: 8 URL).

Денотативне поле МАГІЯ авторка також реалізує за допомогою слів *cauldron* (казанок) та *magic wand* (чарівна паличка), оскільки саме казанок і чарівна паличка є невід’ємними інструментами чарівників.

Коли Гаррі опиняється у замку (імплікатура *castle* (замок) означає захист та безпеку), Сортувальний капелюх розподіляє його до факультету Гріфіндор. Лексема *hat* (капелюх) була обрана для позначення розподілу учнів не випадково, тому що, як зазначав Юнг, капелюх відображає те, що відбувається в голові людини, тобто її думки (СС1: 588). Символами двох основних факультетів-суперників є лев та змія. У лінгвосеміотичному розумінні, лінгвокультурний код, який містить слово *lion* (лев), є символом мудрості та хоробрості, в той час як міфологічний код, реалізований у лексемі *serpent* (змія), уособлює мудрість у поєднанні з хитрістю (СС3; ТІВСС: 185—190).

Не менш важливу роль у романі відіграють такі назви магічних ігор, як *Quidditch* (квідіч), *Quaffle* (квафел), *Bludgers* (бладжеру), *Golden Snitch* (золотий снич) та *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000). Найпопулярніша гра у магічному світі, квідіч, прообраз якої походить від старовинної гри американських індіанців, водночас є дуже небезпечною для гравців, – літаючи на мітлах і уникаючи смертельно небезпечних бладжерів, вони повинні забити голи противнику і піймати маленький м'яч снич. У символічному значенні, Гаррі надається найкраща можливість (лексема *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000)) досягти своєї мети (*Golden Snitch* (золотий снич)), але він повинен навчитися долати труднощі (*Bludgers* (бладжеру)).

Окремою групою символів є предметні лінгвокультурні коди, пов'язані з пам'яттю про батьків Гаррі Поттера. Після того як головний герой отримує у спадок батьківський плащ-невидимку (що є, з одного боку, символом захисту від небезпеки, а з іншого – безкарних пустощів), він натрапляє на чарівне дзеркало Яцрес (*mirror* (дзеркало)), що є уособленням самопізнання, тому що він вперше бачить своїх батьків (ССЗ). Лист матері Гаррі Поттера й статуя, яка зображує членів його сім'ї, уособлюють невмирущу пам'ять про загиблих батьків: (92) *The letter was an incredible treasure...* (НРТДН: 10 URL). – *Цей лист – неймовірний скарб...* (ГПСР: 26 URL); (93) *Instead of an obelisk covered in names, there was a statue of three people: a man with untidy hair and glasses, a woman with long hair and a kind, pretty face, and a baby boy sitting in his mother's arms* (НРТДН: 16 URL). – *Там, де щойно стояв обеліск з викарбуваними прізвищами, з'явилися статуї чоловіка в окулярах з розкуйовдженим волоссям та довговолосої жінки з лагідним і вродливим обличчям, на руках у неї сидів малесенький хлопчик* (ГПСР: 46 URL).

У кінці першого роману Гаррі зустрічається з Волдемортом і отримує філософський камінь з дзеркала Яцрес. Лексема *mirror* у даному контексті означає безкорисливість і щирість намірів. Після зустрічі з головним антагоністом твору, Гаррі виживає вдруге завдяки любові своєї померлої матері (вербальний знак *love* (любов) є символом захисту від зла) і вже не боїться називати його справжнім

ім'ям – Волдеморт (іменник *name* (ім'я) вжито на позначення символу перемоги над своїми страхами).

Головному герою допомагають не лише його рідні та друзі, а й ті, від кого він такого не очікував, а саме професор Снейп і брат Дамблдора Еберфорс. Ця допомога представлена лінгвосеміотичними імплікатурами *silver white doe* (срібно-біла лань) і *mirror fragment* (уламок дзеркальця).

Сакральні коди реалізуються у семилогії за допомогою чисел. Наприклад, Тричаклунський турнір має у своїй назві числівник «три» не випадково, тому що трійка є символом удачі і уособлює вихід із протистояння, який, однак, може бути і невдалим (СС3). Келих Вогню, який обирає учасників турніру, символізує містичну ємність прихованих можливостей (СС1: 279—280), а так як він зроблений із деревини, він також символізує захист (СС3) (в контексті роману захист від участі у турнірі неповнолітніх чарівників).

Завдань у Тричаклунському турнірі також три – подолати дракона, водяників і лабіринт. Дракон у християнській традиції є уособленням смерті і темряви (ЭС2: 346). Водяники та інші фантастичні водні мешканці символізують приховану небезпеку (ЭС1: 45). Лабіринт вважається осередком злих духів, або уособлює подорож від темряви до світла чи пізнання прихованої мудрості (ТІВСС: 43). Отже, успішне виконання головним героєм цих завдань і перемога в турнірі є символом подолання темних сил.

Крім того, лексема *три* має важливе значення і в інших випадках. Наприклад, троє друзів – Гаррі, Рон і Герміона уособлюють різнобічність і гармонію (СС3), оскільки, вдало поєднуючи свої особисті якості, вони досягають успіху і знаходять вихід з будь-якої ситуації.

Смертельних реліквій (the Deathly Hallows) також три, це символ впевненості і сили (ЭС2: 49), оскільки володар всіх трьох реліквій наділяється неймовірною владою. Головний герой загубив воскресальний камінь (black stone) і залишив бузинову чарівну паличку (Elder Wand) у Гогвортсі, відмовившись таким чином від спокуси жити минулим і від влади, залишивши собі лише плащ-

невидимку (invisibility cloak) як згадку про батька. Такі дії Гаррі Поттера уособлюють відсутність у нього честолюбства і ностальгії за минулим.

У останньому романі семилогії центральне місце у розвитку сюжету займають сім горокраксів (Hogcruxes) – предмети, у яких приховані частинки душі Волдеморта. Число сім символізує впевненість і безпеку (ЭС2: 64) (у контексті твору це найвищий захист Волдеморта), а також страждання Гаррі Поттера, оскільки він є сьомим горокраксом (the seventh Hogcrux) (СС1: 576).

Першим горокраксом, знищеним у творі, був щоденник Волдеморта (the book). Книга як така у християнській традиції є містилищем мудрості (ЭС1: 117), а книга з чистими сторінками уособлює чистий розум (СМСЭ: 196). Але в романі книга (щоденник) містить частинку душі Волдеморта, а саме його шкільні спогади, і білі сторінки уособлюють приховані там таємниці. Знищення цього щоденника є символом часткової перемоги Гаррі Поттера над темним чаклуном.

Один з горокраксів, діадема (diadem), втрачає у романі своє первісне значення духовного просвітлення і обраності (СС3) і набуває негативного символізму вмістилища душі Волдеморта.

Два горокракси – медальйон та чаша, вироблені із золота (golden locket, golden cup), символізують найвищу цінність і складність у їх пошуках (ТІВSS: 39). Вважається, що медальйон утворює магічний зв'язок зі своїм господарем (СС3), а чаша має чарівні властивості і символізує безсмертя (СС3).

Знищення семи горокраксів уособлює перемогу над темними силами і розірвання духовного зв'язку Гаррі і Волдеморта.

Меч Грифіндора (the sword of Gryffindor), яким головний герой здолав василіска і знищив горокракси, є алегорією на меч короля Артура, тому що, так само як Меч у камені міг витягнути лише достойний бути королем, так і меч, схований у Сортувальному капелюсі, а пізніше в крижаному озері, міг отримати лише достойний учень Грифіндору.

Отже, художній персональний образ Гаррі Поттера є носієм базових, міфологічних, соціальних, сакральних та лінгвокультурних кодів, а також вербалізується за допомогою бінарних опозицій. Було виявлено, що

лінгвосеміотичні імплікатури декодуються інтерпретацією мовних засобів вихідного та цільового текстів.

2.2 Лінгвосеміотична модель персонажного образу Гаррі Поттера

На основі проведеного текстово-інтерпретаційного аналізу використаних у тексті семилогії лінгвосеміотичних засобів, що формують лінгвосеміотичну модель персонажного образу Гаррі Поттера, їх тематичної класифікації, представимо лінгвосеміотичну модель персонажного образу тексту.

Основними лінгвосеміотичними ознаками персонажного образу Гаррі Поттера постають такі: *a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (дивної форми знак, подібний на блискавку); *snake* (змія); *bright green eyes* (ясно-зелені очі); *“The Boy Who Lived”* («Хлопець, що вижив»); *round glasses* (круглі окуляри); *green light* (зелене світло); *red eyes* (червоні очі); *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000); *magic wand* (чарівна паличка); *mirror* (дзеркало); *lion* (лев); *love* (любов); *invisibility cloak* (плащ-невидимка); *stag* (олень); *name* (ім'я); *dog* (пес); *phoenix* (фенікс); *dream* (сон); *scar* (шрам); *colour of molten gold* (колір розтопленого золота); *the sword of Gryffindor* (меч Грифіндора); *the seventh Horcrux* (сьомий горокракс); *three* (три); *owl* (сова); *the Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *silver white doe* (срібно-біла лань); *mirror fragment* (уламок дзеркальця); *letter* (лист); *statue* (статуї); *tiny elf* (крихітний ельф) та *sun* (сонце).

Саме вони є носіями різноковою інформації: міфологічної (*a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (дивної форми знак, подібний на блискавку); *sun* (сонце)), духовної (*bright green eyes* (ясно-зелені очі); *green light* (зелене світло); *red eyes* (червоні очі); *love* (любов); *name* (ім'я); *“The Boy Who Lived”* («Хлопець, що вижив»); *dream* (сон); *scar* (шрам); *colour of molten gold* (колір розтопленого золота); *silver white doe* (срібно-біла лань)), біоморфної (*snake* (змія); *lion* (лев); *stag* (олень); *dog* (пес); *phoenix* (фенікс); *owl* (сова); *tiny elf* (крихітний ельф)), сакральної (*the seventh Horcrux* (сьомий горокракс); *three* (три)) та предметної (*round glasses* (круглі окуляри); *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000); *magic wand*

(чарівна паличка); *invisibility cloak* (плащ-невидимка); *mirror* (дзеркало); *the sword of Gryffindor* (меч Грифіндора); *the Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *mirror fragment* (уламок дзеркальця); *letter* (лист); *statue* (статуї)) і слугують семіотичними дескрипторами головного героя і компонентами лінгвосеміотичної моделі його персонажного образу. При перекладі символічного значення носіїв кодової інформації українською мовою, маємо таку картину: *передача магічної сили – перемога над темними силами – надія на краще – страх смерті – готовність до самопожертви – захист покійної матері – подолання своїх страхів – віра в перемогу добра над злом – духовний зв'язок з Волдемортом – відвага та інтуїція – допомога Снейпа – здатність розмовляти зі зміями – хоробрість та мудрість – захист покійного батька – захист хрещеного батька – відродження – втрата почуття безпеки – допомога ельфа Добі – страждання – різнобічність і гармонія – приховування свого магічного походження від магів – найкращі можливості – належність до світу чарівників – безкорисливість – достойний учень Грифіндору – відсутність честолюбства и жаги влади – допомога Еберфорса – невмируща пам'ять про батьків.*

Всі аналізовані фрагменти англійською та українською мовами було умовно поділено на чотири групи: зовнішність, одяг, риси характеру; кольори, природні явища, час доби; магічні істоти; артефакти та числа. Ми виявили, що лінгвосеміотичні імплікатури з групи артефакти та числа створюють художній персональний образ Гаррі Поттера найбільшою мірою – вони становлять 44% від загальної кількості основних імплікатур (31) (див. рис. 5). Це свідчить про те, що семилогії притаманний глибокий символізм, оскільки художній образ головного героя стає повністю зрозумілим лише після детального словникового аналізу і декодування символів.

Рис. 5 Відсоткове співвідношення лінгвосеміотичних імплікатур

У деяких лінгвосеміотичних імплікатур символічне значення співпадає, наприклад: обидві лексеми *dream* (сон) і *scar* (шрам) означають духовний зв'язок з Волдемортом, слово *stag* (олень) і словосполучення *invisibility cloak* (плащ-невидимка) декодуються як захист покійного батька, а *letter* (лист) і *statue* (статуї) містять імпліцитне значення невмирущої пам'яті Гаррі Поттера про своїх батьків.

Екстраполюючи лінгвосеміотичну модель персонажного міфологного образу, представлену С. В. Волковою [12: 293], зобразимо лінгвосеміотичну модель персонажного образу Гаррі Поттера у вигляді метелика, де ліве крило символізує його минуле (життя в родині), праве – нове життя, де він вимушений долати певні труднощі, які спричиняє представник злих сил, Волдеморт, а Гаррі Поттер маніфестує межу між двома світами і символізує перемогу Добра над Злом (рис. 6):

Рис. 6 Лінгвосеміотична модель персонажного образу Гаррі Поттера

Така лінгвосеміотична модель має однакову конструкцію у вихідному та цільовому текстах, але у значеннях певних лінгвосеміотичних ознак є певні відмінності. Наприклад, *a curiously shaped cut* має дещо ширше значення в тексті оригіналу, тому що слово “curiously” може перекладатися не тільки “дивно”, а й “незвичайно” та “цікаво”, в залежності від сенсу, який вклала в це слово авторка. У іншому випадку, вислів *invisibility cloak* було перекладено як “плащ-невидимка”, через що, на нашу думку, це слово втратило певну магічність, закладену в неї в тексті оригіналу. Натомість, лексему “cloak” можна було перекласти як “мантія”, зберігши цей сенс.

Крім того, переклад лексеми “hallows” залежить від контексту, в якому вона вжита. Можливі варіанти перекладу – “святі”, “святі моці”, “усипальниця”, “реліквії”. Перекладач Віктор Морозов обрав значення “реліквії”, точно передавши авторський задум.

Так само у словосполученні *mirror fragment* слово “fragment” може бути перекладене як “уламок”, “осколок”, “шматок” або “фрагмент”.

Найбільш вираженими в текстах оригіналу і перекладу є дескриптори *bright green eyes* (ясно-зелені очі), *love* (любов) і *green light* (зелене світло) та *red eyes* (червоні очі), які постають протиставленнями протягом всього тексту семилогії, а також імплікатури *dream* (сон) та *scar* (шрам).

Висновки до розділу 2

Методом зіставного перекладознавчого аналізу, спрямованого на порівняння засобів створення лінгвосеміотики персонажного образу Гаррі Поттера у вихідному та цільовому текстах, виявлено такі, що є носіями різнокодової інформації, а саме: міфологічної (*a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (дивної форми знак, подібний на блискавку); *sun* (сонце)), духовної (*bright green eyes* (ясно-зелені очі); *green light* (зелене світло); *red eyes* (червоні очі); *love* (любов); *name* (ім'я); *“The Boy Who Lived”* («Хлопець, що вижив»); *dream* (сон); *scar* (шрам); *colour of molten gold* (колір розтопленого золота); *silver white doe* (срібно-біла лань)), біоморфної (*snake* (змія); *lion* (лев); *stag* (олень); *dog* (пес); *phoenix* (фенікс); *owl* (сова); *tiny elf* (крихітний ельф)), сакральної (*the seventh Horcrux* (сьомий горокракс); *three* (три)) та предметної (*round glasses* (круглі окуляри); *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000); *magic wand* (чарівна паличка); *invisibility cloak* (плащ-невидимка); *mirror* (дзеркало); *the sword of Gryffindor* (меч Грифіндора); *the Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *mirror fragment* (уламок дзеркальця); *letter* (лист); *statue* (статуї)). Вони слугують лінгвосеміотичними маркерами зовнішності, рис характеру, оточення, світорозуміння головного героя і постають компонентами лінгвосеміотичної моделі його персонажного образу.

Лінгвосеміотична модель персонажного образу має однакову конструкцію у тексті оригіналу і тексті перекладу, але при перекладі деяких лінгвосеміотичних імплікатур є відмінності.

В оригіналі та перекладі семилогії найяскравіше виражене словосполучення *bright green eyes* (ясно-зелені очі) і лексема *love* (любов), які є у опозиції до імплікатур *green light* (зелене світло) та *red eyes* (червоні очі), а також слова *dream* (сон) та *scar* (шрам).

У розділі 3 буде досліджено результати перекладознавчого аналізу ста фрагментів вихідного та цільового текстів семилогії, а також виявлено і класифіковано перекладацькі трансформації, використані під час перекладу лінгвосеміотичної моделі персонажного образу.

РОЗДІЛ 3

ВІДТВОРЕННЯ ЛІНГВОСЕМІОТИЧНОЇ МОДЕЛІ ПЕРСОНАЖНОГО ОБРАЗУ У ТЕКСТІ ПЕРЕКЛАДУ

3.1 Стратегії перекладу лінгвосеміотичних імплікатур у художніх англomовних творах українською мовою

Перекладацькі стратегії широко використовуються у перекладознавстві, але не існує універсального визначення цього поняття.

О. Д. Швейцер характеризує стратегію з психолінгвістичної точки зору: «Переклад як процес прийняття рішень складається з двох головних етапів: (1) з вироблення стратегії перекладу (програма перекладацьких дій) та (2) з визначення конкретного мовного втілення цієї стратегії (перекладацькі трансформації)». Він зазначає, що у процесі перекладу втрати неминучі, і перекладач повинен встановити пріоритети заздалегідь [40: 80—81; 54: 65].

Західні перекладознавці Х. П. Крінгз та В. Льоршер визначають перекладацьку стратегію як свідомі дії перекладача для вирішення певної проблеми у межах конкретного тексту [40: 81; 61; 62].

Р. Белл класифікує перекладацькі стратегії на «кількісні» та «якісні». «Кількісні» стратегії, у свою чергу, поділяються на глобальні (стосуються перекладу окремого тексту) та локальні (стосуються певного фрагменту тексту) [40: 82; 60].

Існує два типи «якісних» стратегій – форенізація/очуження та доместикація/одомашнення. Вперше вони описуються у трактаті Ф. Шлейермахера «Про різні методи перекладу» 1813 р., а пізніше сформульовані американським перекладознавцем Л. Венуті [40: 83; 59: 127—145; 63: 242]. Доместикація передбачає певну заміну культури джерела на культуру мови перекладу, а форенізація сприяє збереженню культурного компоненту оригіналу в тексті перекладу [24].

Стратегії доместикації та форенізації є двома складовими процесу втілення мегастратегії лінгвокультурної адаптації [40: 84]. На думку проф. В. В. Демецької, «адекватний переклад можливий лише завдяки компліментарному характеру перекладацьких та адаптивних стратегій» [16: 17].

Лінгвокультурна адаптація є найпоширенішим видом адаптації у процесі перекладу. Вона сприяє створенню тексту, зрозумілого носіям іншої мови і культури. Для цього використовується такі методи як смисловий переклад значущих власних імен, пошук функціональним еквівалентів різних елементів тексту або тлумачення національно специфічних імплікатів [31].

Як зазначає О. В. Ребрій, стратегії доместикації та форенізації існують у чистому вигляді лише у теорії, тому що перекладач інтуїтивно прагне «золотої середини», поєднуючи їх у процесі перекладу [40: 85].

Перекладознавець М. Ю. Міхеєв називає доместикацію «стратегією смислу», а форенізацію – «стратегією форми». Якщо перекладач обирає першу стратегію, всі особливості форми, які можуть ускладнювати розуміння читачу тексту перекладу, усуваються. У випадку «стратегії форми» перекладач жертвує змістовим наповненням для відтворення особливостей структури оригіналу [28].

Отже, обрана стратегія – доместикації, форенізації або «золотої середини» визначає співвідношення форми і змісту в перекладі, а також впливає на інформаційні та естетичні втрати.

Розглянемо на прикладах, як вищезазначені стратегії впливають на передачу лінгвосеміотичних імплікатур у процесі перекладу.

Проаналізуємо стратегію доместикації, застосовану в українському перекладі «Гамлета» Ю. Андруховичем:

OPHELIA

There's fennel for you, and columbines;

there's rue for you; and here's some for me:

we may call it herb-grace o' Sundays:

O you must wear your rue with a difference.

*There's a daisy: I would give you some violets,
but they withered all when my father died:
they say he made a good end... (ТТНPD, URL)*

ОФЕЛІЯ

А для тебе маю кріп і орлики. А для тебе руту, а це – трохи руту для мене. У неділю можемо називати її зіллям Божої матінки. Тільки носить її не так, як я, пані. А це ще стокротка. Фіалки теж хотіла вам роздати, але всі вони пов'яли, щойно вмер мій батько. Кажуть, він мав легку смерть (ГПД, URL).

У вищезазначених уривках бачимо, що перекладач змінив лінгвосеміотичну імплікатуру fennel на кріп. Квіти у вінку Офелії мають дуже важливе символічне значення у контексті твору. Фенхель уособлює лестоці, і Офелія, даруючи його королю, натякає, що він лицемір (ЦГ, URL). В українському перекладі це імпліцитне значення втрачається, і у читача може постати питання, навіщо вона подарувала йому букет з кропом, приправою. Отже, використана доместикація призвела до спотворення і втрати лінгвосеміотичної імплікатури в тексті перекладу.

Стратегія форенізації широко застосовується у процесі перекладу творів Дж. Р. Р. Толкіна, зокрема «Сильмариліону», в якому міститься величезна кількість авторських власних імен і назв предметів, які часто виступають образами-символами. Наприклад, артефакти Сильмаріли, які стали приводом для назви даного роману. Сильмаріли описуються як коштовні камені, що містять в собі магічне світло. У контексті твору вони уособлюють протистояння темряві і злу, і в той же час виступають «яблуком розбрату», тому що надають своєму господареві владу (В, URL).

Порівняємо цитати з оригінального твору та його український переклад:

As three great Jewels they were in form. [...] And the inner fire of the Silmarils Fëanor made of the blended light of the Trees of Valinor, which lives in them yet, though the Trees have long withered and shine no more. Therefore even in the darkness

of the deepest treasury the Silmarils of their own radiance shone like the stars of Varda; and yet, as were they indeed living things, they rejoiced in light and received it and gave it back in hues more marvellous than before [TS, URL].

Зовні то були три великі коштовності. [...] Внутрішній вогонь Сильмарилів Феанор сотворив зі змішаного світла Дерев Валінору, і світло те й досі живе, хоча самі дерева вже давно всохли й не сяють. Тому навіть у темряві найглибшої скарбниці світіння Сильмарилів нагадувало світло зір Варди; та позаяк насправді вони були живими створіннями, то раділи світлу, приймали й віддавали його, забарвлюючи в дивовижні відтінки [С, URL].

Перекладач зберіг оригінальну назву цих артефактів у перекладі, використавши транскодування. Він не застосовував доместикацію на кшталт «самоцвіти» або «камені світла», адаптуючи незвичну для читача назву. Таким чином, символічне значення цього слова не було втрачено і лінгвосеміотична імплікатура збереглася в перекладі.

Отже, під час перекладу лінгвосеміотичних імплікатур необхідно використовувати буквальный переклад і тяжіти до стратегії форенізації, щоб зберегти символічне значення в перекладі.

У процесі перекладу семилогії про Гаррі Поттера перекладач Віктор Морозов використовував стратегію «золотої середини», надаючи, однак, більшу перевагу форенізації лінгвосеміотичних імплікатур. Елементи доместикації було виявлено лише у деяких власних назвах, а також у результаті передачі особливостей мовлення окремих персонажів.

Розглянемо детальніше, які перекладацькі трансформації застосовувалися для відтворення імпліцитного значення елементів тексту оригіналу в українськомовному тексті перекладу.

3.2 Трансформації, застосовані у відтворенні лінгвосеміотичних ознак персонажного образу Гаррі Поттера в цільовому тексті

Під час перекладу будь-якого твору іноземною мовою неможливо зберегти всю його специфіку. Користуючись різними класифікаціями трансформацій, які наразі розроблено у працях з перекладознавства (Л. С. Бархударова, Л. К. Латишева, С. Є. Максимова), у роботі виявлено види трансформацій, які застосував перекладач Віктор Морозов, в яких відтворено лінгвосеміотику персонажного образу (Додаток Б).

3.2.1 Граматичні трансформації. Граматичні трансформації, використані під час перекладу семилогії, включають перестановку, синтаксичну заміну, додавання та опущення.

Перестановка являє собою зміну порядку слів у реченні, обумовлену структурною різницею у вираженні теми та реми в різних мовах [27: 112]. Під час аналізу було виявлено наступні види застосованих перестановок: 1) перестановку слів; 2) перестановку словосполучень; 3) перестановку частини складного речення.

- 1) Перестановка слова: (13) *Voldemort's tone was musing, calm...* (НРТДН: 32 URL). – *Волдеморт говорив спокійним, замисленим тоном...*(ГПСП: 93 URL); (39) “*Could a werewolf be killing unicorns?*” *Harry asked* (НРТРС: 206). – *А вовкулака може вбити єдиного рога? – поцікавився Гаррі* (ГПФК: 256); (69) *It was a magnificent mirror, as high as the ceiling, with an ornate gold frame, standing on two clawed feet* (НРТРС: 172). – *Це було велике – заввишки аж до стелі – дзеркало в пишно оздобленій золотій рамі й на двох пазуристих ніжках* (ГПФК: 212);
- 2) перестановка словосполучення: (6) *He wore round glasses held together with a lot of Scotch tape...*(НРТРС: 21). – *Він носив круглі, обмотані скотчем окуляри...*(ГПФК: 23—24); (17) *A gleaming silver sword had appeared inside the hat...*(НРТРС: 22 URL). – *У капелюсі з'явився розкішний срібний меч...*(ГПТК: 44 URL); (18) *As though the creature*

beneath the cloak sensed Harry's gaze... (НРТПА: 5 URL). – *Істота в плащі* неначе відчула погляд Гаррі... (ГПВА: 11 URL); (84) “*One tiny bottle of Felix Felicis,*” said Slughorn, taking a minuscule glass bottle with a cork in it *out of his pocket...* (НРТНВР: 9 URL). – *Однієї малесенької пляшечки фелікс-феліціса,* – *Слизоріг витяг з кишені крихітну скляну пляшечку з корком...* (ГПНП: 26 URL); (89) *For a moment, an arched outline appeared there* (НРТНВР: 26 URL). – *За мить там з'явилися сліучо-білі обриси арки* (ГПНП: 79 URL); (100) *The black stone with jagged crack running down the center sat in the two halves of the Snitch* (НРТДН: 34 URL). – *Між двома половинками сніча лежав чорний камінь з нерівною тріщиною по центру* (ГПСР: 99 URL);

- 3) перестановка частини складного речення: (1) *Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (НРТПС: 18). – *На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся* виднівся дивної форми знак, подібний на блискавку (ГПФК: 19); (7) *As the snake slid swiftly past him, Harry could have sworn a low, hissing voice said, “Brazil, here I come. . . Thanksss, amigo”* (НРТПС: 28). – *Гаррі міг би присягтися, що, коли повз нього просковзнула змія, він почув, як низький шиплячий голос проказав: “Бразиліє, я йду!.. Ссснассибі, аміто”* (ГПФК: 32); (53) *But the owl lay motionless and pathetic as a toy on the floor of her cage* (НРТДН: 4 URL). – *Однак сова лежала на дні клітки нерухомо й жалюгідно, наче поламана іграшка* (ГПСР: 8 URL); (56) *But Hagrid simply waved his hand and said, “About our world, I mean* (НРТПС: 45). – *Але Гетрід тільки махнув рукою й мовив: – Я маю на увазі наш світ* (ГПФК: 53); (75) *In an instant, the green hangings became scarlet and the silver became gold; the huge Slytherin serpent vanished and a towering Gryffindor lion took its place* (НРТПС: 252). – *Зелені полотнища відразу стали яскраво-червоними, а*

срібні – золотими; величезна слизеринська змія зникла, а на її місці постав гігантський грифіндорський лев (ГПФК: 312).

Як видно з прикладів, дана граматична трансформація, використана у реченнях з лінгвoseміотичними імплікатурами, не вплинула на їх значення.

Граматична заміна – це заміна синтаксичної конструкції тексту оригіналу, відсутньої або нехарактерної для мови перекладу [27: 113]. Наприклад:

- незалежний дієприкметниковий комплекс з прийменником ((9) *He had awoken from a vivid dream with his hands pressed over his face* (НРТGF: 2 URL). – *Він щойно бачив дуже яскравий сон і досі ще затуляв руками обличчя* (ГПКВ: 3 URL); (49) *...with leathery black wings spread wide like a pterodactyl's* (НРТОР: 14 URL). – *Чорні шкірясті крила розпростерлися широко, мов у птеродактиля* (ГПОФ: 44 URL));
- незалежний дієприкметниковий комплекс без прийменника ((17) *...its handle glittering with rubies the size of eggs* (НРТCS: 22 URL). – *...на руків'ї якого виблискували рубіни завбільшки з яйце* (ГПТК: 44 URL); (54) *...his shaking finger pointing at his old mistress* (НРТDH: 23 URL). – *...тицяючи тремтячим пальцем у свою колишню хазяйку* (ГПСП: 67 URL); (57) *...his heart twanging like a giant elastic band* (НРТPS: 32). – *...а серце його забриніло, немов струна* (ГПФК: 37); (64) *...its windows sparkling in the starry sky* (НРТPS: 96). – *...виблискуючи вікнами на тлі зоряного неба* (ГПФК: 84); (82) *...their cries strangely muffled now...* (НРТGF: 34 URL). – *...але їхні крики тепер звучали приглушено...* (ГПКВ: 91 URL));
- незалежний прийменниковий комплекс ((37) *Harry now carried a large cage that held a beautiful snowy owl, fast asleep with her head under her wing* (НРТPS: 71). – *Гаррі ніс велику клітку з гарною полярною совою, що міцно спала, опустивши голову під крило* (ГПФК: 84); (68) *"It's an*

invisibility cloak,” said Ron, a look of awe on his face (HPTPS: 167). – Це плащ-невидимка! – захоплено вигукнув Рон (ГПФК: 205));

- об’єктивна дієприслівникова конструкція ((43) *...he could hear its heavy body slithering heavily across the dusty floor (HPTCS: 22 URL). – ...було чути, як важке його тіло незграбно совалося по кам’яній підлозі (ГПТК: 44 URL); (99) ...but he could see Nagini, swirling and coiling like a serpent underwater (HPTDH: 32 URL). – ...проте він побачив у ній Наджіні – вона звивалася, як річкова гадюка (ГПСР: 93 URL));*
- інфінітив ((2) *...because all he had to wear were old clothes of Dudley’s... (HPTPS: 21). – ...бо щоразу мусив доношувати старий одяг Дадлі... (ГПФК: 23); (3) *Another time, Aunt Petunia had been trying to force him into a revolting old sweater of Dudley’s... (HPTPS: 25). – Іншого разу тітка Петунія силкувалася надягти на нього огидний старий Дадлів джемпер... (ГПФК: 28); (4) *Harry had torn open the parcel to find a thick, hand-knitted sweater in emerald green and a large box of homemade fudge (HPTPS: 166). – Гаррі розірвав папір і побачив там пухнастий яскраво-зелений светр і велику коробку домашнього печива (ГПФК: 205));***
- об’єктивна інфінітивна конструкція ((15) *...Harry felt the warmth wash over him... (HPTPS: 44). – ...Гаррі відчув, як його наповнює тепло... (ГПФК: 52); (58) *Harry looked quickly over his shoulder and saw the archway shrink instantly back into solid wall (HPTPS: 63). – Гаррі швиденько озирнувся, то побачив, як арковий прохід миттю зменшився і щез, і там знову постав суцільний мур (ГПФК: 74); (59) *“Look,” Harry heard one of them say, “the new Nimbus Two Thousand – fastest ever –” (HPTPS: 63). – “Диви!” – почув Гаррі чийсь слова, – “Німбус-2000” – нова й найшвидша” (ГПФК: 75));***
- суб’єктивна інфінітивна конструкція ((65) *The hat seemed to be asking rather a lot (HPTPS: 101). – Капелюх ставив надто великі вимоги*

(ГПФК: 122)); (98) *The diadem seemed to fall in slow motion...* (НРТДН: 31 URL). – *Діадема ширяла в повітрі, наче на сповільнених кадрах...* (ГПСР: 90 URL);

- пасивний стан ((18) *...the hand was suddenly withdrawn into the folds of its black cloak* (НРТПА: 5 URL). – *...рука рвучко зникла у складках чорної тканини* (ГПВА: 11 URL));
- конструкції з модальними дієсловами ((85) *Harry was disappointed; he had hoped that Hermione might have been able to give him a clue as to what Horcruxes were* (НРТНВР: 18 URL). – *Гаррі був розчарований; він сподівався, що Герміона йому пояснить, що таке ті горокракси* (ГПНП: 26 URL));
- дієприкметник теперішнього та минулого часу ((6) *He wore round glasses held together with a lot of Scotch tape...* (НРТПС: 21). – *Він носив круглі, обмотані скотчем окуляри...* (ГПФК: 23—24); (31) *...their faces hooded and their breath rattling...* (НРТДН: 32 URL). – *...із захованими під каптурами обличчями й деренчливим диханням...* (ГПСР: 92 URL); (68) *...like water woven into material* (НРТПС: 167). – *...немов тканина, зіткана з води* (ГПФК: 205));
- заміна частини мови ((72) *The blood of a unicorn will keep you alive...* (НРТПС: 212). – *Кров єдинорога рятує твоє життя...* (ГПФК: 263); (70) *“A stone that makes gold and stops you from ever dying!” said Harry* (НРТПС: 182). – *Камінь, який виробляє золото й зупиняє смерть!* – *вимовив Гаррі* (ГПФК: 225).

Як демонструють вищенаведені речення, граматична заміна трансформувала лише граматичні конструкції та лексеми, які не містили імпліцитного значення.

Додавання застосовується для компенсації семантичних або граматичних втрат у процесі перекладу і часто супроводжує перестановку та синтаксичну заміну [27: 113]. Ця трансформація полягає у введенні в переклад слів або

словосполучень, відсутніх в оригіналі, для адекватної передачі змісту та дотримання мовних норм. Наведемо приклади:

- додавання слова ((46) *My dear boy, it is an omen – the worst omen – of death!*) (НРТПА: 6 URL). – *Мій любий хлопчику, це знак... найгірший знак... провісник смерті!* (ГПВА: 14 URL); (53) *But the owl lay motionless and pathetic as a toy on the floor of her cage* (НРТДН: 4 URL). – *Однак сова лежала на дні клітки нерухомо й жалюгідно, наче поламана іграшка* (ГПСР: 8 URL); (50) *...which enhances Lord Voldemort's mystique* (НРТНВР: 23 URL). – *...що тільки поглиблює містичний образ Лорда Волдеморта* (ГПНП: 72 URL); (66) *...the Beaters keep the Bludgers away from their team,*” *Harry reeled off* (НРТПС: 140). – *...відбивачі захищають гравців своєї команди від бладжерів, – скоромовкою випалив Гаррі* (ГПФК: 172); (73) *He didn't realize that love as powerful as your mother's for you leaves its own mark* (НРТПС: 246). – *Він не усвідомив, що така сильна любов, яку відчувала до тебе твоя мама, залишає свій слід* (ГПФК: 304);
- додавання словосполучення ((20) *A jet of green light issued from Voldemort's wand just as a jet of red light blasted from Harry's...* (НРТГФ: 34 URL). – *З Волдемортової палички вирвався струмінь зеленого світла. Тієї ж миті чарівна паличка Гаррі випустила струмінь червоного кольору* (ГПКВ: 91 URL); (25) *...and large drops were leaping like goldfish above the surface, though not a particle had spilled* (НРТНВР: 9 URL). – *... а над його поверхнею золотими рибками вистрибували величенькі краплини, однак жодна не вихлюпнулася на стіл* (ГПНП: 26 URL); (74) *“I've met him and I'm calling him by his name”* (НРТПС: 250). – *Я зустрівся з ним і не боюся називати його ім'я* (ГПФК: 309).
- додавання частини речення ((28) *A single cobweb stretched over the nearest window across the blood red sky* (НРТДН: 21 URL). – *Павутина затягувала найближче вікно, за яким світилося криваво-червоне небо*

(ГПСР: 59 URL); (58) *They stepped through the archway. Harry looked quickly over his shoulder and saw the archway shrink instantly back into solid wall* (НРTPS: 63). – Вони увійшли в арку, а коли Гаррі швиденько озирнувся, то побачив, як арковий прохід миттю зменшився і щез, і там знову постав суцільний мур (ГПФК: 74); (72) *...but at a terrible price* (НРTPS: 212). – ...але за це треба сплатити жахливу ціну (ГПФК: 263).

У деяких випадках перекладач використовує додавання для додаткового експресивного ефекту, наприклад: (26) *...the sun was now a ruby-red glare along the horizon* (НРТНВР: 25 URL). – ...рубіново-червоне сонце палахкотіло над самісіньким обрієм (ГПНП: 78 URL); (32) *There was a silver spark, then a wavering light, and then, with the greatest effort it had ever cost him the stag burst from the end of Harry's wand* (НРТДН: 32 URL). – Спалахнула срібна іскорка, з'явилося мерехтливе сяйво, і ось, після неймовірних, надлюдських зусиль з кінчика чарівної палички Гаррі вистрибнув олень (ГПСР: 92 URL).

Таким чином, додавання дозволило уникнути незрозумілостей та дещо змінило емоційно-експресивне забарвлення слів, але ці зміни не торкнулися лінгвосеміотичних імплікатур.

Опущення виконує функцію, протилежну додаванню, і сприяє запобіганню надлишковій інформації [27: 113], як-от у реченні: (76) *Then, without thinking, without considering, as though he had meant to do it all along, Harry seized the basilisk fang on the floor next to him...* (НРТCS: 22 URL). – А тоді, навіть не роздумуючи, Гаррі схопив з підлоги василісковий зуб... (ГПТК: 44 URL).

Під час використання даної трансформації жодна лінгвосеміотична імплікатура не була втрачена. Опущення відбувалося на рівні слова, словосполучення та частини складного речення:

- на рівні слова ((4) *Harry had torn open the parcel...* (НРTPS: 166). – Гаррі розірвав папір... (ГПФК: 205); (21) *The Hogwarts Express moved steadily north and the scenery outside the window became wilder and darker*

while the clouds overhead thickened (НПТРА: 5 URL). – «Готвортський експрес» рухався все далі на північ, і краєвиди за вікном спохмурніли, а небо затягли хмари (ГПВА: 10 URL); (22) *And out of the end of his wand burst, not a shapeless cloud of mist* (НПТРА: 21). – І з кінця його палички вилетіла не якась безформна хмарка... (ГПВА: 53 URL); (28) *A single cobweb stretched over the nearest window...* (НПТДН: 21 URL). – Павутина натягувала найближче вікно... (ГПСП: 59 URL); (62) *Hagrid wouldn't let Harry buy a solid gold cauldron, either...* (НПТРС: 70). – Герірд не дозволив Гаррі купити й золотий казанок... (ГПФК: 84); (69) *...standing on two clawed feet* (НПТРС: 172). – ...на двох пазуристих ніжках (ГПФК: 212); (79) *...where it would be clearly visible to everyone in the Hall* (НПТГФ: 16 URL). – ...щоб його було видно всім у залі (ГПКВ: 35 URL); (94) *It was a sword with glittering rubies in its hilt...* (НПТДН: 19 URL). – ...це був меч з рубінами на руків'ї... (ГПСП: 52 URL); (97) *The mirror fragment fell sparkling to the floor...* (НПТДН: 23 URL). – На підлогу впав уламок дзеркальця... (ГПСП: 66 URL);

- на рівні словосполучення ((52) *Somewhere out in the darkness, a phoenix was singing in a way Harry had never heard before...* (НПТНВР: 29 URL). – Деся там у темряві співав фенікс. Гаррі ще ніколи не чув такого сніву... (ГПНП: 87 URL); (67) *"This," said Wood, "is the Golden Snitch, and it's the most important ball of the lot"* (НПТРС: 140). – Це, – сказав Вуд, – золотий сніч, найважливіший м'яч (ГПФК: 173); (80) *...and the Four-Point Spell, a useful discovery of Hermione's that would make his wand point due north...* (НПТГФ: 31 URL). – Це закляття робило так, що чарівна паличка постійно вказувала на північ... (ГПКВ: 84 URL); (86) *Harry edged forward a little to get a better view and saw what looked like a small golden cup with two finely wrought handles* (НПТНВР: 20 URL). – Гаррі підійшов трохи ближче, щоб роздивитися, й побачив

маленьку золоту чашечку з двома вишуканими ручками (ГПНП: 61 URL);

- на рівні частини складного речення
 1. на початку речення ((19) *As they watched, it rose higher and higher...* (НРТGF: 9 URL). – *Череп здіймався дедалі вище...* (ГПКВ: 3 URL); (27) *It was a silver white doe* (НРТDH: 19 URL). – *Срібно-біла лань...* (ГПСП: 52 URL); (71) *“Well, think again, boy – it's into the forest you're going...* (НРТPS: 204). – *Hi хлопче: ви йдете до лісу...* (ГПФК: 254);
 2. у середині речення ((16) *As Hagrid's story came to a close, he saw again the blinding flash of green light, more clearly than he had ever remembered it before...* (НРТPS: 50). – *Коли Гетрід уже закінчував, він знову побачив сліпучий спалах зеленого світла, найвиразніше, ніж будь-коли раніше...* (ГПФК: 60);
 3. у кінці речення ((11) *...and he often felt lurches of annoyance or cheerfulness that were unrelated to what was happening to him at the time, which were always accompanied by a particularly painful twinge from his scar* (НРТOP: 25 URL). – *...й він часто відчував спалахи роздратування або веселості, ніяк не пов'язані з тим, що відбувалося з ним тієї миті* (ГПОФ: 86 URL); (14) *The storm raged more and more ferociously as the night went on* (НРТPS: 41). – *Шторм лютував що далі, то несамовитіше...* (ГПФК: 49); (49) *...with leathery black wings spread wide like a pterodactyl's, rose up out of the trees like a grotesque, giant bird* (НРТOP: 14 URL). – *Чорні шкірясті крила розпростерлися широко, мов у птеродактиля* (ГПОФ: 44 URL)

Отже, як демонструють наведені приклади, граматичні трансформації жодним чином не вплинули на сприйняття лінгвосеміотичних імплікатур, і всі вони були збережені в українськомовному перекладі.

3.2.2 Лексико-семантичні трансформації. Проведений перекладознавчий аналіз дозволив виявити наступні лексико-семантичні трансформації: генералізацію, конкретизацію, диференціацію, модуляцію, а також окремі випадки вживання цілісного перетворення і компенсації.

Генералізація – це заміна слова мови оригіналу з вузьким значенням на слово мови перекладу з ширшим, більш загальним значенням [27: 113]. У семилогії ця трансформація відбувається на рівні слова, словосполучення та частини складного речення, наприклад:

- на рівні слова ((11) *Nowadays, however, his scar hardly ever stopped prickling...* (НРТОР: 25 URL). – *А тепер його шрам майже не переставав боліти...* (ГПОФ: 86 URL); (18) *As though the creature beneath the cloak sensed Harry's gaze, the hand was suddenly withdrawn into the folds of its black cloak* (НРТРА: 5 URL). – *Істота в плащі неначе відчула погляд Гаррі, бо рука рвучко зникла у складках чорної тканини* (ГПВА: 11 URL); (83) *It was a sound Harry recognized...* (НРТGF: 34 URL). – *Гаррі миттю його впізнав...* (ГПКВ: 91 URL); (10) *...as though someone had just pressed a white-hot wire to his skin* (НРТGF: 3 URL). – *...неначе хтось притис до шкіри розпечене залізо* (ГПКВ: 3 URL); (92) *...that her warm hand had once moved across this parchment...* (НРТДН: 10 URL). – *... що її тепла рука колись торкалася цього аркуша...* (ГПСР: 26 URL);
- на рівні словосполучення ((1) *Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (НРТПС: 18). – *На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся дивної форми знак, подібний на блискавку* (ГПФК: 19); (80) *...and the Four-Point Spell [...] that would make his wand point due north* (НРТGF: 31 URL). – *Це закляття робило так, що чарівна паличка постійно вказувала на північ...* (ГПКВ: 84 URL));

- на рівні частини речення ((51) *...and everywhere Harry looked, white heads and hands were emerging from the dark water...* (НРТНВР: 26 URL). – *...і скрізь, куди не глянь, з води вигулькували білі голови й руки...* (ГПНП: 79 URL)).

Розглянемо детальніше речення, у якому імпліцитне значення змінюється в тексті перекладу: (29) *The downpour pursued them to the coast, where they pitched the tent that night, and persisted through the whole week, through sodden landscapes that Harry found bleak and depressing* (НРТДН: 22 URL). – *Дощ переслідував їх до узбережжя, де вони увечері поставили намет, і лив цілісінський тиждень, погіршуючи Гаррі настрій, і так похмурий від розкислих безрадісних пейзажів* (ГПСР: 62 URL). Перекладач узагальнює лексему *downpour* (злива) словом *дощ*, таким чином нейтралізуючи негативне забарвлення лінгвосеміотичної імплікатури, тому що злива у контексті твору символізує невдачу і пригнічений стан головних героїв (DLS: 164). На мою думку, ця трансформація була не виправданою, оскільки призвела до часткової втрати імпліцитного значення.

Отже, можемо зробити висновок, що генералізація, застосована у процесі перекладу однієї з лінгвосеміотичних імплікатур, не сприяла адекватній передачі її значення в тексті перекладу.

Конкретизація є трансформацією, протилежною генералізації – вона передбачає заміну слів тексту оригіналу зі загальним значенням на слова з більш вузьким значенням у тексті перекладу [27: 114]. Використання даної трансформації під час перекладу семилогії сприяло кращому розумінню тексту і уникненню неоднозначності. Перекладач конкретизував займенники, іменники та дієслова, наприклад:

- конкретизація займенників ((23) *...the common room was deserted but for the three of them and Crookshanks* (НРТОР: 14 URL). – *...у вітальні не було вже нікого, крім трьох друзів та Криволапика* (ГПОФ: 47 URL); (40) *It [the dog] had three heads* (НРТПС: 134). – *Пес мав три голови...* (ГПФК: 164); (42) *It [phoenix] had a glittering golden tail...*

- (HPTCS: 22 URL). – *Птах мав розкішний золотий хвіст...* (ГПТК: 44 URL); (48) *If he had had to give them a name, he supposed he would have called them horses...* (HPTOP: 10 URL). – *Якщо вже якось їх називати, то Гаррі сказав би, що це коні...* (ГПОФ: 31 URL); (55) *...it [the dragon] forced its way through the metal doors...* (HPTDH: 26 URL). – *Дракон проломив металеві двері...* (ГПСР: 77 URL); (57) *Harry picked it [a letter] up and stared at it...*(HPTPS: 32). – *Узявши листа до рук, Гаррі став розглядати конверт...*(ГПФК: 37); (60) *“The gold ones are Galleons,” he explained* (HPTPS: 66). – *Золоті монети називаються галеони, – пояснював він* (ГПФК: 78—79); (98) *...and then he had it, caught it around his wrist* (HPTDH: 31 URL). – *...але Гаррі встиг її впіймати й начепити собі на зап'ястя...* (ГПСР: 90 URL);
- конкретизація іменників ((45) *And then the thing beneath the hood...* (HPTPA: 5 URL). – *I тут істота під каптуром...* (ГПВА: 11 URL); (47) *...but the tail came whipping up to meet him instead [...] one of the long spikes grazed his shoulder, ripping his robes* (HPTGF: 20 URL). – *...але рогохвістка махнула хвостом і зачепила довгим шпичаком Гарріне плече, роздерши мантію...* (ГПКВ: 49 URL); (76) *...Harry [...] plunged it straight into the heart of the book* (HPTCS: 22 URL). – *Гаррі [...] застромив його в саму серцевину щоденника* (ГПТК: 44 URL); (81) *There was a gap right in front of them...* (HPTGF: 31 URL). – *Перед ними з'яла прогалина...* (ГПКВ: 85 URL); (99) *...he could see Nagini, swirling and coiling like a serpent underwater...* (HPTDH: 32 URL). – *...він побачив у ній Наджіні – вона зивалася, як річкова гадюка...* (ГПСР: 93 URL);
 - конкретизація дієслів ((38) *It so happens that the phoenix whose tail feather is in your wand, gave another feather – just one other* (HPTPS: 74). – *Так сталося, що той фенікс, чия пір'їна з хвоста міститься у вашій паличці, лишив мені ще й другу пір'їну – одну-однісіньку* (ГПФК: 89);

(64) *Perched atop a high mountain on the other side [...] was a vast castle with many turrets and towers* (НРTPS: 96). – *На тому боці озера на верхівці високої гори здіймався [...] великий замок з численними вежами й башточками* (ГПФК: 84); (43) *The basilisk was moving toward Harry...* (НРТCS: 22 URL). – *Василіск підповзав до Гаррі...* (ГПТК: 44 URL); (91) *...whenever they had entered a building...* (НРТНВР: 27 URL). – *...коли вривалися в якусь будівлю...* (ГПНП: 82 URL); (32) *There was a silver spark...* (НРТДН: 32 URL). – *Спалахнула срібна іскорка...* (ГПСП: 92 URL).

У вищенаведених прикладах конкретизувалися декілька лінгвосеміотичних імплікатур, а саме: *it [the dog]* (пес); *it [phoenix]* (птаха); *it [the dragon]* (дракон); *it [a letter]* (лист); *the thing* (істота); *the book* (щоденник). Такий вибір трансформації у процесі перекладу дозволив запобігти можливим втратам імпліцитного значення даних лексем.

Трансформація диференціації застосовується у випадках, коли лексична одиниця тексту оригіналу має широке значення і необхідно обрати один із варіантів перекладу, або не має прямого відповідника у тексті перекладу [27: 114]. У аналізованих прикладах було виявлено диференціацію іменників, дієслів, прикметників та прислівників:

- диференціація іменників ((73) *He didn't realize that love as powerful as your mother's for you leaves its own mark* (НРTPS: 246). – *Він не усвідомив, що така сильна любов, яку відчувала до тебе твоя мама, залишає свій слід* (ГПФК: 304); (12) “‘The Boy Who Lived’ remains a symbol of everything for which we are fighting: the triumph of good, the power of innocence...” (НРТДН: 22 URL). – *«Хлопець, що вижив» залишається символом усього, за що ми боремося: тріумфу добра, могутності чистоти...* (ГПСП: 63 URL); (19) *As they watched, it rose higher and higher, blazing in a haze of greenish smoke...* (НРТGF: 9 URL). – *Череп здіймався дедалі вище, палаючи в мареві зеленуватого*

- диму... (ГПКВ: 3 URL); (31) *Shapes moved out in the darkness, swirling figures of concentrated blackness...* (HPTDH: 32 URL). – У темряві рухалися тіні, мінливі обриси сконцентрованої чорноти (ГПСР: 92 URL); (42) *...gleaming golden talons, which were gripping a ragged bundle* (HPTCS: 22 URL). – ...блискучі золоті пазурі, які стискали якусь пошарпану річ (ГПТК: 44 URL); (54) *The tiny elf trotted into the room, his shaking finger pointing at his old mistress* (HPTDH: 23 URL). – Крихітний ельф задріботів по кімнаті, тицяючи тремтячим пальцем у свою колишню хазяйку (ГПСР: 67 URL); (76) *Harry seized the basilisk fang on the floor next to him and plunged it straight into the heart of the book* (HPTCS: 22 URL). – Гаррі схопив з підлоги василісковий зуб і застромив його в саму серцевину щоденника (ГПТК: 44 URL); (79) *Dumbledore closed the casket and placed the goblet carefully on top of it...* (HPTGF: 16 URL). – Дамблдор закрив скриньку і обережно поставив на неї Келих... (ГПКВ: 35 URL); (95) *“Are you referring to the sign of the Deathly Hallows?”* (HPTDH: 20 URL). – Ти маєш на увазі символ Смертельних реліквій? (ГПСР: 58 URL); (97) *The mirror fragment fell sparkling to the floor...* (HPTDH: 23 URL). – На підлогу впав уламок дзеркальця... (ГПСР: 66 URL);
- диференціація дієслів ((22) *And out of the end of his wand burst, not a shapeless cloud of mist, but a blinding, dazzling, silver animal* (HPTPA: 21). – І з кінця його палички вилетіла не якась безформна хмарка, а сліпуча, яскрава, срібна тварина (ГПВА: 53 URL); (24) *...as they burst through the topmost branches of the trees and soared out into a blood-red sunset* (HPTOP: 34 URL). – Продершись крізь найвищі гілки дерев, вони вилетіли в криваво-червоний захід сонця (ГПОФ: 119 URL); (34) *“You were the seventh Horcrux, Harry, the Horcrux he never meant to make”* (HPTDH: 35 URL). – Ти був сьомим горокраксом, Гаррі, горокраксом, якого він не мав наміру творити

- (ГПСР: 101 URL); (56) *But Hagrid simply waved his hand and said...* (НРTPS: 45). – Але Гегрід тільки махнув рукою й мовив... (ГПФК: 53); (61) *When they had left the shop, he said...* (НРTPS: 69). – Виходячи з крамнички, він запитує... (ГПФК: 83); (63) *A magic wand... this was what Harry had been really looking forward to* (НРTPS: 71). – Чарівна паличка – ось чого Гаррі прагнув найдужче (ГПФК: 84);
- диференціація прикметників ((5) *Harry had a thin face, knobbly knees, black hair, and bright green eyes* (НРTPS: 21). – Гаррі мав худе обличчя, гострі коліна, чорне волосся і ясно-зелені очі (ГПФК: 23); (10) *The old scar on his forehead...* (НРTPGF: 3 URL). – Давній шрам на чолі... (ГПКВ: 3 URL); (16) *...and he remembered something else, for the first time in his life: a high, cold, cruel laugh* (НРTPS: 50). – ...і вперше в житті йому пригадався уїдлиий, холодний, жорстокий регім (ГПФК: 60); (44) *“Like a dog... but massive...”* (НРTPA: 3 URL). – Ніби пес... тільки величезний... (ГПВА: 5 URL); (77) *Then he realized that it [dark mark] was a colossal skull...* (НРTPGF: 9 URL). – І тут він збагнув, що це [чорна мітка] – величезний череп... (ГПКВ: 18 URL); (81) *...the entrance to the vast maze* (НРTPGF: 31 URL). – ...вхід у величезний лабіринт (ГПКВ: 85 URL); (87) *There upon the smooth crimson velvet lay a heavy golden locket* (НРTPHBP: 20 URL). – Там на гладенькому малиновому оксамиті лежав важкий золотий медальйон (ГПНП: 62 URL); (90) *An eerie sight met their eyes...* (НРTPHBP: 26 URL). – Їхнім очам відкрилося моторошне видовище... (ГПНП: 79 URL); (93) *...a woman with long hair and a kind, pretty face...* (НРTPDH: 16 URL). – ... довговолосої жінки з лагідним і вродливим обличчям... (ГПСР: 46 URL); (99) *The room beyond was dimly lit...* (НРTPDH: 32 URL). – Кімната була освітлена скупо... (ГПСР: 93 URL);

- диференціація прислівників ((18) ...*the hand was suddenly withdrawn into the folds of its black cloak* (НРТПА: 5 URL). – ... бо рука рвучко зникла у складках чорної тканини (ГПВА: 11 URL).

Розглянемо приклади речень, у яких диференціація вплинула на значення лінгвосеміотичних імплікатур. В українськомовному перекладі речення (91) ...*the mark Death Eaters left behind* (НРТНВР: 27 URL) з численної кількості значень лексеми *mark* було обрано слово *мітка* і таким чином збережено негативне імпліцитне забарвлення оригіналу: ...мітка, що її залишали смертежери... (ГПНП: 82 URL).

У наступному прикладі диференціація іменника *cut* (знак) надала йому додаткового імпліцитного значення – особливості та унікальності: (1) *Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (НРТПС: 18). – На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся дивної форми знак, подібний на блискавку (ГПФК: 19).

У інших випадках застосування даного перекладацького перетворення не змінило ані денотативне, ані конотативне значення лінгвосеміотичних ознак: *Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *the mirror fragment* (уламок дзеркальця); *bright green eyes* (ясно-зелені очі).

Модуляція або логічний розвиток – це заміна в тексті перекладу словникового еквіваленту на контекстуальний, який пов'язаний з ним лексично [27: 114], наприклад: (27) ...*leaving no hoofprints in the fine powdering of snow* (НРТДН: 19 URL). – ... не залишаючи слідів копит на пухнастій сніговій ковдрі (ГПСП: 52 URL); (45) ...*as though it were trying to suck something more than air from its surroundings* (НРТПА: 5 URL). – ...ніби намагалася засмоктати в себе не тільки довколишнє повітря, а й усіх присутніх (ГПВА: 11 URL); (58) *Harry looked quickly over his shoulder...* (НРТПС: 63). – Гаррі швиденько озирнувся... (ГПФК: 74); (43) ...*he could hear its heavy body slithering heavily across the dusty floor* (НРТКС: 22 URL). – ...було чути, як важке його тіло незграбно совалося по кам'яній підлозі (ГПТК: 44 URL); (35) *A red-glow burst suddenly across the*

enchanted sky... (НРТДН: 36 URL). – *Червоно-золотисте сяйво раптом освітло зачаровану під небо стелю...* (ГПСП: 106 URL).

Необхідність у використанні модуляції часто виникає під час перекладу метафоричних виразів, характерних для мови оригіналу [27: 114], наприклад: (36) “*Never mess with goblins, Harry*” (НРТПС: 56). – *Затям, Гаррі: ніколи не чіпай гоблінів* (ГПФК: 67). У такому випадку завдання перекладача полягає у передачі змісту оригіналу без збереження лексичної форми.

У процесі перекладу семилогії дана трансформація набула широкого застосування, тому ми наведемо лише найяскравіші приклади її використання, екстраполюючи види модуляцій за Я. Й. Рецкером [27: 115]:

- заміна причини процесом ((9) *He had awoken from a vivid dream...* (НРТГФ: 2 URL). – *Він щойно бачив дуже яскравий сон...* (ГПКВ: 3 URL));
- заміна наслідку процесом ((16) *As Hagrid’s story came to a close...* (НРТПС: 50). – *Коли Гегрід уже закінчував...* (ГПФК: 60); (33) *...before he lost control, before he betrayed fear* (НРТДН: 34 URL). – *...поки він ще панує над своїми почуттями і не виказує свого страху...* (ГПСП: 100 URL); (96) “*So the Elder Wand,*” *said Harry quickly, before Hermione could retort, “you think that exists too?”* (НРТДН: 21 URL). – *А та бузинова чарівна паличка, – швидко втрутився Гаррі, не даючи сказати слова Герміоні, – вона, на вашу думку, теж існує?* (ГПСП: 59 URL));
- заміна наслідку причиною ((23) *...the common room was deserted...* (НРТОР: 14 URL). – *...у вітальні не було вже нікого...* (ГПОФ: 47 URL));
- заміна причини наслідком ((8) “*You can talk to snakes!*” (НРТКС: 12 URL). – *Ти можеш розмовляти зміною мовою!* (ГПТК: 27 URL); (88) “*A Horcrux is the word used for an object in which a person has concealed part of their soul*” (НРТНВР: 23 URL). – *Горокраксом називається*

предмет, у якому хтось приховав частинку своєї душі (ГПНП: 70 URL));

- заміна процесу наслідком ((29) *The downpour [...] persisted through the whole week, through sodden landscapes that Harry found bleak and depressing* (НРТДН: 22 URL). – *Дощ [...] лив цілісний тиждень, погіршуючи Гаррі настрій, і так похмурий від розкислих безрадісних пейзажів* (ГПСР: 62 URL); (30) “*You have until midnight*” (НРТДН: 31 URL). – *Ваш час минає опівночі* (ГПСР: 87 URL); (55) *...it [the dragon] forced its way through the metal doors, leaving them buckled and hanging from their hinges...* (НРТДН: 26 URL). – *Дракон проломив металеві двері, що так і повисли, зігнуті й зірвані з завіс...* (ГПСР: 77 URL)).

Модуляція відбувалася не на лексичному, а на синтаксичному рівні, тому лінгвосеміотичні імплікатури не зазнали трансформації або зміни імпліцитного значення в цільовому тексті.

Під час перекладу семилогії також використовувалися такі трансформації як цілісне перетворення та компенсація. Прийом цілісного перетворення полягає у перебудові внутрішньої форми елементів тексту оригіналу (в основному, сталих виразів та ідіом, притаманних певній мові) [27: 115—116], наприклад: (41) “*Watch him...*” (НРТКС: 14 URL). – *Он подивися* (ГПТК: 29 URL); (78) “*It is my very great pleasure to inform you that the Triwizard Tournament will be taking place at Hogwarts this year*” (НРТГФ: 12 URL). – *З превеликим задоволенням доводжу до вашого відома, що цього року в Гогвортсі проходить Тричаклунський турнір* (ГПКВ: 26 URL).

Дані приклади свідчать, що цілісне перетворення видозмінило сталі вирази, які не містили лексем з імпліцитним значенням.

Компенсація передбачає опущення певного «неперекладного» елементу тексту оригіналу або його заміна елементом тексту перекладу, який по смислу і стилю відповідає нормам вихідного тексту [27: 116—117]. У аналізованих реченнях компенсувалися реалії ((4) *Harry had torn open the parcel to find a thick,*

hand-knitted sweater in emerald green and a large box of homemade fudge (НРTPS: 166). – Гаррі розірвав папір і побачив там пухнастий яскраво-зелений светр і велику коробку домашнього печива (ГПФК: 205); (72) *The blood of a unicorn will keep you alive, even if you are an inch from death, but at a terrible price* (НРTPS: 212). – Кров єдинорога рятує твоє життя, навіть якщо ти за міліметр від смерті, але за це треба сплатити жахливу ціну (ГПФК: 263)) та адаптувалися деякі авторські назви ((60) *“Seventeen silver Sickles to a Galleon and twenty-nine Knuts to a Sickle, it's easy enough”* (НРTPS: 66). – В одному галеоні сімнадцять срібних серпиків, а в серпику – двадцять дев'ять кнатів, це досить просто (ГПФК: 78—79); (66) *“Three Chasers try and score with the Quaffle; the Keeper guards the goal posts; the Beaters keep the Bludgers away from their team,” Harry reeled off* (НРTPS: 140). – Троє загоничів стараються забити гол квафелом; воротар захищає стовпи з кільцями; відбивачі захищають гравців своєї команди від бладжерів, – скоромовкою випалив Гаррі (ГПФК: 172).). Наприклад, перекладач замінив реалію *fudge* (фадж, назва молочного ірису) словом *печиво*, щоб уникнути необхідності у лінгвокраїнознавчому коментарі.

Бачимо, що у реченні (60) *“Seventeen silver Sickles to a Galleon and twenty-nine Knuts to a Sickle, it's easy enough”* (НРTPS: 66). – В одному галеоні сімнадцять срібних серпиків, а в серпику – двадцять дев'ять кнатів, це досить просто (ГПФК: 78—79) відбулася компенсація міфологеми *Sickle* (серпик). На нашу думку, таке застосування стратегії доместикації невиправдане, оскільки воно є непослідовним: перекладач використав транскрипцію та транслітерацію щодо однорідних слів-носіїв міфологічного коду (*Galleon* – галеон, *Knut* – кнат), але чомусь вирішив компенсувати імплікатуру *Sickle* (серпик). У даному випадку поєднання двох стратегій перекладу в одному реченні хоча й не призводить до втрати імпліцитного значення слова в тексті перекладу, але спричиняє певний дисонанс під час читання.

Аналіз виявлених у вищенаведених прикладах трансформацій уможливило висновок про те, що лінгвосеміотичні ознаки, присутні у тексті оригіналу, були в більшості випадків дослівно відтворені в тексті перекладу, за винятком кількох: а

curiously shaped cut, like a bolt of lightning – дивної форми знак, подібний на блискавку (диференціація та генералізація); *the downpour* – дощ (генералізація); *it [the dog]* – пес, *it [phoenix]* – птах, *it [the dragon]* – дракон, *the thing* – істота, *the book* – щоденник (конкретизація); *Deathly Hallows* – Смертельні реліквії, *the mirror fragment* – уламок дзеркальця, *the mark* – мітка (диференціація), *a Sickle* – серпик (компенсація).

Нижче показано відсоткове співвідношення найчастіше вживаних трансформацій при перекладі цього твору (рис. 7):

Рис. 7 Відсоткове співвідношення перекладацьких трансформацій

Отже, при перекладі речень з лінгвосеміотичними засобами, найчастіше використовувалася модуляція (19%) і перестановки (17%), а також диференціація (14%). Перекладач жодного разу не використав антонімічний переклад. Граматичні трансформації (перестановка, граматична заміна, додавання та опущення) становлять 51% від загальної кількості перекладацьких перетворень. Таким чином, у більшості випадків зміни відбувалися на рівні речення, без трансформацій лінгвосеміотичних імплікатур.

Висновки до розділу 3

У даному розділі було узагальнено та охарактеризовано основні стратегії перекладу, зокрема лінгвосеміотичних імплікатур. Ми виявили, що стратегія доместикації, або одомашнення, призводить до спотворення або повної втрати імпліцитного значення. Натомість, стратегія форенізації, або очуження, сприяє збереженню та адекватній передачі лінгвосеміотичних імплікатур у перекладі.

Українськомовний переклад семилогії про Гаррі Поттера належить до стратегії «золотої середини», тобто поєднання двох вищенаведених стратегій, однак, з більшим відсотком застосування форенізації. Вибір перекладачем такої стратегії дозволив передати лінгвосеміотичні ознаки персонажного образу з мінімальним відхиленням від символічного значення, закладеного автором.

Екстраполюючи класифікацію перекладацьких трансформацій за С.Є. Максимовим, ми розподілили використані у прикладах перетворення на граматичні та лексико-семантичні трансформації. Як показав наш інтерпретаційно-перекладацький аналіз, здебільшого при перекладі аналізованих речень трансформації застосовувалися не на лексичному, а на синтаксичному рівні. Лінгвосеміотичні ознаки були відтворені у тексті перекладу без використання трансформацій, за винятком кількох – *a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* – дивної форми знак, подібний на блискавку (диференціація та генералізація); *the downpour* – дощ (генералізація); *it [the dog]* – пес, *it [phoenix]* – птах, *it [the dragon]* – дракон, *the thing* – істота, *the book* – щоденник (конкретизація); *Deathly Hallows* – Смертельні реліквії, *the mirror fragment* – уламок дзеркальця, *the mark* – мітка (диференціація), *a Sickle* – серпик (компенсація).

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження, спрямоване на аналіз відтворення лінгвосеміотичної моделі персонажного образу в українськомовному перекладі семилогії Дж. К. Роулінг «Harry Potter», здійснено у лінгвістичному і перекладознавчому ключі.

У першому розділі роботи зроблено огляд теоретичних джерел з проблеми образності, оскільки предметом нашого наукового пошуку обрано перекладацькі трансформації у відтворенні лінгвосеміотики персонажного образу в українському перекладі тексту Дж.К. Роулінг “Harry Potter”. Так, з філософської точки зору образ постає формою відображення зовнішнього світу певним індивідумом. Лінгвісти поділяють образ на мовний і мовленнєвий та трактують образність як властивість мовних одиниць відображати дійсність мовними фігурами з імпліцитним змістом. Мовний образ дозволяє краще сприймати інформацію, йому притаманне конотативне значення та емотивність, він набуває символізму в мовній діяльності. Мовленнєвий образ – це троп, який передає контекстуальну інформацію і реалізується в тексті за допомогою лексико-стилістичних засобів. У лінгвосеміотиці образ вважають семіотичною конструкцією, певним кодом, який пов’язує знаки в художньому дискурсі. Передумовою появи художнього образу є здатність людини до образного мислення. Художній образ як естетична категорія не просто відтворює факти, а й підкреслює важливі з точки зору автора події та уявлення.

Правильна інтерпретація мовного знаку залежить від наявності знань про лінгвокультурне середовище, в якому він знаходиться. Кожний текст містить базові коди, які позначають речі людського буття в мовній формі. Лінгвокультурні коди, які лежать в основі національно-культурного простору людини, є поєднанням базових кодів. Розрізняють лінгвокультурні коди кількох видів: соматичний, просторовий, часовий, предметний, біоморфний та духовний. Вони є підґрунтям для лінгвосеміотичних ознак художніх образів-символів.

Образ-символ являє собою складний семіотичний конструкт, поєднання образів і символів, які мають як спільні, так і відмінні риси.

Філософи вбачають у символі знак, сутність якого можна розтлумачити через ряд образів, який він викликає. У перекладознавстві символ характеризують як національно- і культурно-обумовлену мовну одиницю, якій притаманна багатозначність і залежність від певного контексту. Головне завдання перекладача під час перекладу символів полягає у збереженні їх естетичної та емоційної функції у тексті перекладу, а також у відтворенні сенсу, закладеного автором оригінального твору.

Образ і символ мають декілька спільних рис, як-от знакова природа, здатність перетворювати навколишню дійсність, а також єдине джерело виникнення – чуттєвий образ. Відмінність полягає у тому, що символ є вужчим поняттям порівняно з образом, створює художній образ і має загальнокультурну заданість. Образи-символи поділяють на традиційні, тобто притаманні певній культурі, та індивідуально-авторські, які набувають символічного значення у контексті.

Для дослідження ступеню еквівалентності перекладу лінгвосеміотичних імплікатур та порівняння лінгвосеміотичної моделі персонажного образу Гаррі Поттера були проаналізовані три класифікації перекладацьких трансформацій – за Л. С. Бархударовим, Л. К. Латишевим та С. Є. Максимовим, і обрана остання.

Аналіз сучасних перекладознавчих досліджень «поттеріани» дозволив виокремити головну проблематику, яку вивчають науковці, – відтворення у перекладі антропонімів, насичених історичними, культурними та літературними алюзіями. Їх адекватний переклад становить проблему для перекладачів, оскільки оніми мають імпліцитне значення, характеризують персонажів твору, а також є частиною магічної атмосфери.

Існують дві стратегії перекладу – одомашнення (доместикація), яка передбачає перенесення героїв твору в культурно-історичні умови суспільства цільової мови, і очуження (форенізація), яка сприяє зануренню читача в іншомовну культуру. Вибір перекладачем стратегії очуження і застосування

транскрипції або транслітерації для перекладу онімів призводить до втрати їх конотативного значення.

У другому розділі методом зіставного перекладознавчого аналізу, спрямованого на порівняння лінгвосеміотичних засобів створення персонажного образу Гаррі Поттера у тексті оригіналу та перекладу було виявлено такі, що є носіями різнокодової інформації, а саме: міфологічної (*a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (дивної форми знак, подібний на блискавку); *sun* (сонце)), духовної (*bright green eyes* (ясно-зелені очі); *green light* (зелене світло); *red eyes* (червоні очі); *love* (любов); *name* (ім'я); "*The Boy Who Lived*" («Хлопець, що вижив»); *dream* (сон); *scar* (шрам); *colour of molten gold* (колір розтопленого золота); *silver white doe* (срібно-біла лань)), біоморфної (*snake* (змія); *lion* (лев); *stag* (олень); *dog* (пес); *phoenix* (фенікс); *owl* (сова); *tiny elf* (крихітний ельф)), сакральної (*the seventh Horcrux* (сьомий горокракс); *three* (три)) та предметної (*round glasses* (круглі окуляри); *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000); *magic wand* (чарівна паличка); *invisibility cloak* (плащ-невидимка); *mirror* (дзеркало); *the sword of Gryffindor* (меч Грифіндора); *the Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *mirror fragment* (уламок дзеркальця); *letter* (лист); *statue* (статуї)). Вони створюють лінгвосеміотичний портрет головного героя і є складовими лінгвосеміотичної моделі його персонажного образу.

Лінгвосеміотична модель персонажного образу Гаррі Поттера має однакову конструкцію у вихідному і цільовому текстах, але при перекладі деяких лінгвосеміотичних імплікатур було встановлено відмінності. В оригіналі та перекладі семилогії найбільшого вираження набуло словосполучення *bright green eyes* (ясно-зелені очі) і лексема *love* (любов), які перебувають у опозиції до імплікатур *green light* (зелене світло) та *red eyes* (червоні очі), а також слова *dream* (сон) та *scar* (шрам).

У третьому розділі з'ясовано і визначено стратегії перекладу лінгвосеміотичних імплікатур. Ми дійшли висновку, що використання стратегії доместикації здатне спотворювати імпліцитне значення лексем або призводити до його повної втрати, у той час як форенізація дозволяє зберегти значення

лінгвосеміотичних імплікатур у цільовому тексті. Під час перекладу романів про Гаррі Поттера на українську мову застосовувалася стратегія «золотої середини», тобто поєднання доместикації та форенізації, але з більшим тяжінням до форенізації. Обрана стратегія дозволила перекладачу передати лінгвосеміотичні ознаки персонажного образу з мінімальним відхиленням від символічного значення, закладеного автором.

Екстраполюючи класифікацію перекладацьких перетворень за С.Є. Максимовим, ми систематизували використані у прикладах трансформації, розподіливши їх на граматичні та лексико-семантичні. Як показав наш інтерпретаційно-перекладацький аналіз, здебільшого при перекладі аналізованих речень міжмовні трансформації були використані не на лексичному, а на синтаксичному рівні. Лінгвосеміотичні ознаки були відтворені в цільовому тексті без використання трансформацій, за винятком кількох – *a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* – дивної форми знак, подібний на блискавку (диференціація та генералізація); *the downpour* – дощ (генералізація); *it [the dog]* – пес, *it [phoenix]* – птах, *it [the dragon]* – дракон, *the thing* – істота, *the book* – щоденник (конкретизація); *Deathly Hallows* – Смертельні реліквії, *the mirror fragment* – уламок дзеркальця, *the mark* – мітка (диференціація), *a Sickle* – серпик (компенсація).

Отже, результати даної теоретично-дослідницької роботи свідчать про те, що для адекватної передачі лінгвосеміотичних ознак персонажного образу в українському перекладі необхідно застосовувати стратегію форенізації, а також уникати генералізації та компенсації, оскільки вони призводять до часткової втрати імпліцитного значення слів. Використання інших лексико-семантичних трансформацій за класифікацією С.Є. Максимова, особливо конкретизації, сприяло збереженню лінгвосеміотичних імплікатур у перекладі. Також було виявлено, що граматичні трансформації жодним чином не вплинули на еквівалентність перекладу лінгвосеміотичних ознак персонажного образу Гаррі Поттера українською мовою.

Перспективу подальших наукових праць становлять дослідження проблеми перекладу українською мовою лінгвoseміотичної моделі персонажного образу в інших сучасних англомовних творах жанру фентезі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Альбота С. М. Мовні засоби втілення символу "Фавст" в англійських художніх текстах кінця 16 - початку 21 століть (лінгвосеміотичний аналіз). Дис. Львів, 2017.
2. Андрейчук Н. І. *Інтерпретанта як людський чинник мовного семіозису*. Мовознавство. 2012. №3. С. 65—74.
3. Андрейчук Н. І. *Художній образ крізь призму лінгвосеміотики*. Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Сер. : Філологічні науки (мовознавство). 2015. № 3. С. 17—22. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvddpufm_2015_3_4
4. Арнольд И. В. *Стилистика современного английского языка: [учебное пособие]* Л. : Просвещение, 1981. 295 с.
5. Арутюнова Н. Д. (ред.) *Теория метафоры*. М. : Прогресс, 1990. 512 с.
6. Бархударов Л. С. *Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода)*. Москва : «Международные отношения», 1975. 240 с.
7. Белей Л. Л. Ономастикон «Гаррі Поттера» Джоан Роулінг – шляхи передачі. Ономастичні науки. 2008. № 2. С. 81—84.
8. Бережна М. В. Ономастикон романів Дж. К. Ролінг циклу «Гаррі Поттер» в українському та російському перекладах. Дис. Київ, 2008. 308 с.
9. Белєхова Л. І. *Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект (на матеріалі американської поезії)*. Херсон : Айлант, 2002. 368 с.
10. Бока О. В. *Власні імена як компресовані тексти-носії когнітивної інформації (на матеріалі казки Дж. Роулінг «Гаррі Поттер і орден Фенікса»)*. Вісн. Сум. Держ. Ун-ту. Сер. Філол. Науки. 2008. № 1. С. 15—19.
11. Борисова Е. Б. *О содержании понятий «художественный образ» и «образность» в литературоведении и лингвистике*. Вестник

- Челябинского государственного университета*. 2009. № 35 (173). С. 20—26.
12. Волкова С. В. Міфологний простір англомовних амеріндіанських художніх текстів: когнітивно-семіотичний і наративний аспекти. Дис. Київ, 2016. 447 с.
 13. Гачев Г. Д. Образ в русской художественной литературе. М. : Искусство, 1981. 246 с.
 14. Гете И.-В. Избранные философские произведения. М., 1964. 684 с.
 15. Гудманян А. Г. Відтворення власних назв у перекладі. Дис. Київ, 2000. 392 с.
 16. Демецька В. В. Теорія адаптації: крос-культурні та перекладознавчі проблеми : [монографія]. Херсон : МП «Норд», 2006. 378 с.
 17. Дмитренко М. К. *Символ. Символіка. Фольклор. Україна в етнокультурному вимірі століть : збірник наукових праць : посібник для викладачів, вчителів, студентів й учнів вузів і шкіл*. К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. № 5. С. 21—33. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12009>
 18. Карасик В. И., Ярмахова Е. А. Лингвокультурный типаж «английский чудак». М. : Гнозис, 2006. 240 с.
 19. Кикоть В. М. Підтекстовий образ, символ та переклад. Філологічні трактати. 2013. Т. 5. 43—57.
 20. Кожевникова Н. А. Эволюция тропов в языке русской поэзии XX века. Очерки истории языка русской поэзии XX века. Образные средства поэтического языка и их трансформация. М. : Наука, 1995. С. 6—79.
 21. Колесова А.О. Художній образ коханої/коханого в англомовних поетичних текстах ХІХ-ХХ століття: лінгвокогнітивний та гендерний аспекти. Дис. Херсон, 2012. 217 с.
 22. Корунець І. В. *Доместикація як засіб збагачення національних мов і літератур*. Журнал «Всесвіт». URL: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/984/41/>

23. Красных В.В. Этнопсиолингвистика и лингвокультурология: Курс лекций. М.: ИТДГК «Гнозис», 2002. 284 с.
24. Куліш І. В. *Терміни «форенізація» та «доместикація». Їх походження та місце в сучасній українській терміносистемі перекладознавства.* Науковий електронний журнал «Текст. Контекст. Інтертекст». 2017. URL: <https://text-intertext.in.ua/index.php?id=166>
25. Латышев Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания. М. : Просвещение, 1998. 160 с.
26. Лотман Ю. М. Символ в системе культуры. Избранные статьи. Т. 1. Таллинн, 1992. С. 191—199. URL: <http://www.philology.ru/literature1/lotman-92e.htm>
27. Максимов С. Є. Практичний курс перекладу (англійська та українська мови). Теорія та практика перекладацького аналізу тексту для студентів факультету перекладачів та факультету заочного та вечірнього навчання: Навчальний посібник. К. : Ленвіт, 2006. 157 с.
28. Михеев М. Ю. Стратегии перевода и остранение в художественных текстах. Компьютерная лингвистика и интеллектуальные технологии «Диалог 2006» : междунар. конф., 31 мая – 4 июня 2006 г. : тезисы докл. М. : Наука, 2006. С. 394–398.
29. Мороховский А.Н., Воробьева О. П., Лихошерст Н. И., Тимошенко З. В. Стилистика английского языка. К. : Вища школа, 1991. 272 с.
30. Моррис Ч. Основания теории знаков. Семиотика. (Под ред. Ю. С. Степанова) М. : Радуга, 1983. С. 37-89.
31. Ніколаєва Т. М. *Перекладацькі стратегії в англо-українському просторі.* Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. 2018. Т. 29(68), № 1. С. 110-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_filol_2018_29%2868%29_1_23
32. Новикова М. А., И. Н. Шама. Символика в художественном тексте. Символика пространства (на материале «Вечеров на хуторе близ

- Диканьки» Н. В. Гоголя и их английских переводов) : [учеб. пособие]. Запорожье : СП «Верже», 1996. 172 с.
33. Образцова О. М. *Мовленнєва характеристика персонажу художнього твору як перекладацька проблема*. Одеський лінгвістичний вісник – науково-практичний журнал. № 6. Одеса: НУ ОЮА, 2015. С. 84—89.
 34. Панасенко К. О. Символіка поетичного тексту як об'єкт перекладу (на матеріалі українських та російських перекладів англomовної поезії ХІХ-ХХ ст.). Дис. Херсон, 2015.
 35. Пирс Ч. С. Избранные философские произведения [пер. с англ. К. Голубович и др.]. М. : Логос, 2000. 448 с.
 36. Потапова А. Є. Відтворення стилістичних засобів у перекладі дитячої художньої літератури (на матеріалі українських, німецьких та російських перекладів творів Дж. К. Ролінг). Дис. Київ, 2011. 235 с.
 37. Потєбня А. А. Слово и миф. М. : Правда, 1989. 623 с.
 38. Приходько. І. В. *Дослідження поняття «образ» у гуманітарній парадигмі*. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Лінгвістика: зб. Наук. Праць. Ред. В. П. Олексенко. Херсон : Вид-во ХДУ. 2016. № 25. С. 135—139. URL: <http://ekhsuir.kspu.edu/handle/123456789/4469>
 39. Прозоров В. В. Введение в литературоведение: учеб. пособие. М.: Флинта: Наука, 2012. 224 с.
 40. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія]. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
 41. Сіняговська І. Ю. *Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту*. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Філологія. Мовознавство. 2014. № 209. Т. 221. С. 89—93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdufm_2014_221_209_20

42. Солодуб Ю. П. Теория и практика художественного перевода : [учеб. пособие для студ. лингв. фак. высш. учеб. заведений]. М. : Издательский центр «Академия», 2005. 304 с.
43. Табаковска Е. Когнітивна лінгвістика і поетика перекладу: монографія. Пер. С. Тюпа. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2013. 203 с.
44. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. М. : Наука, 1986. 141 с.
45. Телия В. Н. Русская фразеология: Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. 288 с.
46. Уэллек Рене, Остин Уоррен. Теория литературы. [пер. с англ.]. М. : Прогресс, 1978. 324 с.
47. Федоров А. И. Образная речь. Новосибирск: Наука, 1985. 199с.
48. Фомин И. В. *О семиотической модели образа*. МЕТОД: Московский ежегодник трудов из обществоведческих дисциплин. М., 2018. Т. 9, №2. С. 37—51.
49. Хаботнякова П. С. *Кореляція понять «образ», «символ» та «образ-символ» у сучасній лінгвістичній парадигмі (на прикладах творів Френка Перетті)*. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. 2015. №2. Т. 18. С. 190—194. URL: <http://philmessenger.knlu.edu.ua/article/view/85014/80591>
50. Хализев В. Теория литературы: [учебник для студ. высш. учеб. заведений]. 5-е изд., испр. и доп. М. : Издательский центр «Академия», 2009. 432 с.
51. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. К. : Либідь, 2007. 248 с.
52. Шама И. Н. *О декодировании и воспроизведении символики в поэтическом переводе (на материале «The arrow and the song» Г. У. Лонгфелло)*. Вісник Запорізького національного університету: Філологічні науки. 2008. № 1. С. 223—232.

53. Шама И. Н. Функционирование символа в художественном тексте: сопоставительный и переводоведческий аспекты (на материале «Вечеров на хуторе близ Диканьки Н. В. Гоголя»). Дисс. Одесса, 1993. Автореферат. 16 с.
54. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. М. : Наука, 1988. 215 с.
55. Шевцова Г. І., Ребрій О. В. *Стратегії та способи перекладу англійських антропонімів художнього дискурсу українською мовою (на матеріалі імен персонажів романів Дж. К. Ролінг)*. In *Statu Nascendi: Збірка студентських статей*. 2009. №10. Харків: НТМТ. С. 137—141.
56. Шелестюк Е. В. Символ versus троп: сравнительный анализ семантики. *Филологические науки*. 2001. № 6. С. 50—58.
57. Шелестюк Е. В. О лингвистическом исследовании символа. *Вопросы языкознания*. 1997. № 4. С. 125—141.
58. Шестак Л. А. Русская языковая личность: коды образной вербализации тезауруса : [монография]. Волгоград : Перемена, 2003. 312 с.
59. Шлейермахер Ф. О разных методах перевода. Лекция, прочитанная 24 июня 1813 г. [перевод Н. М. Берновской ; под ред. А. Л. Борисенко и А. Ю. Зиновьевой] *Вестник Московского университета. Серия 9 : Филология*. 2000. № 2. С. 127—145.
60. Bell R. T. *Psychological/Cognitive Approaches*. *Routledge encyclopedia of translation studies*. L., N.Y. : Routledge, 1998. P. 34-36.
61. Krings H. P. *Translation Problems and Translation Strategies of Advanced German Learners of French*. *Interlingual and Intercultural Communication*. Tübingen: Gunter Narr, 1986. P. 263-275.
62. Lörscher W. *Translation Performance, Translation Process and Translation Strategies*. Tübingen: Gunter Narr, 1991. 156 p.
63. Venuti, Lawrence. *Strategies of translation* /Baker, Mona (ed.). *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. London and New York: Routledge, 1998. P. 242.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

64. (ЭС1) – Бидерман Г. Энциклопедия символов. Пер. с нем. М.: Республика, 1996. 335 с.
65. (В) – Википедия. Сильмариллы. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%BB%D1%8B>
66. (ЕСУ) – Энциклопедія сучасної України: URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=55510
67. (СС1) – Керлот Х. Э. Словарь символов. М.: «REFL-book», 1994. 608 с.
68. (ЛЭС) – Литературный энциклопедический словарь [под общ. ред. В. М. Кожевникова и П. А. Николаева]. М. : Сов. энциклопедия, 1987. 752 с.
69. (ЦГ) – Николаев С., Чернов А. Цветы в «Гамлете». URL: <http://chernov-trezin.narod.ru/HamletCvet.htm>
70. (СС2) – Потапенко О. І., Дмитренко М. К., Потапенко Г. І. та ін. Словник символів. Редакція часопису «Народознавство», 1997.
71. (СМСЭ) – Похлебкин В. В. Словарь международной символики и эмблематики. 3-е изд. М. : Междунар. Отношения, 2001. 560 с.
72. (ЭС2) – Рошаль. В.М. Энциклопедия символов. М.: АСТ; СПб.: Сова, 2008, 1007 с.
73. (СС3) – Тресиддер Дж. Словарь символов. Пер. с англ. М. : ФАИР-ПРЕСС, 2001. 448 с.
74. (ЭС3) – Энциклопедия Символы и Знаки. Золотой цвет. URL: <http://sigils.ru/signs/zolotoi.html>
75. (TIBSS) – Bruce-Mitford M., Hodgson N., Dennis-Bryan K., Lockley N., Wilkinson K. The Illustrated Book of Signs and Symbols: 1000s of Signs and Symbols From Around the World. London: Dorling Kindersley Limited, 1996. 127 p.
76. (DS) – Cirlot J.E. A Dictionary of Symbols. Taylor & Francis e-Library, 2001.URL: https://www.academia.edu/7141304/A_Dictionary_of_Symbols_J.E._Cirlot_

77. (DLS) – Ferber M. A Dictionary of Literary Symbols. Cambridge University Press, 1999. URL: https://www.academia.edu/37950209/Michael_Ferber-A_Dictionary_of_Literary_Symbols-Cambridge_University_Press_1999_.pdf

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. (P) – Peretti F. E. Prophet. Wheaton, Illinois : Crossway Books, a division of Good News Publishers, 1992. 416 p.
2. (HPTCS) – Rowling J. K. Harry Potter and the Chamber of Secrets. Bloomsbury. 1998. URL: <https://www.bookscool.com/en/Harry-Potter-and-the-Chamber-of-Secrets/1>
3. (HPTDH) – Rowling J. K. Harry Potter and the Deathly Hallows. Bloomsbury. 2007. URL: <https://allnovel.net/harry-potter-and-the-deathly-hallows-harry-potter-7.html>
4. (HPTGF) – Rowling J. K. Harry Potter and the Goblet of Fire. Bloomsbury. 1999. URL: <https://www.bookscool.com/en/Harry-Potter-and-the-Goblet-of-Fire/1>
5. (HPTHBP) – Rowling J. K. Harry Potter and the Half-Blood Prince. Bloomsbury. 2005. URL: <https://allnovel.net/harry-potter-and-the-half-blood-prince-harry-potter-6.html>
6. (HPTOTP) – Rowling J. K. Harry Potter and the Orden of the Phoenix. Bloomsbury. 2003. URL: <https://allnovel.net/harry-potter-and-the-order-of-the-phoenix-harry-potter-5.html>
7. (HPTPA) – Rowling J. K. Harry Potter and the Prisoner of Azkaban. Bloomsbury. 1999. URL: <https://www.bookscool.com/en/Harry-Potter-and-the-Prisoner-of-Azkaban/1>
8. (HPTPS) – Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher’s Stone. Bloomsbury, 2014. 254 p.
9. (TTHPD) – Shakespeare W. The Tragedy of Hamlet, Prince of Denmark. URL: <http://shakespeare.mit.edu/hamlet/full.html>

10. (TS) – Tolkien J. R. R. The Silmarillion. 1977. URL: http://www.ae-lib.org.ua/texts-c/tolkien__the_silmarillion__en.htm#07
11. (ГПВА) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і в'язень Азкабану. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3942>
12. (ГПД) – Шекспір В. Гамлет, принц данський (пер. Ю. Андруховича). В-во “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, 2014. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/William_Shakespeare/Hamlet/
13. (ГПКВ) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і келих вогню. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3941>
14. (ГПНП) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і напівкровний принц. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3946>
15. (ГПОФ) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і орден Фенікса. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3943>
16. (ГПСР) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і смертельні реліквії. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3947>
17. (ГПТК) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер і таємна кімната. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3944>
18. (ГПФК) – Роулінг Дж. К. Гаррі Поттер та філософський камінь. Пер. В. Морозова. В-во “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, К., 2019. 315 с.
19. (С) – Толкін Дж. Р. Р. Сильмариліон. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=4101>

ДОДАТОК А

Лінгвосеміотичні ознаки персонажного образу Гаррі Поттера та їх відтворення в українськомовному перекладі

Зовнішність, одяг, риси характеру		
1	Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a <u>curiously shaped cut, like a bolt of lightning</u> (НРTPS: 18).	На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся <u>дивної форми знак, подібний на блискавку</u> (ГПФК: 19).
2	He looked even <u>smaller and skinnier</u> than he really was because all he had to wear were old clothes of Dudley's, and Dudley was about four times bigger than he was (НРTPS: 21).	Але він видавався ще <u>меншим і худішим</u> , ніж насправді, бо щоразу мусив доношувати старий одяг Дадлі, а той був десь учетверо ширший від нього (ГПФК: 23).
3	Another time, Aunt Petunia had been trying to force him into a <u>revolting old sweater of Dudley's</u> (brown with orange puff balls) (НРTPS: 25).	Іншого разу тітка Петунія силкувалася надягти на нього <u>огидний старий Дадлів джемпер</u> (бурий з жовтогарячими бомбончиками) (ГПФК: 28)
4	Harry had torn open the parcel to find a <u>thick, hand-knitted sweater</u> in emerald green and a large box of homemade fudge (НРTPS: 166).	Гаррі розірвав папір і побачив там <u>пухнастий яскраво-зелений светр</u> і велику коробку домашнього печива (ГПФК: 205).
5	Harry had a thin face, knobby knees, black hair, and <u>bright green eyes</u> (НРTPS: 21).	Гаррі мав худе обличчя, гострі коліна, чорне волосся і <u>ясно-зелені очі</u> (ГПФК: 23).
6	He wore <u>round glasses</u> held together with a lot of Scotch tape because of all	Він носив <u>круглі</u> , обмотані скотчем <u>окуляри</u> , бо Дадлі часто ламав їх,

	the times Dudley had punched him on the nose (HPTPS: 21).	луплячи його по носі (ГПФК: 23—24).
7	As the <u>snake</u> slid swiftly past him, Harry could have sworn a low, hissing voice said, “Brazil, here I come. . . Thankss, amigo” (HPTPS: 28).	Гаррі міг би присягтися, що, коли повз нього просковзнула <u>змія</u> , він почув, як низький шиплячий голос проказав: “Бразиліє, я йду!.. Ссспасибі, аміго” (ГПФК: 32).
8	“A <u>Parselmouth!</u> ” said Ron. “You can talk to snakes!” (HPTCS: 12 URL)	– <u>Парселмовець!</u> – повторив Рон. – Ти можеш розмовляти зміїною мовою! (ГПТК: 27 URL)
9	He had awoken from a vivid <u>dream</u> with his hands pressed over his face (HPTGF: 2 URL)	Він щойно бачив дуже яскравий <u>сон</u> і досі ще затуляв руками обличчя (ГПКВ: 3 URL)
10	The old <u>scar</u> on his forehead, which was shaped like a bolt of lightning, was burning beneath his fingers as though someone had just pressed a white-hot wire to his skin (HPTGF: 3 URL)	Давній <u>шрам</u> на чолі, що мав форму блискавки, палав під його пальцями, неначе хтось притис до шкіри розпечене залізо (ГПКВ: 3 URL)
11	Nowadays, however, his <u>scar</u> hardly ever stopped prickling, and he often felt lurches of annoyance or cheerfulness that were unrelated to what was happening to him at the time, which were always accompanied by a particularly painful twinge from his scar (HPTOP: 25 URL)	А тепер його <u>шрам</u> майже не переставав боліти, й він часто відчував спалахи роздратування або веселості, ніяк не пов'язані з тим, що відбувалося з ним тієї миті (ГПЮФ: 86 URL)

12	“‘ <u>The Boy Who Lived</u> ’ remains a symbol of everything for which we are fighting: the triumph of good, the power of innocence, the need to keep resisting” (HPTDH: 22 URL)	« <u>Хлопець, що вижив</u> » залишається символом усього, за що ми боремося: триумфу добра, могутності чистоти, потреби чинити опір (ГПСР: 63 URL)
13	Voldemort's tone was musing, calm, but Harry's <u>scar</u> had begun to throb and pulse... (HPTDH: 32 URL)	Волдеморт говорив спокійним, замисленим тоном, але <u>шрам</u> Гаррі засіпався й запульсував (ГПСР: 93 URL)
Кольори, природні явища та час доби		
14	The <u>storm</u> raged more and more ferociously as the night went on. Harry couldn't sleep (HPTPS: 41).	<u>Шторм</u> лютував що далі, то несамовитіше, і Гаррі не міг заснути (ГПФК: 49).
15	It filled the whole damp hut with flickering <u>light</u> and Harry felt the <u>warmth</u> wash over him as though he'd sunk into a hot bath (HPTPS: 44).	Мерехтливе <u>сяйво</u> затопило вогку халупу, і Гаррі відчув, як його наповнює <u>тепло</u> , наче він заліз у гарячу ванну (ГПФК: 52).
16	As Hagrid's story came to a close, he saw again the blinding flash of <u>green light</u> , more clearly than he had ever remembered it before – and he remembered something else, for the first time in his life: a high, cold, cruel laugh (HPTPS: 50).	Коли Гегрід уже закінчував, він знову побачив сліпучий спалах <u>зеленого світла</u> , найвиразніше, ніж будь-коли раніше, – і вперше в житті йому пригадався уїдлиий, холодний, жорстокий регіт (ГПФК: 60).
17	A gleaming <u>silver sword</u> had appeared inside the hat, its handle glittering with rubies the size of eggs (HPTCS: 22	У капелюсі з'явився розкішний <u>срібний меч</u> , на руків'ї якого виблискували рубіни завбільшки з

	URL)	яйце (ГПТК: 44 URL)
18	As though the creature beneath the cloak sensed Harry's gaze, the hand was suddenly withdrawn into the folds of its <u>black cloak</u> (HPTPA: 5 URL)	Істота в плащі неначе відчула погляд Гаррі, бо рука рвучко зникла у складках <u>чорної тканини</u> (ГПВА: 11 URL)
19	As they watched, it rose higher and higher, blazing in a haze of <u>greenish smoke</u> , etched against the black sky like a new constellation (HPTGF: 9 URL)	Череп здіймався дедалі вище, палаючи в мареві <u>зеленуватого диму</u> й вимальовуючись на тлі чорного неба, немовби яесьь нове сузір'я (ГПКВ: 3 URL)
20	A jet of <u>green light</u> issued from Voldemort's wand just as a jet of <u>red light</u> blasted from Harry's... (HPTGF: 34 URL)	З Волдеморової палички вирвався струмінь <u>зеленого світла</u> . Тієї ж миті чарівна паличка Гаррі випустила струмінь <u>червоного кольору</u> (ГПКВ: 91 URL)
21	The Hogwarts Express moved steadily north and the scenery outside the window became wilder and darker while the <u>clouds</u> overhead thickened (HPTPA: 5 URL).	«Гогвортський експрес» рухався все далі на північ, і краєвиди за вікном спохмурніли, а небо затягли <u>хмари</u> (ГПВА: 10 URL)
22	And out of the end of his wand burst, not a shapeless cloud of mist, but a blinding, dazzling, <u>silver animal</u> (HPTPA: 21)	І з кінця його палички вилетіла не якась безформна хмарка, а сліпуча, яскрава, <u>срібна тварина</u> (ГПВА: 53 URL)
23	It was now past midnight and the common room was deserted but for the <u>three</u> of them and Crookshanks	Минула північ, і у вітальні не було вже нікого, крім <u>трьох</u> друзів та Криволапика (ГПОФ: 47 URL)

	(НРТОР: 14 URL)	
24	He closed his eyes and pressed his face down into the horse's silky mane as they burst through the topmost branches of the trees and soared out into a <u>blood-red sunset</u> (НРТОР: 34 URL)	Заплющив очі й притис обличчя до шовковистої гриви. Продершись крізь найвищі гілки дерев, вони вилетіли в <u>криваво-червоний захід сонця</u> (ГПОФ: 119 URL)
25	The potion within was splashing about merrily; it was the <u>color of molten gold</u> , and large drops were leaping like goldfish above the surface, though not a particle had spilled (НРТНВР: 9 URL)	Там весело булькав якийсь відвар <u>кольору розтопленого золота</u> , а над його поверхнею золотими рибками вистрибували величенькі краплини, однак жодна не вихлюпнулася на стіл (ГПНП: 26 URL)
26	Dumbledore turned back to look out of the fiery window; the sun was now a <u>ruby-red glare</u> along the horizon (НРТНВР: 25 URL)	Дамблдор відвернувся й визирнув з залитого призахідною загравою вікна; <u>рубіново-червоне сонце</u> палахкотіло над самісіньким обрієм (ГПНП: 78 URL)
27	It was a <u>silver white doe</u> , moon-bright and dazzling, picking her way over the ground, still silent, and leaving no hoofprints in the fine powdering of snow (НРТДН: 19 URL)	<u>Срібно-біла лань</u> , яскрава, як місяць, безшумно проклала собі шлях, не залишаючи слідів копит на пухнастій сніговій ковдрі (ГПСР: 52 URL)
28	A single cobweb stretched over the nearest window across the <u>blood red sky</u> (НРТДН: 21 URL)	Павутина натягувала найближче вікно, за яким світилося <u>криваво-червоне небо</u> (ГПСР: 59 URL)
29	The <u>downpour</u> pursued them to the	<u>Дощ</u> переслідував їх до узбережжя, де

	coast, where they pitched the tent that night, and persisted through the whole week, through sodden landscapes that Harry found bleak and depressing (HPTDH: 22 URL)	вони увечері поставили намет, і лив цілісінький тиждень, погіршуючи Гаррі настрій, і так похмурий від розкислих безрадісних пейзажів (ГПСР: 62 URL)
30	“You have until <u>midnight</u> ” (HPTDH: 31 URL)	– Ваш час минає <u>опівночі</u> (ГПСР: 87 URL)
31	Shapes moved out in the darkness, swirling figures of <u>concentrated blackness</u> , moving in a great wave towards the castles, their faces hooded and their breath rattling... (HPTDH: 32 URL)	У темряві рухалися тіні, мінливі обриси <u>сконцентрованої чорноти</u> . Вони линули до замку великою хвилею, із захованими під каптурами обличчями й деренчливим диханням... (ГПСР: 92 URL)
32	There was a <u>silver spark</u> , then a wavering light, and then, with the greatest effort it had ever cost him the <u>stag</u> burst from the end of Harry's wand (HPTDH: 32 URL)	Спалахнула <u>срібна іскорка</u> , з'явилося мерехтливе сяйво, і ось, після неймовірних, надлюдських зусиль з кінчика чарівної палички Гаррі вистрибнув <u>олень</u> (ГПСР: 92 URL)
33	Harry looked back into the <u>red eyes</u> , and wanted it to happen now, quickly, while he could still stand, before he lost control, before he betrayed fear (HPTDH: 34 URL)	Гаррі подивився прямо в ці <u>червоні очі</u> , волюючи, щоб усе відбулося зараз, швидко, поки він ще стоїть на ногах, поки він ще панує над своїми почуттями і не виказує свого страху... (ГПСР: 100 URL)
34	“You were the <u>seventh Horcrux</u> , Harry, the Horcrux he never meant to make” (HPTDH: 35 URL)	– Ти був <u>сьомим горокраксом</u> , Гаррі, горокраксом, якого він не мав наміру творити (ГПСР: 101 URL)

35	A red-glow burst suddenly across the enchanted sky above them as an edge of dazzling <u>sun</u> appeared over the sill of the nearest window (HPTDH: 36 URL)	Червоно-золотисте сяйво раптом освітило зачаровану під небо стелю, коли над підвіконням найближчого вікна з'явився краєчок сліпучого <u>сонця</u> (ГПСР: 106 URL)
Магічні істоти		
36	“Never mess with <u>goblins</u> , Harry” (HPTPS: 56).	Затям, Гаррі: ніколи не чіпай <u>гоблінів</u> (ГПФК: 67).
37	Harry now carried a large cage that held a beautiful snowy <u>owl</u> , fast asleep with her head under her wing (HPTPS: 71).	Гаррі ніс велику клітку з гарною полярною <u>совою</u> , що міцно спала, опустивши голову під крило (ГПФК: 84).
38	It so happens that the <u>phoenix</u> whose tail feather is in your wand, gave another feather – just one other (HPTPS: 74).	Так сталося, що той <u>фенікс</u> , чия пір'їна з хвоста міститься у вашій паличці, лишив мені ще й другу пір'їну – одну-однісіньку (ГПФК: 89).
39	“Could a werewolf be killing <u>unicorns</u> ?” Harry asked (HPTPS: 206).	– А вовкулака може вбити <u>єдинорога</u> ? – поцікавився Гаррі (ГПФК: 256).
40	It [<u>the dog</u>] had three heads. Three pairs of rolling, mad eyes; three noses, twitching and quivering in their direction, three drooling mouths... (HPTPS: 134)	<u>Пес</u> мав три голови, три пари нестямно вирячених очей, три носи, що посіпувалися, обнюхуючи дітей, і три заслинені пащеки (ГПФК: 164).
41	“Fawkes is a <u>phoenix</u> , Harry. Phoenixes burst into flame when it is time for them to die and are reborn	– Фоукс – це <u>фенікс</u> , Гаррі. Фенікси спалахують, коли їм пора вмирати, а потім відроджуються з попелу. Он

	from the ashes. Watch him...” (HPTCS: 14 URL)	подивися (ГПТК: 29 URL)
42	It [<u>phoenix</u>] had a glittering golden tail as long as a peacock’s and gleaming golden talons, which were gripping a ragged bundle (HPTCS: 22 URL)	<u>Птах</u> мав розкішний золотий хвіст завдовжки як у павича і блискучі золоті пазурі, які стискали якусь пошарпану річ (ГПТК: 44 URL)
43	The <u>basilisk</u> was moving toward Harry; he could hear its heavy body slithering heavily across the dusty floor. (HPTCS: 22 URL)	<u>Василіск</u> підповзав до Гаррі – було чути, як важке його тіло незграбно совалося по кам’яній підлозі. (ГПТК: 44 URL)
44	“There was a big black thing,” said Harry, pointing uncertainly into the gap. “Like a <u>dog</u> ... but massive...” (HPTPA: 3 URL)	– Там було щось велике й чорне, – Гаррі невпевнено показав на прохід. – Ніби <u>пес</u> ... тільки величезний... (ГПВА: 5 URL)
45	And then <u>the thing</u> beneath the hood, whatever it was, drew a long, slow, rattling breath, as though it were trying to suck something more than air from its surroundings (HPTPA: 5 URL)	І тут <u>істота</u> під каптуром повільно, хрипучо й протяжно вдихнула, ніби намагалася засмоктати в себе не тільки довколишнє повітря, а й усіх присутніх (ГПВА: 11 URL)
46	“The <u>Grim</u> , my dear, the Grim!” cried Professor Trelawney, who looked shocked that Harry hadn’t understood. “The giant, spectral dog that haunts churchyards! My dear boy, it is an omen – the worst omen – of death!” (HPTPA: 6 URL)	– Це <u>Ґрим</u> , мій любий, Ґрим! – професорка Трелоні була вражена Гарріним нерозумінням. – Велетенський пес, цвинтарний привид! Мій любий хлопчику, це знак... найгірший знак... провісник смерті! (ГПВА: 14 URL)
47	Harry plummeted just as the <u>Horn</u>	Гаррі шугонув униз саме тоді, як

	opened its mouth, but this time he was less lucky – he missed the flames, but the tail came whipping up to meet him instead, and as he swerved to the left, one of the long spikes grazed his shoulder, ripping his robes (HPTGF: 20 URL)	<u>рогохвістка</u> роззявила рота, але цього разу йому пощастило менше: він вивернувся від вогню, але рогохвістка махнула хвостом і зачепила довгим шпичаком Гарріне плече, роздерши мантию... (ГПКВ: 49 URL)
48	If he had had to give them a name, he supposed he would have called them <u>horses</u> , though there was something reptilian about them, too (HPTOP: 10 URL)	Якщо вже якось їх називати, то Гаррі сказав би, що це <u>коні</u> , хоч вони децю скидалися на рептилій (ГПОФ: 31 URL)
49	...then he saw it. A great, reptilian winged <u>horse</u> , just like the ones pulling the Hogwarts carriages, with leathery black wings spread wide like a pterodactyl's, rose up out of the trees like a grotesque, giant bird (HPTOP: 14 URL)	...і побачив його – великого змієподібного крилатого <u>коня</u> , такого, як ті, що тягли за собою гогвортські диліжанси. Чорні шкірясті крила розпростерлися широко, мов у птеродактиля (ГПОФ: 44 URL)
50	<u>She</u> [<u>snake</u>] underlines the Slytherin connection, which enhances Lord Voldemort's mystique (HPTHBP: 23 URL)	<u>Змія</u> символізує зв'язок зі Слизерином, що тільки поглиблює містичний образ Лорда Волдеморта (ГПНП: 72 URL)
51	The surface of the lake was no longer mirror-smooth; it was churning, and everywhere Harry looked, white heads and hands were emerging from the dark water, men and women and	Поверхня озера вже не була гладенька, як дзеркало; вона пінилася, і скрізь, куди не глянь, з води вигулькували білі голови й руки — чоловіки, жінки й діти з запалими,

	children with sunken, sightless eyes were moving toward the rock: an <u>army of the dead</u> rising from the black water (HPTHBP: 26 URL)	невидючими очима сунули до острова: <u>армія мерців</u> , що піднімалася з чорної води (ГПНП: 79 URL)
52	Somewhere out in the darkness, a <u>phoenix</u> was singing in a way Harry had never heard before: a stricken lament of terrible beauty (HPTHBP: 29 URL)	Десть там у темряві співав <u>фенікс</u> . Гаррі ще ніколи не чув такого співу – то був тужливий плач якоїсь аж моторошної краси (ГПНП: 87 URL)
53	But the <u>owl</u> lay motionless and pathetic as a toy on the floor of her cage (HPTDH: 4 URL)	Однак <u>сова</u> лежала на дні клітки нерухомо й жалюгідно, наче поламана іграшка (ГПСР: 8 URL)
54	The <u>tiny elf</u> trotted into the room, his shaking finger pointing at his old mistress (HPTDH: 23 URL)	<u>Крихітний ельф</u> задріботів по кімнаті, тицяючи тремтячим пальцем у свою колишню хазяйку (ГПСР: 67 URL)
55	...it [<u>the dragon</u>] forced its way through the metal doors, leaving them buckled and hanging from their hinges, as it staggered into Diagon Alley and launched itself into the sky (HPTDH: 26 URL)	<u>Дракон</u> проломив металеві двері, що так і повисли, зігнуті й зірвані з завіс, пролетів над Алеєю Діагон і стрімко здійнявся в небо (ГПСР: 77 URL)
Артефакти та числа		
56	But Hagrid simply waved his hand and said, “About our <u>world</u> , I mean. Your world. My world. Yer parents' world” (HPTPS: 45).	Але Гегрід тільки махнув рукою й мовив: – Я маю на увазі <u>наш світ</u> . Твій світ. Мій світ. Світ твоїх батьків

		(ГПФК: 53).
57	Harry picked <u>it</u> [a <u>letter</u>] up and stared at it, his heart twanging like a giant elastic band (HPTPS: 32).	Узявши <u>листа</u> до рук, Гаррі став розглядати конверт, а серце його забриніло, немов струна (ГПФК: 37).
58	They stepped through the <u>archway</u> . Harry looked quickly over his shoulder and saw the archway shrink instantly back into solid wall (HPTPS: 63).	Вони увійшли в <u>арку</u> , а коли Гаррі швиденько озирнувся, то побачив, як арковий прохід миттю зменшився і щез, і там знову постав суцільний мур (ГПФК: 74).
59	“Look,” Harry heard one of them say, “the new <u>Nimbus Two Thousand</u> – fastest ever –” (HPTPS: 63).	“Диви!” – почув Гаррі чийсь слова, – “ <u>Німбус-2000</u> ” – нова й найшвидша” (ГПФК: 75).
60	“The gold ones are <u>Galleons</u> ,” he explained. “Seventeen silver <u>Sickles</u> to a Galleon and twenty-nine <u>Knuts</u> to a Sickle, it's easy enough” (HPTPS: 66).	– Золоті монети називаються <u>галеони</u> , – пояснював він. – В одному галеоні сімнадцять срібних <u>серпиків</u> , а в серпику – двадцять дев'ять <u>кнатів</u> , це досить просто (ГПФК: 78—79).
61	When they had left the shop, he said, “Hagrid, what's <u>Quidditch</u> ?” (HPTPS: 69)	Виходячи з крамнички, він запитав: – Гегріде, а що таке <u>квідич</u> ? (ГПФК: 83)
62	Hagrid wouldn't let Harry buy a solid gold <u>cauldron</u> , either (“It says pewter on yer list”), but they got a nice set of scales for weighing potion ingredients and a collapsible brass telescope (HPTPS: 70).	Гегрід не дозволив Гаррі купити й золотий <u>казанок</u> (“Тут написано: олов'яний”), зате вони придбали гарний комплект терезів (щоб важити компоненти зілля) і розкладний мідний телескоп (ГПФК: 84).

63	A <u>magic wand</u> ... this was what Harry had been really looking forward to (HPTPS: 71).	<u>Чарівна паличка</u> – ось чого Гаррі прагнув найдужче (ГПФК: 84).
64	Perched atop a high mountain on the other side, its windows sparkling in the starry sky, was a vast <u>castle</u> with many turrets and towers (HPTPS: 96).	На тому боці озера на верхівці високої гори здіймався, виблискуючи вікнами на тлі зоряного неба, великий <u>замок</u> з численними вежами й башточками (ГПФК: 84).
65	<u>The hat</u> seemed to be asking rather a lot; Harry didn't feel brave or quick-witted or any of it at the moment (HPTPS: 101).	<u>Капелюх</u> ставив надто великі вимоги, а Гаррі не почувався тепер ані відважним, ані мудрим (ГПФК: 122).
66	“Three Chasers try and score with the <u>Quaffle</u> ; the Keeper guards the goal posts; the Beaters keep the <u>Bludgers</u> away from their team,” Harry reeled off (HPTPS: 140).	– Трое <u>загоничів</u> стараються забити гол <u>квафелом</u> ; <u>воротар</u> захищає стовпи з кільцями; <u>відбивачі</u> захищають гравців своєї команди від <u>бладжерів</u> , – скоромовкою випалив Гаррі (ГПФК: 172).
67	“This,” said Wood, “is the <u>Golden Snitch</u> , and it's the most important ball of the lot” (HPTPS: 140).	– Це, – сказав Вуд, – <u>золотий сніч</u> , найважливіший м'яч (ГПФК: 173).
68	Harry picked the shining, silvery cloth off the floor. It was strange to the touch, like water woven into material. “It's an <u>invisibility cloak</u> ,” said Ron, a look of awe on his face (HPTPS: 167).	Гаррі підняв з підлоги сяйливу сріблисту матерію. Вона була дуже дивна на дотик, немов тканина, зіткана з води. – Це <u>плащ-невидимка!</u> – захоплено вигукнув Рон (ГПФК: 205).

69	It was a magnificent <u>mirror</u> , as high as the ceiling, with an ornate gold frame, standing on two clawed feet (HPTPS: 172).	Це було велике – заввишки аж до стелі – <u>дзеркало</u> в пишно оздобленій золотій рамі й на двох пазуристих ніжках (ГПФК: 212).
70	“ <u>A stone</u> that makes gold and stops you from ever dying!” said Harry” (HPTPS: 182).	– <u>Камінь</u> , який виробляє золото й зупиняє смерть! – вимовив Гаррі (ГПФК: 225).
71	“Well, think again, boy – it's into the <u>forest</u> you're going and I'm much mistaken if you'll all come out in one piece” (HPTPS: 204).	– Ні хлопче: ви йдете до <u>лісу</u> , і я дуже сумніваюся, що ви звідти виберетеся цілими (ГПФК: 254).
72	<u>The blood</u> of a unicorn will keep you alive, even if you are an inch from death, but at a terrible price (HPTPS: 212).	– <u>Кров единорога</u> рятує твоє життя, навіть якщо ти за міліметр від смерті, але за це треба сплатити жахливу ціну (ГПФК: 263).
73	He didn't realize that <u>love</u> as powerful as your mother's for you leaves its own mark (HPTPS: 246).	Він не усвідомив, що така сильна <u>любов</u> , яку відчувала до тебе твоя мама, залишає свій слід (ГПФК: 304).
74	“VOLDEMORT!” Harry bellowed, and Hagrid was so shocked, he stopped crying. “I've met him and I'm calling him by his <u>name</u> ” (HPTPS: 250).	– ВОЛДЕМОРТ! – вигукнув Гаррі, й Гегріда це так приголомшило, що він перестав плакати. – Я зустрівся з ним і не боюся називати його <u>ім'я</u> (ГПФК: 309).
75	In an instant, the green hangings became scarlet and the silver became gold; the huge Slytherin <u>serpent</u> vanished and a towering Gryffindor	Зелені полотнища відразу стали яскраво-червоними, а срібні – золотими; величезна слизеринська <u>змія</u> зникла, а на її місці постав

	<u>lion</u> took its place (HPTPS: 252).	гігантський грифіндорський <u>лев</u> (ГПФК: 312).
76	Then, without thinking, without considering, as though he had meant to do it all along, Harry seized the basilisk fang on the floor next to him and plunged it straight into the heart of the <u>book</u> (HPTCS: 22 URL)	А тоді, навіть не роздумуючи, Гаррі схопив з підлоги василісковий зуб і застромив його в саму серцевину <u>щоденника</u> (ГПТК: 44 URL)
77	Then he realized that <u>it [dark mark]</u> was a colossal skull, comprised of what looked like emerald stars, with a serpent protruding from its mouth like a tongue (HPTGF: 9 URL)	І тут він збагнув, що <u>це [чорна мітка]</u> – величезний череп, утворений з якихось смарагдових зірок, а з його рота, мов язик, стирчала змія (ГПКВ: 18 URL)
78	“It is my very great pleasure to inform you that the <u>Triwizard Tournament</u> will be taking place at Hogwarts this year” (HPTGF: 12 URL)	З превеликим задоволенням доводжу до вашого відома, що цього року в Гогвортсі <u>проходитиме Тричаклунський турнір</u> (ГПКВ: 26 URL)
79	Dumbledore closed the casket and placed the <u>goblet</u> carefully on top of it, where it would be clearly visible to everyone in the Hall (HPTGF: 16 URL)	Дамблдор закрив скриньку і обережно поставив на неї <u>Келих</u> , щоб його було видно всім у залі (ГПКВ: 35 URL)
80	...and the Four-Point Spell, a useful discovery of Hermione's that would make his wand point due north, therefore enabling him to check	Це закляття робило так, що чарівна паличка постійно вказувала на північ, і це мало допомогти Гаррі не заблукати в <u>лабіринті</u>

	whether he was going in the right direction within the <u>maze</u> (HPTGF: 31 URL)	(ГПКВ: 84 URL)
81	There was a gap right in front of them: the entrance to the vast <u>maze</u> (HPTGF: 31 URL)	Перед ними зяяла прогалина – вхід у величезний <u>лабіринт</u> (ГПКВ: 85 URL)
82	The golden thread connecting Harry and Voldemort splintered; though the wands remained connected, a thousand more beams arced high over Harry and Voldemort, crisscrossing all around them, until they were enclosed in a golden, dome-shaped web, <u>a cage of light</u> , beyond which the Death Eaters circled like jackals, their cries strangely muffled now... (HPTGF: 34 URL)	Золота нитка розділилася. Одна її половина й далі поєднувала палички супротивників, а друга вистрелила вгору тисячами відростків, що почали перехрещуватися, аж доки утворили золоту куполовидну павутину – <u>клітку зі світла</u> , поза якою, наче шакали, кружляли смертежери, але їхні крики тепер звучали приглушено... (ГПКВ: 91 URL)
83	It was a sound Harry recognized, though he had heard it only once before in his life: <u>phoenix song</u> (HPTGF: 34 URL)	Гаррі миттю його впізнав, хоч і чув лише раз у житті... То була <u>пісня фенікса</u> ... (ГПКВ: 91 URL)
84	“One tiny bottle of <u>Felix Felicis</u> ,” said Slughorn, taking a minuscule glass bottle with a cork in it out of his pocket and showing it to them all. “Enough for twelve hours’ luck” (HPTНВР: 9 URL)	– Однеї малесенької пляшечки <u>фелікс-феліціса</u> , – Слизоріг витяг з кишені крихітну скляну пляшечку з корком і всім показав, – вистачає на дванадцять годин успіху (ГПНП: 26 URL)

85	Harry was disappointed; he had hoped that Hermione might have been able to give him a clue as to what <u>Horcruxes</u> were (НРТНВР: 18 URL)	Гаррі був розчарований; він сподівався, що Герміона йому пояснить, що таке ті <u>горокракси</u> (ГПНП: 26 URL)
86	Harry edged forward a little to get a better view and saw what looked like a small <u>golden cup</u> with two finely wrought handles (НРТНВР: 20 URL)	Гаррі підійшов трохи ближче, щоб роздивитися, й побачив маленьку <u>золоту чашечку</u> з двома вишуканими ручками (ГПНП: 61 URL)
87	There upon the smooth crimson velvet lay a heavy <u>golden locket</u> (НРТНВР: 20 URL)	Там на гладенькому малиновому оксамиті лежав важкий <u>золотий медальйон</u> (ГПНП: 62 URL)
88	“A <u>Horcrux</u> is the word used for an object in which a person has concealed part of their soul” (НРТНВР: 23 URL)	<u>Горокраксом</u> називається предмет, у якому хтось приховав частинку своєї душі (ГПНП: 70 URL)
89	For a moment, an <u>arched outline</u> appeared there, blazing white as though there was a powerful light behind the crack (НРТНВР: 26 URL)	За мить там з'явилися сліпучо-білі <u>обриси арки</u> , немовби її ззаду підсвітили потужним світлом (ГПНП: 79 URL)
90	An eerie sight met their eyes: they were standing on the edge of a great black lake, so vast that Harry could not make out the distant banks, in a <u>cavern</u> so high that the ceiling too was out of sight (НРТНВР: 26 URL)	Їхнім очам відкрилося моторошне видовище: вони стояли на краю величезного чорного озера, протилежного берега якого Гаррі навіть не розрізняв, у такій височенній <u>печері</u> , що її стелі теж не було видно (ГПНП: 79 URL)
91	There it was, hanging in the sky above the school: the blazing green skull with	Он він, висить у небі над школою: палаючий зелений череп з язиком-

	a serpent tongue, the <u>mark</u> Death Eaters left behind whenever they had entered a building... wherever they had murdered... (HPTHBP: 27 URL)	змією – <u>мітка</u> , що її залишали смертежери, коли вривалися в якусь будівлю... коли когось убивали... (ГПНП: 82 URL)
92	The <u>letter</u> was an incredible treasure, proof that Lily Potter had lived, really lived, that her warm hand had once moved across this parchment, tracing ink into these letters, these words, words about him, Harry, her son (HPTDH: 10 URL)	Цей <u>лист</u> – неймовірний скарб, свідчення, що Лілі Поттер жила, насправді жила, що її тепла рука колись торкалася цього аркуша, виводила чорнилом ці букви, ці слова про нього, про Гаррі, її сина (ГПСР: 26 URL)
93	Instead of an obelisk covered in names, there was a <u>statue</u> of three people: a man with untidy hair and glasses, a woman with long hair and a kind, pretty face, and a baby boy sitting in his mother's arms (HPTDH: 16 URL)	Там, де щойно стояв обеліск з викарбуваними прізвищами, з'явилися <u>статуї</u> чоловіка в окулярах з розкуйовдженим волоссям та довговолосої жінки з лагідним і вродливим обличчям, на руках у неї сидів малесенький хлопчик (ГПСР: 46 URL)
94	A glint of deep red... It was a sword with glittering rubies in its hilt... <u>The sword of Gryffindor</u> was lying at the bottom of the forest pool (HPTDH: 19 URL)	Темно-червоний відблиск... це був меч з рубінами на руків'ї... на дні цього лісового озерця лежав <u>Ґрифіндорів меч</u> (ГПСР: 52 URL)
95	Xenophilius raised his eyebrows. “Are you referring to the sign of the <u>Deathly Hallows</u> ?” (HPTDH: 20 URL)	Ксенофілій підняв брови. – Ти маєш на увазі символ <u>Смертельних реліквій</u> ? (ГПСР: 58 URL)

		URL)
96	“So the <u>Elder Wand</u> ,” said Harry quickly, before Hermione could retort, “you think that exists too?” (HPTDH: 21 URL)	– А та <u>бузинова чарівна паличка</u> , — швидко втрутився Гаррі, не даючи сказати слова Герміоні, – вона, на вашу думку, теж існує? (ГПСР: 59 URL)
97	The <u>mirror fragment</u> fell sparkling to the floor, and he saw a gleam of brightest blue (HPTDH: 23 URL)	На підлогу впав <u>уламок дзеркальця</u> , і Гаррі побачив, як заіскрилося в ньому щось яскраво-блакитним блиском... (ГПСР: 66 URL)
98	The <u>diadem</u> seemed to fall in slow motion, turning and glittering as it dropped toward the maw of a yawning serpent, and then he had it, caught it around his wrist (HPTDH: 31 URL)	<u>Діадема</u> ширяла в повітрі, наче на сповільнених кадрах, оберталася й виблискувала, падаючи в роззявлену пащеку вогненного змія, але Гаррі встиг її впіймати й начепити собі на зап'ястя... (ГПСР: 90 URL)
99	The room beyond was dimly lit, but he could see <u>Nagini</u> , swirling and coiling like a serpent underwater, safe in her enchanted, starry sphere, which floated unsupported in midair (HPTDH: 32 URL)	Кімната була освітлена скупю, проте він побачив у ній <u>Наджіні</u> – вона звивалася, як річкова гадюка, у своїй надійно захищеній чарами променистій кулі, що висіла в повітрі сама собою (ГПСР: 93 URL)
100	The <u>black stone</u> with its jagged crack running down the center sat in the two halves of the Snitch (HPTDH: 34 URL)	Між двома половинками сніча лежав <u>чорний камінь</u> з нерівною тріщиною по центру (ГПСР: 99 URL)

ДОДАТОК Б

**Перекладацькі трансформації, застосовані для перекладу лінгвосеміотичних
ознак персонажного образу**

Вид трансформації	Текст оригіналу	Текст перекладу
Перестановка, диференціація, генералізація	Under a tuft of jet-black hair over his forehead they could see a <u>curiously shaped cut, like a bolt of lightning</u> (НРTPS: 18).	На чолі, під жмутиком чорного, як смола, волосся виднівся <u>дивної форми знак, подібний на блискавку</u> (ГПФК: 19).
Граматична заміна	He looked even <u>smaller and skinnier</u> than he really was because all he had to wear were old clothes of Dudley's, and Dudley was about four times bigger than he was (НРTPS: 21).	Але він видавався ще <u>меншим і худішим</u> , ніж насправді, бо щоразу мусив доношувати старий одяг Дадлі, а той був десь учетверо ширший від нього (ГПФК: 23).
Граматична заміна	Another time, Aunt Petunia had been trying to force him into a <u>revolting old sweater of Dudley's</u> (brown with orange puff balls) (НРTPS: 25).	Іншого разу тітка Петунія силкувалася надягти на нього <u>огидний старий Дадлів джемпер</u> (бурий з жовтогарячими бомбончиками) (ГПФК: 28)
Опущення, модуляція, граматична заміна, компенсація	Harry had torn open the parcel to find a <u>thick, hand-knitted sweater</u> in emerald green and a large box of homemade fudge (НРTPS: 166).	Гаррі розірвав папір і побачив там <u>пухнастий яскраво-зелений светр</u> і велику коробку домашнього печива (ГПФК: 205).
Диференціація	Harry had a thin face, knobbly	Гаррі мав худе обличчя, гострі

	knees, black hair, and <u>bright green eyes</u> (HPTPS: 21).	коліна, чорне волосся і <u>ясно-зелені очі</u> (ГПФК: 23).
Граматична заміна перестановка, додавання	He wore <u>round glasses</u> held together with a lot of Scotch tape because of all the times Dudley had punched him on the nose (HPTPS: 21).	Він носив <u>круглі</u> , обмотані скотчем <u>окуляри</u> , бо Дадлі часто ламав їх, луплячи його по носі (ГПФК: 23—24).
Перестановка, додавання	As the <u>snake</u> slid swiftly past him, Harry could have sworn a low, hissing voice said, “Brazil, here I come. . . Thanksss, amigo” (HPTPS: 28).	Гаррі міг би присягтися, що, коли повз нього просковзнула <u>змія</u> , він почув, як низький шиплячий голос проказав: “Бразиліє, я йду!.. Ссспасибі, аміго” (ГПФК: 32).
Модуляція	“A <u>Parselmouth!</u> ” said Ron. “You can talk to snakes!” (HPTCS: 12 URL)	– <u>Парселмовець!</u> – повторив Рон. – Ти можеш розмовляти зміїною мовою! (ГПТК: 27 URL)
Модуляція, граматична заміна	He had awoken from a vivid <u>dream</u> with his hands pressed over his face (HPTGF: 2 URL)	Він щойно бачив дуже яскравий <u>сон</u> і досі ще затуляв руками обличчя (ГПКВ: 3 URL)
Диференціація, перестановка, генералізація	The old <u>scar</u> on his forehead, which was shaped like a bolt of lightning, was burning beneath his fingers as though someone had just pressed a white-hot wire to his skin (HPTGF: 3 URL)	Давній <u>шрам</u> на чолі, що мав форму блискавки, палав під його пальцями, неначе хтось притис до шкіри розпечене залізо (ГПКВ: 3 URL)
Генералізація,	Nowadays, however, his <u>scar</u>	А тепер його <u>шрам</u> майже не

опущення	hardly ever stopped prickling, and he often felt lurches of annoyance or cheerfulness that were unrelated to what was happening to him at the time, which were always accompanied by a particularly painful twinge from his scar (НРТОР: 25 URL)	переставав боліти, й він часто відчував спалахи роздратування або веселості, ніяк не пов'язані з тим, що відбувалося з ним тієї миті (ГПОФ: 86 URL)
Диференціація	“‘The Boy Who Lived’ remains a symbol of everything for which we are fighting: the triumph of good, the power of innocence, the need to keep resisting” (НРТДН: 22 URL)	«Хлопець, що вижив» залишається символом усього, за що ми боремося: триумфу добра, могутності чистоти, потреби чинити опір (ГПСР: 63 URL)
Додавання, перестановка	Voldemort's tone was musing, calm, but Harry's <u>scar</u> had begun to throb and pulse... (НРТДН: 32 URL)	Волдеморт говорив спокійним, замисленим тоном, але <u>шрам</u> Гаррі засіпався й запульсував (ГПСР: 93 URL)
Опущення	The <u>storm</u> raged more and more ferociously as the night went on. Harry couldn't sleep (НРТПС: 41).	<u>Шторм</u> лютував що далі, то несамовитіше, і Гаррі не міг заснути (ГПФК: 49).
Перестановка, модуляція, граматична заміна	It filled the whole damp hut with flickering <u>light</u> and Harry felt the <u>warmth</u> wash over him as though he'd sunk into a hot bath (НРТПС: 44).	Мерехтливе <u>сяйво</u> затопило вогку халупу, і Гаррі відчув, як його наповнює <u>тепло</u> , наче він заліз у гарячу ванну (ГПФК: 52).
Модуляція,	As Hagrid's story came to a	Коли Гегрід уже закінчував,

опущення, перестановка, диференціація	close, he saw again the blinding flash of <u>green light</u> , more clearly than he had ever remembered it before – and he remembered something else, for the first time in his life: a high, cold, cruel laugh (HPTPS: 50).	він знову побачив сліпучий спалах <u>зеленого світла</u> , найвиразніше, ніж будь-коли раніше, – і вперше в житті йому пригадався уїдлиий, холодний, жорстокий регіт (ГПФК: 60).
Перестановка, граматична заміна	A gleaming <u>silver sword</u> had appeared inside the hat, its handle glittering with rubies the size of eggs (HPTCS: 22 URL)	У капелюсі з'явився розкішний <u>срібний меч</u> , на руків'ї якого виблискували рубіни завбільшки з яйце (ГПТК: 44 URL)
Перестановка, генералізація, диференціація, граматична заміна	As though the creature beneath the cloak sensed Harry's gaze, the hand was suddenly withdrawn into the folds of its <u>black cloak</u> (HPTPA: 5 URL)	Істота в плащі неначе відчула погляд Гаррі, бо рука рвучко зникла у складках <u>чорної тканини</u> (ГПВА: 11 URL)
Опущення, диференціація	As they watched, it rose higher and higher, blazing in a haze of <u>greenish smoke</u> , etched against the black sky like a new constellation (HPTGF: 9 URL)	Череп здіймався дедалі вище, палаючи в мареві <u>зеленуватого диму</u> й вимальовуючись на тлі чорного неба, немовби якесь нове сузір'я (ГПКВ: 3 URL)
Перестановка, додавання	A jet of <u>green light</u> issued from Voldemort's wand just as a jet of <u>red light</u> blasted from Harry's... (HPTGF: 34 URL)	З Волдеморової палички вирвався струмінь <u>зеленого світла</u> . Тієї ж миті чарівна паличка Гаррі випустила струмінь <u>червоного кольору</u> (ГПКВ: 91 URL)
Опущення,	The Hogwarts Express moved	«Гогвортський експрес»

модуляція	steadily north and the scenery outside the window became wilder and darker while the <u>clouds</u> overhead thickened (НПТРА: 5 URL).	рухався все далі на північ, і краєвиди за вікном спохмурніли, а небо затягли <u>хмари</u> (ГПВА: 10 URL)
Диференціація, опущення	And out of the end of his wand burst, not a shapeless cloud of mist, but a blinding, dazzling, <u>silver animal</u> (НПТРА: 21)	І з кінця його палички вилетіла не якась безформна хмарка, а сліпуча, яскрава, <u>срібна тварина</u> (ГПВА: 53 URL)
Модуляція, конкретизація	It was now past midnight and the common room was deserted but for the <u>three</u> of them and Crookshanks (НПТОР: 14 URL)	Минула північ, і у вітальні не було вже нікого, крім <u>трьох</u> друзів та Криволапика (ГПОФ: 47 URL)
Диференціація	He closed his eyes and pressed his face down into the horse's silky mane as they burst through the topmost branches of the trees and soared out into a <u>blood-red sunset</u> (НПТОР: 34 URL)	Заплющив очі й притис обличчя до шовковистої гриви. Продершись крізь найвищі гілки дерев, вони вилетіли в <u>криваво-червоний захід сонця</u> (ГПОФ: 119 URL)
Перестановка, додавання	The potion within was splashing about merrily; it was the <u>color of molten gold</u> , and large drops were leaping like goldfish above the surface, though not a particle had spilled (НПТНВР: 9 URL)	Там весело булькав якийсь відвар <u>кольору розтопленого золота</u> , а над його поверхнею золотими рибками вистрибували величенькі краплини, однак жодна не вихлюпнулася на стіл (ГПНП: 26 URL)

Додавання	Dumbledore turned back to look out of the fiery window; the sun was now a <u>ruby-red glare</u> along the horizon (HPTNBP: 25 URL)	Дамблдор відвернувся й визирнув з залитого призахідною загравою вікна; <u>рубіново-червоне сонце</u> палахкотіло над самісіньким обрієм (ГПНП: 78 URL)
Опущення, модуляція	It was a <u>silver white doe</u> , moon-bright and dazzling, picking her way over the ground, still silent, and leaving no hoofprints in the fine powdering of snow (HPTDH: 19 URL)	<u>Срібно-біла лань</u> , яскрава, як місяць, безшумно проклала собі шлях, не залишаючи слідів копит на пухнастій сніговій ковдрі (ГПСР: 52 URL)
Опущення, додавання	A single cobweb stretched over the nearest window across the <u>blood red sky</u> (HPTDH: 21 URL)	Павутина затягувала найближче вікно, за яким світилося <u>криваво-червоне небо</u> (ГПСР: 59 URL)
Генералізація, модуляція, перестановка	The <u>downpour</u> pursued them to the coast, where they pitched the tent that night, and persisted through the whole week, through sodden landscapes that Harry found bleak and depressing (HPTDH: 22 URL)	<u>Дощ</u> переслідував їх до узбережжя, де вони увечері поставили намет, і лив цілісінький тиждень, погіршуючи Гаррі настрій, і так похмурий від розкислих безрадісних пейзажів (ГПСР: 62 URL)
Модуляція	“You have until <u>midnight</u> ” (HPTDH: 31 URL)	– Ваш час минає <u>опівночі</u> (ГПСР: 87 URL)
Перестановка, диференціація,	Shapes moved out in the darkness, swirling figures of	У темряві рухалися тіні, мінливі обриси

граматична заміна	<u>concentrated blackness</u> , moving in a great wave towards the castles, their faces hooded and their breath rattling... (НРТДН: 32 URL)	<u>сконцентрованої чорноти</u> . Вони линули до замку великою хвилею, із захованими під каптурами обличчями й деренчливим диханням... (ГПСР: 92 URL)
Конкретизація, додавання, перестановка	There was a <u>silver spark</u> , then a wavering light, and then, with the greatest effort it had ever cost him the <u>stag</u> burst from the end of Harry's wand (НРТДН: 32 URL)	Спалахнула <u>срібна іскорка</u> , з'явилося мерехтливе сяйво, і ось, після неймовірних, надлюдських зусиль з кінчика чарівної палички Гаррі вистрибнув <u>олень</u> (ГПСР: 92 URL)
Модуляція	Harry looked back into the <u>red eyes</u> , and wanted it to happen now, quickly, while he could still stand, before he lost control, before he betrayed fear (НРТДН: 34 URL)	Гаррі подивився прямо в ці <u>червоні очі</u> , волюючи, щоб усе відбулося зараз, швидко, поки він ще стоїть на ногах, поки він ще панує над своїми почуттями і не виказує свого страху... (ГПСР: 100 URL)
Диференціація	“You were the <u>seventh Horcrux</u> , Harry, the Horcrux he never meant to make” (НРТДН: 35 URL)	– Ти був <u>сьомим горокраксом</u> , Гаррі, горокраксом, якого він не мав наміру творити (ГПСР: 101 URL)
Диференціація, модуляція, опущення, перестановка	A red-glow burst suddenly across the enchanted sky above them as an edge of dazzling <u>sun</u> appeared over the sill of the nearest window (НРТДН: 36)	Червоно-золотисте сяйво раптом освітило зачаровану під небо стелю, коли над підвіконням найближчого вікна з'явився краєчок

	URL)	сліпучого <u>сонця</u> (ГПСР: 106 URL)
Модуляція	“Never mess with <u>goblins</u> , Harry” (НРTPS: 56).	Затям, Гаррі: ніколи не чіпай <u>гоблінів</u> (ГПФК: 67).
Модуляція, граматична заміна	Harry now carried a large cage that held a beautiful snowy <u>owl</u> , fast asleep with her head under her wing (НРTPS: 71).	Гаррі ніс велику клітку з гарною полярною <u>совою</u> , що міцно спала, опустивши голову під крило (ГПФК: 84).
Конкретизація	It so happens that the <u>phoenix</u> whose tail feather is in your wand, gave another feather – just one other (НРTPS: 74).	Так сталося, що той <u>фенікс</u> , чия пір'їна з хвоста міститься у вашій паличці, лишив мені ще й другу пір'їну – одну-однісіньку (ГПФК: 89).
Перестановка	“Could a werewolf be killing <u>unicorns</u> ?” Harry asked (НРTPS: 206).	– А вовкулака може вбити <u>єдиного</u> ? – поцікавився Гаррі (ГПФК: 256).
Модуляція, конкретизація	It [<u>the dog</u>] had three heads. Three pairs of rolling, mad eyes; three noses, twitching and quivering in their direction, three drooling mouths... (НРTPS: 134)	<u>Пес</u> мав три голови, три пари нестямно вирячених очей, три носи, що посіпувалися, обнюхуючи дітей, і три заслинені пащеки (ГПФК: 164).
Модуляція, цілісне перетворення	“Fawkes is a <u>phoenix</u> , Harry. Phoenixes burst into flame when it is time for them to die and are reborn from the ashes. Watch him...” (НРTPCS: 14 URL)	– Фоукс – це <u>фенікс</u> , Гаррі. Фенікси спалахують, коли їм пора вмирати, а потім відроджуються з попелу. Он подивися (ГПТК: 29 URL)
Конкретизація,	<u>It</u> [<u>phoenix</u>] had a glittering	<u>Птах</u> мав розкішний золотий

модуляція, диференціація	golden tail as long as a peacock's and gleaming golden talons, which were gripping a ragged bundle (HPTCS: 22 URL)	хвіст завдовжки як у павича і блискучі золоті пазурі, які стискали якусь пошарпану річ (ГПТК: 44 URL)
Конкретизація, модуляція, граматична заміна	The <u>basilisk</u> was moving toward Harry; he could hear its heavy body slithering heavily across the dusty floor (HPTCS: 22 URL)	<u>Василіск</u> підповзав до Гаррі – було чути, як важке його тіло незграбно совалося по кам'яній підлозі (ГПТК: 44 URL)
Генералізація, диференціація	“There was a big black thing,” said Harry, pointing uncertainly into the gap. “Like a <u>dog</u> ... but massive...” (HPTA: 3 URL)	– Там було щось велике й чорне, – Гаррі невпевнено показав на прохід. – Ніби <u>пес</u> ... тільки величезний... (ГПВА: 5 URL)
Конкретизація, опущення, модуляція	And then <u>the thing</u> beneath the hood, whatever it was, drew a long, slow, rattling breath, as though it were trying to suck something more than air from its surroundings (HPTA: 5 URL)	І тут <u>істота</u> під каптуром повільно, хрипучо й протяжно вдихнула, ніби намагалася засмоктати в себе не тільки довколишнє повітря, а й усіх присутніх (ГПВА: 11 URL)
Опущення, модуляція, додавання	“The <u>Grim</u> , my dear, the Grim!” cried Professor Trelawney, who looked shocked that Harry hadn't understood. “The giant, spectral dog that haunts churchyards! My dear boy, it is an omen –	– Це <u>Ґрим</u> , мій любий, Ґрим! – професорка Трелоні була вражена Гарріним нерозумінням. – Велетенський пес, цвинтарний привид! Мій любий хлопчику, це знак... найгірший знак... провісник

	the worst omen – of death!” (НПТРА: 6 URL)	смерті! (ГПВА: 14 URL)
Модуляція, опущення, конкретизація	Harry plummeted just as the <u>Horn</u> tail opened its mouth, but this time he was less lucky – he missed the flames, but the tail came whipping up to meet him instead, and as he swerved to the left, one of the long spikes grazed his shoulder, ripping his robes (НПТGF: 20 URL)	Гаррі шугонув униз саме тоді, як <u>рогохвістка</u> роззявила рота, але цього разу йому пощастило менше: він вивернувся від вогню, але рогохвістка махнула хвостом і зачепила довгим шпичаком Гарріне плече, роздерши мантию... (ГПКВ: 49 URL)
Модуляція, конкретизація	If he had had to give them a name, he supposed he would have called them <u>horses</u> , though there was something reptilian about them, too (НПТОР: 10 URL)	Якщо вже якось їх називати, то Гаррі сказав би, що це <u>коні</u> , хоч вони дещо скидалися на рептилій (ГПОФ: 31 URL)
Перестановка, опущення, граматична заміна	...then he saw it. A great, reptilian winged <u>horse</u> , just like the ones pulling the Hogwarts carriages, with leathery black wings spread wide like a pterodactyl's, rose up out of the trees like a grotesque, giant bird (НПТОР: 14 URL)	...і побачив його – великого змієподібного крилатого <u>коня</u> , такого, як ті, що тягли за собою гогвортські диліжанси. Чорні шкірясті крила розпростерлися широко, мов у птеродактиля (ГПОФ: 44 URL)
Конкретизація, модуляція, додавання	<u>She</u> [<u>snake</u>] underlines the Slytherin connection, which enhances Lord Voldemort's mystique (НПТНВР: 23 URL)	<u>Змія</u> символізує зв'язок зі Слизерином, що тільки поглиблює містичний образ Лорда Волдеморта (ГПНП: 72)

		URL)
Генералізація, перестановка, модуляція	The surface of the lake was no longer mirror-smooth; it was churning, and everywhere Harry looked, white heads and hands were emerging from the dark water, men and women and children with sunken, sightless eyes were moving toward the rock: an <u>army of the dead</u> rising from the black water (НРТНВР: 26 URL)	Поверхня озера вже не була гладенька, як дзеркало; вона пінилася, і скрізь, куди не глянь, з води вигулькували білі голови й руки — чоловіки, жінки й діти з запалими, невидючими очима сунули до острова: <u>армія мерців</u> , що піднімалася з чорної води (ГПНП: 79 URL)
Опущення	Somewhere out in the darkness, a <u>phoenix</u> was singing in a way Harry had never heard before: a stricken lament of terrible beauty (НРТНВР: 29 URL)	Десть там у темряві співав <u>фенікс</u> . Гаррі ще ніколи не чув такого співу – то був тужливий плач якоїсь аж моторошної краси (ГПНП: 87 URL)
Перестановка, додавання	But the <u>owl</u> lay motionless and pathetic as a toy on the floor of her cage (НРТДН: 4 URL)	Однак <u>сова</u> лежала на дні клітки нерухомо й жалюгідно, наче поламана іграшка (ГПСР: 8 URL)
Модуляція, диференціація, граматична заміна	The <u>tiny elf</u> trotted into the room, his shaking finger pointing at his old mistress (НРТДН: 23 URL)	<u>Крихітний ельф</u> задріботів по кімнаті, тицяючи тремтячим пальцем у свою колишню хазяйку (ГПСР: 67 URL)
Конкретизація, модуляція	...it [<u>the dragon</u>] forced its way through the metal doors, leaving them buckled and hanging from their hinges, as it	<u>Дракон</u> проломив металеві двері, що так і повисли, зігнуті й зірвані з завіс, пролетів над Алеєю Діагон і стрімко

	staggered into Diagon Alley and launched itself into the sky (HPTDH: 26 URL)	здійнявся в небо (ГПСР: 77 URL)
Диференціація, перестановка	But Hagrid simply waved his hand and said, “About our <u>world</u> , I mean. Your world. My world. Yer parents' world” (HPTPS: 45).	Але Гегрід тільки махнув рукою й мовив: – Я маю на увазі <i>наш світ</i> . <i>Твій світ</i> . <i>Мій світ</i> . <i>Світ твоїх батьків</i> (ГПФК: 53).
Конкретизація, модуляція, граматична заміна	Harry picked <u>it</u> [a letter] up and stared at it, his heart twanging like a giant elastic band (HPTPS: 32).	Узявши <u>листа</u> до рук, Гаррі став розглядати конверт, а серце його забриніло, немов струна (ГПФК: 37).
Додавання, модуляція, граматична заміна	They stepped through the <u>archway</u> . Harry looked quickly over his shoulder and saw the archway shrink instantly back into solid wall (HPTPS: 63).	Вони увійшли в <u>арку</u> , а коли Гаррі швиденько озирнувся, то побачив, як арковий прохід миттю зменшився і щез, і там знову постав суцільний мур (ГПФК: 74).
Перестановка, граматична заміна	“Look,” Harry heard one of them say, “the new <u>Nimbus Two Thousand</u> – fastest ever –” (HPTPS: 63).	“Диви!” – почув Гаррі чийсь слова, – “ <u>Німбус-2000</u> ” – нова й найшвидша” (ГПФК: 75).
Конкретизація, перестановка, компенсація	“The gold ones are <u>Galleons</u> ,” he explained. “Seventeen silver <u>Sickles</u> to a Galleon and twenty-nine <u>Knuts</u> to a Sickle, it's easy enough” (HPTPS: 66).	– Золоті монети називаються <u>галеони</u> , – пояснював він. – В одному галеоні сімнадцять срібних <u>серпиків</u> , а в серпику – двадцять дев'ять <u>кнатів</u> , це досить просто (ГПФК: 78—79).

Диференціація	When they had left the shop, he said, “Hagrid, what's <u>Quidditch</u> ?” (HPTPS: 69)	Виходячи з крамнички, він запитав: – Геґріде, а що таке <u>квідич</u> ? (ГПФК: 83)
Опущення, модуляція	Hagrid wouldn't let Harry buy a solid gold <u>cauldron</u> , either (“It says pewter on yer list”), but they got a nice set of scales for weighing potion ingredients and a collapsible brass telescope (HPTPS: 70).	Геґрід не дозволив Гаррі купити й золотий <u>казанок</u> (“Тут написано: олов'яний”), зате вони придбали гарний комплект терезів (щоб важити компоненти зілля) і розкладний мідний телескоп (ГПФК: 84).
Диференціація	<u>A magic wand</u> ... this was what Harry had been really looking forward to (HPTPS: 71).	<u>Чарівна паличка</u> – ось чого Гаррі прагнув найдужче (ГПФК: 84).
Перестановка, додавання, диференціація, граматична заміна, конкретизація	Perched atop a high mountain on the other side, its windows sparkling in the starry sky, was a vast <u>castle</u> with many turrets and towers (HPTPS: 96).	На тому боці озера на верхівці високої гори здіймався, виблискуючи вікнами на тлі зоряного неба, великий <u>замок</u> з численними вежами й башточками (ГПФК: 84).
Граматична заміна, опущення	<u>The hat</u> seemed to be asking rather a lot; Harry didn't feel brave or quick-witted or any of it at the moment (HPTPS: 101).	<u>Капелюх</u> ставив надто великі вимоги, а Гаррі не почувався тепер ані відважним, ані мудрим (ГПФК: 122).
Компенсація, модуляція, додавання, перестановка	“Three Chasers try and score with the <u>Quaffle</u> ; the Keeper guards the goal posts; the Beaters keep the <u>Bludgers</u> away	– Троє <u>загоничів</u> стараються забити гол <u>квафелом</u> ; <u>воротар</u> захищає стовпи з кільцями; <u>відбивачі</u> захищають гравців

	from their team,” Harry reeled off (НРTPS: 140).	своєї команди від <u>бладжерів</u> , – скоромовкою випалив Гаррі (ГПФК: 172).
Опущення	“This,” said Wood, “is the <u>Golden Snitch</u> , and it's the most important ball of the lot” (НРTPS: 140).	– Це, – сказав Вуд, – <u>золотий снич</u> , найважливіший м'яч (ГПФК: 173).
Граматична заміна	Harry picked the shining, silvery cloth off the floor. It was strange to the touch, like water woven into material. “It's an <u>invisibility cloak</u> ,” said Ron, a look of awe on his face (НРTPS: 167).	Гаррі підняв з підлоги сяйливу сріблисту матерію. Вона була дуже дивна на дотик, немов тканина, зіткана з води. – Це <u>плащ-невидимка!</u> – захоплено вигукнув Рон (ГПФК: 205).
Перестановка, опущення	It was a magnificent <u>mirror</u> , as high as the ceiling, with an ornate gold frame, standing on two clawed feet (НРTPS: 172).	Це було велике – заввишки аж до стелі – <u>дзеркало</u> в пишно оздобленій золотій рамі й на двох пазуристих ніжках (ГПФК: 212).
Граматична заміна	“ <u>A stone</u> that makes gold and stops you from ever dying!” said Harry (НРTPS: 182).	– <u>Камінь</u> , який виробляє золото й зупиняє смерть! – вимовив Гаррі (ГПФК: 225).
Опущення, перестановка, модуляція	“Well, think again, boy – it's into the <u>forest</u> you're going and I'm much mistaken if you'll all come out in one piece” (НРTPS: 204).	– Ні хлопче: ви йдете до <u>лісу</u> , і я дуже сумніваюся, що ви звідти виберетеся цілими (ГПФК: 254).
Граматична заміна,	<u>The blood of a unicorn</u> will keep you alive, even if you are	– <u>Кров єдинорога</u> рятує твоє життя, навіть якщо ти за

компенсація, додавання	an inch from death, but at a terrible price (HPTPS: 212).	міліметр від смерті, але за це треба сплатити жахливу ціну (ГПФК: 263).
Перестановка, додавання, диференціація	He didn't realize that <u>love</u> as powerful as your mother's for you leaves its own mark (HPTPS: 246).	Він не усвідомив, що така сильна <u>любов</u> , яку відчувала до тебе твоя мама, залишає свій слід (ГПФК: 304).
Додавання	“VOLDEMORT!” Harry bellowed, and Hagrid was so shocked, he stopped crying. “I've met him and I'm calling him by his <u>name</u> ” (HPTPS: 250).	– ВОЛДЕМОРТ! – вигукнув Гаррі, й Гегріда це так приголомшило, що він перестав плакати. – Я зустрівся з ним і не боюся називати його <u>ім'я</u> (ГПФК: 309).
Перестановка, модуляція	In an instant, the green hangings became scarlet and the silver became gold; the huge Slytherin <u>serpent</u> vanished and a towering Gryffindor <u>lion</u> took its place (HPTPS: 252).	Зелені полотнища відразу стали яскраво-червоними, а срібні – золотими; величезна слизеринська <u>змія</u> зникла, а на її місці постав гігантський грифіндорський <u>лев</u> (ГПФК: 312).
Опущення, диференціація, перестановка, конкретизація	Then, without thinking, without considering, as though he had meant to do it all along, Harry seized the basilisk fang on the floor next to him and plunged it straight into the heart of the <u>book</u> (HPTCS: 22 URL)	А тоді, навіть не роздумуючи, Гаррі схопив з підлоги василісковий зуб і застромив його в саму серцевину <u>щоденника</u> (ГПТК: 44 URL)
Диференціація,	Then he realized that <u>it</u> [<u>dark</u>	І тут він збагнув, що <u>це</u> [<u>чорна</u>

перестановка	<u>mark</u>] was a colossal skull, comprised of what looked like emerald stars, with a serpent protruding from its mouth like a tongue (HPTGF: 9 URL)	<u>мітка</u>] – величезний череп, утворений з якихось смарагдових зірок, а з його рота, мов язик, стирчала змія (ГПКВ: 18 URL)
Цілісне перетворення, перестановка	“It is my very great pleasure to inform you that the <u>Triwizard Tournament</u> will be taking place at Hogwarts this year” (HPTGF: 12 URL)	З превеликим задоволенням доводжу до вашого відома, що цього року в Гогвортсі проходить <u>Тричаклунський турнір</u> (ГПКВ: 26 URL)
Диференціація, опущення	Dumbledore closed the casket and placed the <u>goblet</u> carefully on top of it, where it would be clearly visible to everyone in the Hall (HPTGF: 16 URL)	Дамблдор закрив скриньку і обережно поставив на неї <u>Келих</u> , щоб його було видно всім у залі (ГПКВ: 35 URL)
Генералізація, опущення, модуляція	...and the Four-Point Spell, a useful discovery of Hermione's that would make his wand point due north, therefore enabling him to check whether he was going in the right direction within the <u>maze</u> (HPTGF: 31 URL)	Це закляття робило так, що чарівна паличка постійно вказувала на північ, і це мало допомогти Гаррі не заблукати в <u>лабіринті</u> (ГПКВ: 84 URL)
Конкретизація, диференціація	There was a gap right in front of them: the entrance to the vast <u>maze</u> (HPTGF: 31 URL)	Перед ними з'яяла прогалина – вхід у величезний <u>лабіринт</u> (ГПКВ: 85 URL)
Опущення, додавання, модуляція,	The golden thread connecting Harry and Voldemort splintered; though the wands	Золота нитка розділилася. Одна її половина й далі поєднувала палички

перестановка, граматична заміна	remained connected, a thousand more beams arced high over Harry and Voldemort, crisscrossing all around them, until they were enclosed in a golden, dome-shaped web, <u>a cage of light</u> , beyond which the Death Eaters circled like jackals, their cries strangely muffled now... (HPTGF: 34 URL)	супротивників, а друга вистрелила вгору тисячами відростків, що почали перехрещуватися, аж доки утворили золоту куполовидну павутину – <u>клітку зі світла</u> , поза якою, наче шакали, кружляли смертежери, але їхні крики тепер звучали приглушено... (ГПКВ: 91 URL)
Перестановка, додавання, генералізація	It was a sound Harry recognized, though he had heard it only once before in his life: <u>phoenix song</u> (HPTGF: 34 URL)	Гаррі миттю його впізнав, хоч і чув лише раз у житті... То була <u>пісня фенікса</u> ... (ГПКВ: 91 URL)
Опущення, перестановка, додавання	“One tiny bottle of <u>Felix Felicis</u> ,” said Slughorn, taking a minuscule glass bottle with a cork in it out of his pocket and showing it to them all. “Enough for twelve hours’ luck” (HPTHBP: 9 URL)	– Однієї малесенької пляшечки <u>фелікс-феліціса</u> , – Слизоріг витяг з кишені крихітну скляну пляшечку з корком і всім показав, – вистачає на дванадцять годин успіху (ГПНП: 26 URL)
Грамматична заміна	Harry was disappointed; he had hoped that Hermione might have been able to give him a clue as to what <u>Horcruxes</u> were (HPTHBP: 18 URL)	Гаррі був розчарований; він сподівався, що Герміона йому пояснить, що таке ті <u>горокракси</u> (ГПНП: 26 URL)
Модуляція,	Harry edged forward a little to	Гаррі підійшов трохи ближче,

опущення	get a better view and saw what looked like a small <u>golden cup</u> with two finely wrought handles (НРТНВР: 20 URL)	щоб роздивитися, й побачив маленьку <u>золоту чашечку</u> з двома вишуканими ручками (ГПНП: 61 URL)
Диференціація	There upon the smooth crimson velvet lay a heavy <u>golden locket</u> (НРТНВР: 20 URL)	Там на гладенькому малиновому оксамиті лежав важкий <u>золотий медальйон</u> (ГПНП: 62 URL)
Модуляція	“A <u>Horcrux</u> is the word used for an object in which a person has concealed part of their soul” (НРТНВР: 23 URL)	<u>Горокраксом</u> називається предмет, у якому хтось приховав частинку своєї душі (ГПНП: 70 URL)
Перестановка, опущення	For a moment, an <u>arched outline</u> appeared there, blazing white as though there was a powerful light behind the crack (НРТНВР: 26 URL)	За мить там з'явилися сліпучо-білі <u>обриси арки</u> , немовби її ззаду підсвітили потужним світлом (ГПНП: 79 URL)
Диференціація, модуляція	An eerie sight met their eyes: they were standing on the edge of a great black lake, so vast that Harry could not make out the distant banks, in a <u>cavern</u> so high that the ceiling too was out of sight (НРТНВР: 26 URL)	Їхнім очам відкрилося моторошне видовище: вони стояли на краю величезного чорного озера, протилежного берега якого Гаррі навіть не розрізняв, у такій височенній <u>печері</u> , що її стелі теж не було видно (ГПНП: 79 URL)
Конкретизація, диференціація	There it was, hanging in the sky above the school: the blazing green skull with a serpent tongue, the <u>mark</u> Death Eaters	Он він, висить у небі над школою: палаючий зелений череп з язиком-змією – <u>мітка</u> , що її залишали смертежери,

	left behind whenever they had entered a building... wherever they had murdered... (НРТНВР: 27 URL)	коли вривалися в якусь будівлю... коли когось убивали... (ГПНП: 82 URL)
Модуляція	The <u>letter</u> was an incredible treasure, proof that Lily Potter had lived, really lived, that her warm hand had once moved across this parchment, tracing ink into these letters, these words, words about him, Harry, her son (НРТДН: 10 URL)	Цей <u>лист</u> – неймовірний скарб, свідчення, що Лілі Поттер жила, насправді жила, що її тепла рука колись торкалася цього аркуша, виводила чорнилом ці букви, ці слова про нього, про Гаррі, її сина (ГПСР: 26 URL)
Модуляція, опущення, диференціація, перестановка	Instead of an obelisk covered in names, there was a <u>statue</u> of three people: a man with untidy hair and glasses, a woman with long hair and a kind, pretty face, and a baby boy sitting in his mother's arms (НРТДН: 16 URL)	Там, де щойно стояв обеліск з викарбуваними прізвищами, з'явилися <u>статуї</u> чоловіка в окулярах з розкуйовдженим волоссям та довговолосої жінки з лагідним і вродливим обличчям, на руках у неї сидів малесенький хлопчик (ГПСР: 46 URL)
Опущення, перестановка	A glint of deep red... It was a sword with glittering rubies in its hilt... <u>The sword of Gryffindor</u> was lying at the bottom of the forest pool (НРТДН: 19 URL)	Темно-червоний відблиск... це був меч з рубінами на руків'ї... на дні цього лісового озерця лежав <u>Ґрифіндорів меч</u> (ГПСР: 52 URL)
Диференціація	Xenophilius raised his eyebrows.	Ксенофілій підняв брови. – Ти маєш на увазі символ

	“Are you referring to the sign of the <u>Deathly Hallows</u> ?” (HPTDH: 20 URL)	<u>Смертельних реліквій?</u> (ГПСР: 58 URL)
Модуляція	“So the <u>Elder Wand</u> ,” said Harry quickly, before Hermione could retort, “you think that exists too?” (HPTDH: 21 URL)	– А та <u>бузинова чарівна паличка</u> , – швидко втрутився Гаррі, не даючи сказати слова Герміоні, – вона, на вашу думку, теж існує? (ГПСР: 59 URL)
Диференціація, опущення, перестановка, додавання	The <u>mirror fragment</u> fell sparkling to the floor, and he saw a gleam of brightest blue (HPTDH: 23 URL)	На підлогу впав <u>уламок дзеркальця</u> , і Гаррі побачив, як заіскрилося в ньому щось яскраво-блакитним блиском... (ГПСР: 66 URL)
Граматична заміна, конкретизація, модуляція, додавання	The <u>diadem</u> seemed to fall in slow motion, turning and glittering as it dropped toward the maw of a yawning serpent, and then he had it, caught it around his wrist (HPTDH: 31 URL)	<u>Діадема</u> ширяла в повітрі, наче на сповільнених кадрах, оберталася й виблискувала, падаючи в роззявлену пащеку вогненного змія, але Гаррі встиг її впіймати й начепити собі на зап'ястя... (ГПСР: 90 URL)
Диференціація, конкретизація, граматична заміна, модуляція	The room beyond was dimly lit, but he could see <u>Nagini</u> , swirling and coiling like a serpent underwater, safe in her enchanted, starry sphere, which floated unsupported in midair (HPTDH: 32 URL)	Кімната була освітлена скупю, проте він побачив у ній <u>Наджіні</u> – вона звивалася, як річкова гадюка, у своїй надійно захищеній чарами променистій кулі, що висіла в повітрі сама собою (ГПСР: 93 URL)

		URL)
Перестановка	The <u>black stone</u> with jagged crack running down the center sat in the two halves of the Snitch (HPTDH: 34 URL)	Між двома половинками сніча лежав <u>чорний камінь</u> з нерівною тріщиною по центру (ГПСР: 99 URL)

ДОДАТОК В

Діаграми та рисунки, використані в тексті роботи

Рис. 1 Шрам Гаррі Поттера

Рис. 2 Давньосипетський ієрогліф “змія”

Рис. 3 Фенікс Фоукс (кадр з фільму «Гаррі Поттер і таємна кімната»)

Рис. 4 Давньогрецька богиня мудрості Афіна з совою на плечі

Рис. 5 Відсоткове співвідношення лінгвосеміотичних імплікатур

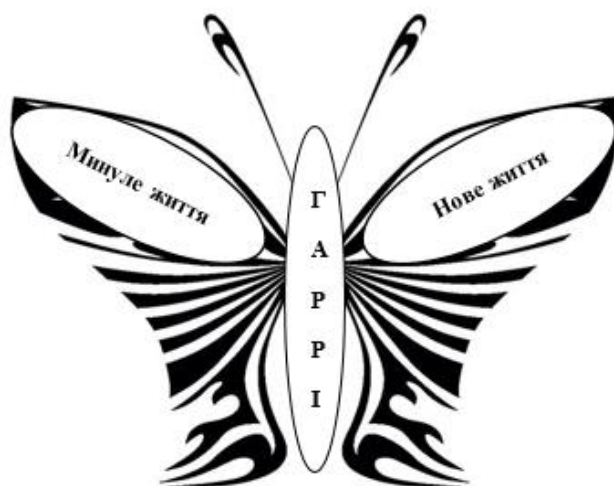

Рис. 6 Лінгвосеміотична модель персонажного образу Гаррі Поттера

Рис. 7 Відсоткове співвідношення перекладацьких трансформацій

SUMMARY

The purpose of this qualification paper is to identify the translation transformations that the author uses to reproduce the linguosemiotic features of the image of the character in the Ukrainian translation of the “Harry Potter” heptalogy by J. K. Rowling. To achieve this aim, the following problems are solved:

- 1) to determine the essence of the concepts “image”, “artistic image”, “symbol”, “symbolic image” in Linguistics, Linguosemiotics and Translation Studies;
- 2) to characterize the linguosemiotic features of the image of the character in the original and the translated text of the “Harry Potter” heptalogy;
- 3) to systematize interlingual transformations used in the reproduction of linguosemiotic features of the image of the character in the Ukrainian translation of the analyzed text;
- 4) to compare the linguosemiotic model of the image of the character in the original and translated text.

The material of the research is the original text of the “Harry Potter” heptalogy by J. K. Rowling and its Ukrainian translation by Viktor Morozov.

The conducted research aimed at analyzing the reproduction of the linguosemiotic model of the image of the character in the Ukrainian translation of the heptalogy “Harry Potter” by J. K. Rowling is carried out in the context of Linguistics and Translation Studies.

In the first Chapter of the work, we reviewed theoretical investigations on the problem of imagery, since the subject of our scientific research are translator’s transformations in the reproduction of the linguosemiotics of the image of the character in the Ukrainian translation of the “Harry Potter” by J. K. Rowling. Thus, from the philosophical point of view, the image is a form of reflection of the external world by a certain individual. Linguists divide the image into lingual and speech and interpret imagery as the property of language units to reflect reality by language figures with implicit content. The lingual image allows one to perceive information better, it has a connotative meaning and emotivity, it acquires symbolism in speech activity. The

speech image is a trope that conveys contextual information and is implemented in the text using lexical and stylistic means. In Linguosemiotics the image is seen as a semiotic construction, a certain code that binds the characters in the literary discourse. The prerequisite for the emergence of a literary image is the ability of a person to think figuratively. A literary image as an aesthetic category that not only reproduces facts, but also emphasizes events and representations that are important from the author's point of view.

The correct interpretation of a language sign depends on the presence of knowledge about the linguistic and cultural environment in which it is located. Each text contains basic codes that denote things of human existence in language form. Linguocultural codes, which are the basis of the national cultural space of a person, are a combination of basic codes. There are several types of linguistic and cultural codes: somatic, spatial, temporal, subjective, biomorphic, and spiritual. They are the basis for linguosemiotic features of literary images-symbols. The image-symbol is a complex semiotic construction, a combination of images and symbols that have both common and distinctive features.

Philosophers see a symbol as a sign whose essence can be interpreted through the series of images it evokes. In translation studies, a symbol is characterized as a nationally and culturally determined language unit, which is characterized by ambiguity and dependence on a certain context. The main task of the translator during the translation of symbols is to preserve their aesthetic and emotional function in the text of the translation, as well as to reproduce the meaning laid down by the author of the original work.

The image and symbol have several common features, such as the sign nature, the ability to change the surrounding reality, and the only source of origin – the sensory image. The difference is that the symbol is a narrower concept compared to the image; it creates a literary image and has a general cultural purpose. Images-symbols are divided into traditional, that is, inherent in a certain culture, and author's, which acquire symbolic meaning in the context.

Three classifications of translation transformations were analyzed to study the degree of equivalence of translation of linguosemiotic implicatures and compare the linguosemiotic model of the Harry Potter character image – by L. S. Barkhudarov, L. K. Latyshev and S. E. Maximov, and the latter is selected.

The analysis of the modern on translation “potteriane” studies allowed to highlight the main problem that scientists study – the reproduction in translation of anthroponyms, rich in historical, cultural and literary allusions. Their adequate translation is a problem for translators, since onyms have an implicit meaning, characterize the literature characters, and are also part of the magical atmosphere.

There are two translation strategies – domestication, which involves transferring the literature characters to the cultural and historical conditions of society, and forenization, which contributes to the reader’s immersion in a foreign culture. The translator’s choice of the strategy of forenization and the use of transcription or transliteration for the translation of onyms leads to the loss of their connotative meaning.

In the second Chapter using the method of translational comparative analysis aimed at comparing linguistics means of establishing a character image of Harry Potter in the original text and translation were identified those that are carriers of multy-coded information, particularly: mythological (*a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* (дивної форми знак, подібний на блискавку); *sun* (сонце)), spiritual (*bright green eyes* (ясно-зелені очі); *green light* (зелене світло); *red eyes* (червоні очі); *love* (любов); *name* (ім’я); “*The Boy Who Lived*” («Хлопець, що вижив»); *dream* (сон); *scar* (шрам); *colour of molten gold* (колір розтопленого золота); *silver white doe* (срібно-біла лань)), biomorphic (*snake* (змія); *lion* (лев); *stag* (олень); *dog* (пес); *phoenix* (фенікс); *owl* (сова); *tiny elf* (крихітний ельф)), sacred (*the seventh Horcrux* (сьомий горокракс); *three* (три)) and subjective (*round glasses* (круглі окуляри); *Nimbus Two Thousand* (Німбус-2000); *magic wand* (чарівна паличка); *invisibility cloak* (плащ-невидимка); *mirror* (дзеркало); *the sword of Gryffindor* (меч Грифіндора); *the Deathly Hallows* (Смертельні реліквії); *mirror fragment* (уламок

дзеркальця); *letter* (лист); *statue* (статуї)). They create the linguosemiotic portrait of the main character and are components of linguosemiotic model of his character image.

The linguosemiotic model of the Harry Potter character image has the same construction in the source and target texts, but differences were found in the translation of some linguosemiotic implicatures. In the original and translation of the heptalogy the largest expression acquired the phrases *bright green eyes* (ясно-зелені очі) and a word *love* (любов), that are opposed to implicatures *green light* (зелене світло) та *red eyes* (червоні очі), and also such lexemes as *dream* (сон) and *scar* (шрам).

In the third Chapter, the strategy of translation of linguosemiotic implicatures was clarified and defined. We came to the conclusion that the use of a domestication strategy can distort the implicit meaning of lexemes or lead to its complete loss, while forenization allows preserving the meaning of linguosemiotic implicatures in the target text. When translating the Harry Potter novels into Ukrainian, the strategy of the “golden mean” was used, that is, a combination of domestication and forenization, but with a greater use of forenization. The chosen strategy allowed the translator to convey the linguosemiotic features of the character image with minimal deviation from the symbolic meaning laid down by the author.

Extrapolating the classification of translation transformations according to S. E. Maximov, we systematized the transformations used in the examples, dividing them into grammatical and lexical-semantic ones. As our interpretation and translation analysis has shown, when translating the analyzed sentences interlingual transformations were mainly used at the syntactic level, rather than at the lexical one. Linguosemiotic features were reproduced in the target text without using transformations, with the exception of several – *a curiously shaped cut, like a bolt of lightning* – дивної форми знак, подібний на блискавку (differentiation and generalization); *the downpour* – дощ (generalization); *it [the dog]* – пес, *it [phoenix]* – птах, *it [the dragon]* – дракон, *the thing* – істота, *the book* – щоденник (concretization); *Deathly Hallows* – Смертельні реліквії, *the mirror fragment* – уламок дзеркальця, *the mark* – мітка (differentiation), *a Sickle* – серпик (compensation).

Therefore, the results of this theoretical research work indicate that in order to adequately convey the linguosemiotic features of a character image in Ukrainian translation, it is necessary to apply the strategy of forenization, as well as to avoid generalization and compensation, since they lead to a partial loss of the implicit meaning of words. The use of other lexical and semantic transformations according to the classification of S. E. Maximov, especially concretization, contributed to the preservation of linguosemiotic implicatures in translation. It was also found that grammatical transformations did not in any way affect the equivalence of the translation of the linguosemiotic features of the character image of Harry Potter into Ukrainian.

The prospect of further research is the study of the problem of translation into Ukrainian of the linguosemiotic model of the image of the character in other modern English-language fiction of the fantasy genre.